

PRZEGLĄD BUDOWLANY

TRESC

PRZETARG, TARG, HAZARD, ABSURD. —
MEMORJAŁ STOW. PRZEM. BUD. W SPRA-
WIE PRZETARGOWEJ. — NOWOCZESNA CE-
RAMIKA BUDOWLANA, INŻ. A. DZIE-
DZIUL I ARCH. J. HANDZE-
LEWICZ. — WYSTAWA BUDOWLANO-
MIESZKANIOWA B. G. K. W WARSZAWIE.
— NIEDYSKRECJE BUDOWLANE. — ŻYCIE
BUDOWLANE. — OSTATNIE PRZETARGI. —
CENY MAT. BUD. — USTAWODAWSTWO I
ORZECZNICTWO. — WYKAZ ZATWIERDZO-
NYCH BUDOWLI. — Z REJESTRU FIRM. —
PRZEGLĄD CERAMICZNY.
— PRZEGLĄD STOISK PRZEMYSŁU NA WY-
STAWIE B. G. K.

SOMMAIRE

LE SYSTEME D'ADJUDICATION QUI MENE
A L'ABSURDE. — LE MÉMOIRE DE L'ASSO-
CIATION PROFF. DES ENTR. DU B. EN
QUESTION DES ADJUDICATIONS. — LES
MODERNES MATÉRIAUX CERAMIQUES PAR
M. M. A. DZIEDZIUL, ING. ET
J. HANDZELEWICZ, ARCH. —
L'EXPOSITION DES HABITATIONS A VAR-
SOVIE ORGANISÉE PAR LA BANQUE DE
L'ECONOMIE NATIONALE. — LES INDISC-
RETIONS. — NOTRE VIE. — LES DERNIERS
ADJUDICATIONS. — LES PRIX DES MA-
TÉRIAUX. — LA LEGISLATION ET LA JU-
RISPRUDENCE. — LA REVUE DE
L'INDUSTRIE DE LA BRIQUE.
LA REVUE DES STANDS A L'EXPOSITION
DE LA BANQUE DE L'E. N.

ZESZYT

6

ORGAN STOWARZY-
SZENIA ZAWODOWEGO
PRZEMYSŁOWCÓW BU-
DOWLANYCH R.P. I DELE-
GACJI STAŁEJ Z.P.B.R.P.

ROK VII WARSZAWA 25/VI · 1935

Jest do odstąpienia patent,

względnie licencja z patentu polskiego p. Carl Pontoppidan

Nr. 11921 na: „Sposób wytwarzania cementu hydraulicznego“.

Wiadomość: — „Warszawska Agencja Reklamy“,
Warszawa, Sienkiewicza 3. — Oferty dla „Patent“,

Jest do odstąpienia patent,

względnie licencja z patentu polskiego firmy Societe Anonyme des Usines de Fabrication de Tubes et de Forges de Sosnowice.

Nr. 12135 na: „Sposób budowy domów ze ścian metalowych“.

Wiadomość: — „Warszawska Agencja Reklamy“,
Warszawa, Sienkiewicza 3. — Oferty dla „Patent“,

Krajowe Towarzystwo Budowlane

„KATEBE“

Warszawa, Sienkiewicza Nr. 3

Tel.: 256-10, 500-01, 220-02, 214-76.

Wykonuje wszelkie roboty budowlane, kolejowe i drogowe w generalnym przedsiębiorstwie.

ZAKŁAD KOTLARSKI

B-cia M. i Sz.

ABRAMOWICZ

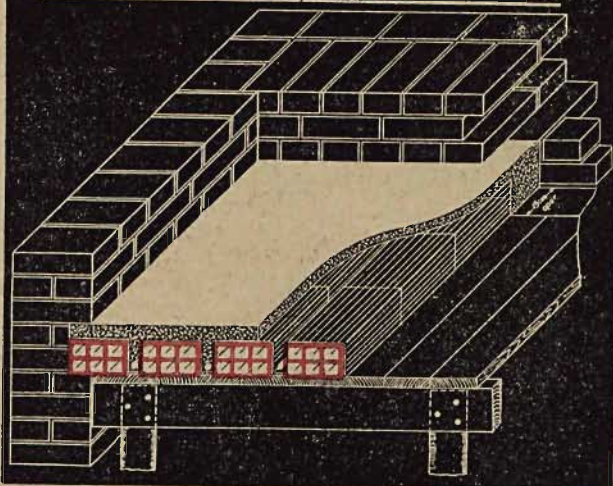
Twarda 8 — WARSZAWA — Twarda 14

Wykonuje wszelkie roboty miedziane i żelazne. Specjalność urządzenia kąpielowe jak: **Piece, Cegielki, Boilery. Wężownice miedziane, rezerwuary.**

Przyjmuje do szybkiego wykonania wszelkie roboty wchodzące w zakres kotlarstwa.

—PAT STROP POLSKI „PRIMAPOL“—

**PATENTOWANY STROP
„PRIMAPOL“**

Jest najtańszy, najlepszy, ogniotrwały, nie akustyczny, prostej i trwałej konstrukcji, wykonany z pustaków ceramicznych, znormalizowanych, stosowanych również do murowania lekkich ścian.

Prospekty, kalkulacja i obliczenia statyczne bezpłatnie.

Właściciel patentu **S. STOBIECKI**
Warszawa, ul. Hoża 19 m. 12 tel. 9.38-81
godz. 8 — 9³⁰ i 17 — 19.

**O SZCZĘDNOŚĆ
W ŻELBETNICTWIE**

Uzbrojenie tańsze o 15 — 20 %

STAL ISTEĞ

do zbrojenia konstrukcji żelbetowych

dopuszczalne naprężenie 1800 kg/cm²

przekrój uzbrojenia o 33% mniejszy

w średnicach 5,5 — 20 mm.

o przekrojach 0,47 — 6,23 cm²

wyrobia i dostarcza

HUTA BANKOWA

w Dąbrowie Górniczej

Biuro Warszawskie

ul. Pierackiego 11, tel. 632-40.

Szybka dostawa!

Żądać prospektów!

K1190/46

Cegielnia

Parowa Witaszyce

Tel. Jarocin Poznański 55 i 46

POLECA:

dachówkę karpiówkę gat. I-szy, cegłę maszynową, licówkę, pustaki wszelkiego rodzaju i cegłę kanalizacyjną.

SA DO SPRZEDANIA

następujące narzędzia do robót budowlanych:

Formy drewniane do stopni betonowych	szt.	22
Lina stalowa do windy	krag	1
Mieszarka do zaprawy	szt.	1
Nożyce do cięcia żelaza okr.	szt.	2
Giętkarki do żelaza okr.	szt.	2
Podnośnik dwuplatformowy na 1 tonnę	kpl.	1
Podnośnik ręczny	szt.	1
Łła tarczowa do drzewa	szt.	1

Wiadomość: Admin. Przeglądu Budowlanego
tel. 287-00.

Inż. K. W. Szenajch

poleca na warunkach licencji

patentowane stropy:

- 1) „Kaes“ dla rozpiętości 1.5–10 m. o min. wysokości 15 cm. — oryginalna wypróbowana polska konstrukcja
- 2) „Wues“ o min. wysokości 10 cm. istotnie ulepszony Akerman
- 3) „Kawues“ na żelaznych obetonowanych dźwigarach — istotnie ulepszony Klein.

patentowane pale:

- 4) Syst. „Szenajch“ wiercone rurą żelbetową — dla każdego obciążenia i rodzajów gruntu
- 5) Syst. „Szenajch“ wciskane za pomocą dźwigu hydraulicznego — dla wzmocnienia fundamentów istniejących budowli, dla robót w tunelach, kesonach i t. p.

Prospekty na
żądanie.

Poszukuje się przedstawicieli na poszczególne województwa.

Warszawa, Glogiera 6. Tel. 8.31-89.

SICTO

SILICIUM KARBID

DLA

BUDOWNICTWA

POLECA ZE SKŁADÓW
FABRYCZNYCH

„SLIPMATERIAL”

S-KA z OGR. ODP.

WARSZAWA,
AL. JEROZOLIMSKIE 43
Tel. 9-83-60 i 9-83-62

STOPNIE I PODŁOGI PRZECIWŚLIZGOWE

Powierzchnię betonowego stopnia pokrytego cementem (1,5 kg × m²) posypujemy ziarnem „SICTO” zużywając za ledwie 750 gramów na 1 m² powierzchni i osiągając pożądaný rezultat

RYNEK BUDOWLANY

Budowlane Przedsiębiorstwa

POLSKIE TOWARZYSTWO BUDOWLANE

„BETOPOL“ Sp. z ogr. odp.

Warszawa, ul. Zabkowska 2 m. 3. Tel. 10.27-42.

PRZEDSIĘBIORSTWO ROBÓT INŻ. BUDOWLANYCH

Inż. **DYONIZY CIEŚLAK**

Warszawa, ul. Szara 14, tel. 9.61-88.

A. CZEŻOWSKI i E. STRUG inżynierowie
BIURO INŻYNIERYJNO - BUDOWLANE

Warszawa, Wspólna 7 m. 17 — tel. 8.65-19.

Roboty budowlane i mostowe. Kamieniołomy granitu.

BIURO BUDOWLANE **T. CZOSNOWSKI i S-KA**
WARSZAWA, CEGLANA 5.

Tel. 605-80, 605-82.

Rok założenia 1865.

BIURO INŻYNIERYJNO-BUDOWLANE

inż. **W. FILANOWICZ i B. SUCHOWOLSKI**

w Warszawie, ul. ks. Skorupki 7, telefon 9-19-56

wykonuje wszelkie roboty w zakresie budownictwa wchodzące.

TOWARZYSTWO INŻYNIERYJNO-BUDOWLANE

J. KARBOWSKI i J. KUROWSKI

SPÓŁKA AKCYJNA

Warszawa, ul. Marszałkowska 17, m. 2, tel. 8-46-08.

Władysław LEJMAN PRZEDSIĘBIORSTWO TECHN.-
BUDOWLANE — WARSZAWA

Budownictwo

Biurowo — Marjensztadt Nr. 1, tel. 6-76-05. Składy — Berezyńska 16.

T-WO AKC. ZAKŁADÓW PRZEMYSŁ.-BUDOWLANYCH

FR. MARTENS i AD. DAAB

Wiejska 9

WARSZAWA

Tel. 955-84.

PRZEDSIĘBIORSTWO ROBÓT INŻ.-BUDOWLANYCH

F. OPPMAN i H. KOZŁOWSKI

INŻYNIEROWIE KOMUNIKACJI

Warszawa

Pl. Napoleona 4

tel. 643-80.

BIURO BUDOWLANE Inż. Arch. **W. PIASECKI**

Spółka z ogr. odpow. i **J. CHRZANOWSKI**

Warszawa, Długa 17 m. 26, t. 11.62-64.

Przedsiębiorstwo
inż.-budowlane

INŻ. C. PODLECKI

W. SŁOBODZIŃSKI i S-ka

W-wa, Nowogrodzka 7, t. 961-75.

Przedsiębiorstwo
budowlane

ROSTKOWSKI FR. INŻ. i S-ka

Konstrukcje inżynier-
skie, budownictwo
mieszkalne.

Sp. z ogr. odp.

W-wa, Lelewela 18, t. 11-03-16.

BIURO BUDOWLANE **F. SKĄPSKI i S-KA Sp. Akc.**

INŻYNIEROWIE

Przedstawicielstwo: Warszawa, Topolowa 4, tel. 886-54, 812-78.

PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWLANE

Inż. **HENRYK SKUP i S-ka, Sp. z o. o.**

Warszawa, Wspólna 61, tel. 9.83-37.

PRZEDSIĘBIORSTWO INŻYNIERYJNO - BUDOWLANE

H. SOSONKO i W. WOJCIECHOWSKI

INŻYNIEROWIE Sp. z o. o.

Warszawa, Krucza 8, tel. 8-81-84, Bud. 9-69-53.

BIURO BUDOWLANE „**S P I N**“

SPÓŁKA INŻYNIERSKA, S. Z O. O.

Warszawa, ul. Kaliska 17 m. 12, tel. 9.46-82.

BIURO TECHNICZNO-BUDOWLANE

JÓZEF STANKIEWICZ.

Warszawa, Polna 70, telefon 8-87-61

BIURO
TECHN. - BUDOWLANE Inż. **O. Szretter i S-ka**

spółka z ogr. odpowiedzialnością

Warszawa, ul. Szczygła 1a. Tel. 530-31.

TOWARZYSTWO BUDOWLANE

K. Stronczyński, R. Czarnota-Bojarski i S-ka

INŻYNIEROWIE SPÓŁKA AKCYJNA

Warszawa, Marszałkowska 17, tel. 8.49-73 i 8.53-44.

WARSZAWSKIE TOWARZYSTWO

WARSZAWA

TECHNICZNO-BUDOWLANE

Pl. 3 Krzyży 9

Sp. z o. o.

Tel. 902-56.

Przedsiębiorstwo Robót Inżynierskich

Inż. **R. WÓJCICKI i S-ka S-ka z o. o.**

Warszawa, Królewska 29a m. 23. Telefon: 633-24.

PRZEDSIĘBIORSTWO INŻYNIERYJNO-BUDOWLANE

Zjednoczeni Inżynierowie. Spółka z ogr. odp.

Warszawa — Uniwersytecka 4, tel. 8-99-26, 8-94-71.

Asfaltowe roboty.

WACŁAW KIEŁBIŃSKI

ROBOTY ASFALTOWE, IZOLACJE ASFALTOWE, ASFALT
POD KLEPKĘ DEBOWĄ. — CENY B. NIZKIE.

Warszawa, Tyszkiewiczza 9. Tel. 280-75.

Betonowe wyroby.

FABRYKA
WYROBÓW

Inż. **Stanisław Radziwiński.**

Warszawa, ul. Wilanowska 22, tel. 9-60-34.

PLYTKI CEMENTOWE NA PODŁOGI I ELEWACJE, STOPNIE,
PARAPETY I PLYTKI LASTRICOWE.

WYTWÓRNIA WYROBÓW

EDMUND SZMIDT

BETONOWYCH I KSYLLOLITOWYCH

Warszawa, Al. Grójecka 56, telefon 928-39.

Stopnie, parapety okienne, posadzki i roboty w sztucznym marmurze
i granicie oraz posadzki skalodrzewne.

Budowa dróg.

INŻ. L. MUSZYŃSKI

DRÓGI — MOSTY

Cegła.

„**C E R M A T**“

Sp. z o. o.

Mokotowski 49/5 — tel. 9.75-57

Klinkier, szamot, wyroby, kafle, przewody wentylacyjne; cegła
budowlana, stropowa, kominowa; licówka glazurowana.

CENTRALA CERAMICZNA Spółka z ogr. odp.

Warszawa, ul. Niemcewicza 21/23. Tel. 9.62-44.

Generalne Przedstawicielstwo Wyrobów Ceramicznych w Przysiecu.
Cegły: dziurawka, trocinówka, licówka, kanalizacyjna, zendrówka,
klinkier budowlany i drogowy, płytki klinkierowe, dachówki, dreny.

GNASZYŃSKIE ZAKŁADY CERAMICZNE S. A.

w Gnaszynie pod **BIURO SPRZ. WARSZAWA:**
Częstochowa, skrz. poczt. 116. pl. Napoleona 1, tel. 228-82.

ZAKŁADY CZYNNE CAŁY ROK.

Produkują: cegłę budowl., maszyn., licową, kanalizac., klin., komin.,
pustaki wszelkich rodzajów i wymiar., trocinówka, kilkanaście odmian
cegł stropowych, dachówka, gąsior, sączki i t. p.

Zakłady Ceramiczne „**OLTARZEW**“ Sp. z o.o. Klinkier drog.

Zarząd: WARSZAWA, Wspólna 63 m. 4. Tel. 9-18-10. płytki klinkier.

Telefon fabryki: Podmiejska 11, Ożarów 4. D R E N Y

Cegielnie „**S A T U R N**“ i „**G R Y F**“

W CHEŁMNIE i WABRZEŃNIE

inż. A. Dziedziul i S-ka, tel. 53, Chełmno (Pomorze).

Cement.

„**TOXEMENT**“ DOMIESZKA DO CEMENTU,
USZCZELNIAJĄCA BETON.
STOSUJE SIĘ DO STUDZIEN, WILGOTNYCH FUNDAMENTÓW,
TARASÓW I T. P.

Łatwy w użyciu, skuteczny, tani.

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE „**WUKO**“, ZARZĄD KRÓLEWSKA 35,
TEL. 6.47-87, 6.85-59.

TOWARZYSTWO FABRYK PORTLAND CEMENTU

„WYSOKA“

Spółka Akcyjna

WARSZAWA, UL. MAZOWIECKA 7.

Dachowe konstrukcje.

„POLSTEPHAN“ Przedsiębiorstwo Budowlane —

W-wa, Rakowiecka 9. Tel. 8-55-94.

Wykonuje wszelkiego rodzaju nowoczesne konstrukcje dachowe.

Dachy szklane.

„WEMA“

Przedstawic.: inż. WL. SZALKOWSKI,
Warszawa, ul. Poznańska 21/13, tel. 813-21.
Poznań, Kr. Huta, Tarnów, Gdańsk.

SWIETLIKI BEZKITOWE, WYWIETRZNIKI dachowe, KRA-
TÓWKI — wycieraczki, NAROŻNIKI — listwy ochronne.

Isolacyjne materiały.

„ASFALT“ Właśc. M. PŁOŃSKI i SYN

WARSZAWA, JEROZOLIMSKA 83; TEL. 9.94-75, 9.94-87 i 9.88-81

Tektury dachowe, przetwory smołowcowe i bitumiczne
Specjalność: Biała filcowa tektura bitumiczna „SELENIT“
ROBOTY DACHOWE, ASFALTOWE I IZOLACYJNE.

CASTOR, środek przeciw wilgoci.

Hydrofuge **„CASTOR“**

KARSTENS MAURZYC

Warszawa, Koszykowa Nr. 7, Tel. 8.27-95

Kraków, „KASTOR“ Rynek Kleparski Nr. 5

Wilno, M. Jankowski, Ś-to Jańska Nr. 9.

egz. od
1875 r.

FABRYKA MATERIAŁÓW IZOLACYJNYCH
W. CISZEWSKI

GUDRONIT

Zarząd: Krak.-Przedm. 17, tel. 611-45.

„ORŁOROG“

dawniej Orłowski, Rogowicz i S-ka inż.

Sp. z ogr. odp.

FABR. BITUMINY, AQUISOLU, IZOL. KORK., ASFALTU
Warszawa, Al. Róż 16, tel. 9.81-23.

„COMPACT“

AMERYKAŃSKA MASA AZBESTOWO-BITUMICZNA. NAJ-
SKUTECZNIEJSZA IZOLACJA. WODOSZCZELNY, TRWAŁY,
ŁATWY W UŻYCIU, CHRONI BETON, ŻELAZO, DRZEWO
PRZED WILGOCIĄ, POZOSTAJE ZAWSZE ELASTYCZNY.
ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE „WUKO“, ZARZĄD KRÓLEWSKA 35,
TEL. 6.47-87, 6.85-59.

„JUTEX“

JUTA BITUMOWANA Z ELASTYCZNĄ
POWŁOKĄ BITUMICZNA.

JEDYNA IZOLACJA DO MOSTÓW, TUNELI, SCHRONÓW,
ZBIORNIKÓW BETONOWYCH, TARASÓW I WSZELKICH KON-
STRUKCYJ ŻEL-BETONOWYCH.

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE „WUKO“, ZARZĄD KRÓLEWSKA 35,
TEL. 6.47-87, 6.85-59.

SWIATOWEJ SŁAWY PRODUKTY
USZCZELNIAJĄCE I SZYBKOWIĄZĄCE

„TRICOSAL“

INŻ. JÓZEF SZMIGIELSKI i S-KA
Warszawa, ul. Solec Nr. 45, telefon 957-92.

Materiały budowlane.

CEMENT, WAPNO, ŻELAZO, BELKI, WĘGIEL-KOKS

„ELIBOR“ Spółka Akcyjna
Przemysłowo-Handlowa

„Ł. J. BORKOWSKI“

Warszawa, Żelazna Nr. 21, tel.: 600-20, 600-21, 665-80, 279-99

FELZYTYN — SKALENIT.

Troczał

I. SINGER „FELZYTYN I TROCZAŁ“
Warszawa, Kredytowa 18, tel. 5.18-48.
Katowice, Plebiscytowa 35, tel. 3.15-99.

INŻ. ST. MARUSZEWSKI I S-KA

WARSZAWA, BIURO I SKŁADY UL. NARBUTTA 2. Tel. 8.77-23.
Dostarczają hurtowo i detal. z fabryk reprezent.: Wapno suche i las.,
Cement, Gips, Pape, Smołe, Trzcinę, Cegły zw., i ogn., Dachówkę, Ter-
rakotę, Kafle, Żelazo, Płyty „Suprema“, oraz wszel. in. mat. bud.

Piece.

KAFLE STALOWE

„PIECE SZRAJBERA“

Sp. z o. o.

Warszawa, Grójecka 35, tel. 9-20-33.

Piasek i żwir.

JAN CZEKAŁIŃSKI

MECHANICZNA EKSPLOATACJA PIASKU DRAGA „LWÓW“
I DOSTAWA ŻWIRU

Draga, Wybrzeże Wisły Nr. 234-31.

Warszawa, Telefony: Biuro, Al. Jerozolimskie 117 Nr. 603-65.

Pokrycia dachowe.

„ALUMIT“

PAPA BITUMICZNA Z POWŁOKĄ ALUMINOWĄ.
POKRYCIE DACHOWE TRWAŁE, EFEKTOWNE, TANIE.
ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE „WUKO“, ZARZĄD KRÓLEWSKA 35,
TEL. 6.47-87, 6.85-59.

Posadzki i stolarszczyzna.

ZAKŁADY PRZEMYSŁU DRZEWNEGO

Sp. Akc. „GLOEH“ R. istn. 1863.

Zarząd i Biuro: Warszawa, Kowieńska 5/7. Tel.: 10.10-63 i 10.01-48.
WARSZAWA: Fabryka stolarska Fabryka posadzki: HENRYKÓW

STOLARNIA BUDOWLANA WYKONYWUJE
I POSIADA NA SKŁADZIE

DRZWI, OKNA.

FUTRYNY, OKŁADZINY, LISTWY PROFILOWANE, PARAPE-
TY I T. P. SOLIDNIE WYKONANE PO B. NISKICH CENACH.

Warszawa — Czerniakowska 95 — tel. 9-05-62

Studnie artezyjskie.

J. PRZEZDZIECKI. PRZEDSIĘBIORSTWO WIERTNICZE

Warszawa, ul. Jana Kazimierza 13 na Woli. Tel. 650-24.

Wiercenie studni, badanie gruntu — narzędzia wiertnicze.

Wapno.

SPÓŁKA AKCYJNA

ZAKŁADÓW PRZEMYSŁOWYCH **„KADZIELNIA“**

ZAKŁADY WAPIENNE W KADZIELNI POD KIELCAMI

Zarząd w Warszawie, Boduena 1, tel. 661-05 i 661-19

WAPNO PALONE Z MARMURU (99% CaO) — MARMUR

Żaluzje.

NAJWIĘKSZA FABRYKA ŻALUZJI DREWNIANYCH.
Istnieje od 1908 roku.

W. KURC ŁÓDŹ, UL. DRUKARSKA 12/14.

telefony: dział żaluzji 184.76, centrala 149.04.

Poleca żaluzje drewniane wszelkiego rodzaju.

SZKŁO OKIENNE MASZYNOWE

SZKŁO SZYBOWE PRASOWANE

dostarczają

BELG. SP. AKC. POŁUDNIOWO POLSKICH HUT SZKLANYCH.

HUTA W ZĄBKOWICACH tel. 11 — szkło okienne, HUTA W SZCZAKOWIE tel. 16 — szkło prasowane,

MAŁOPOLSKIE FABRYKI SZKŁA Sp. z ogr. odp.,

HUTA W SZCZAKOWIE — tel. 16 — szkło okienne.

BIURO SPRZEDAŻY WARSZAWA, BRACKA 5, TEL. 9-60-64, 9-57-38, 9-56-28.

FASADA W KWIATACH...

...a ściany zrujnowane, gdyż
nie stosowano mocowania
jedyną metodą

RAWLPLUGS

Pokazy i sprzedaż „SLIPMATERIAL” – Warszawa, Al. Jerozolimskie 43
Telefon 9-83-60 i 9-83-62

**BIURO
INSTALACYJNO-TECHNICZNE
I WARSZTATY**

„T. GODLEWSKI i S-ka”

INŻYNIEROWIE

WARSZAWA, UL. ŻELAZNA Nr. 63

TELEFONY: 535-63, 623-20 i 623-28:

Kanalizacja
Wodociągi
Kąpieliska
Odnawianie
Oczyszczanie ścieków
Ogrzewanie centralne
Przewietrzanie
Suszarnie
Kuchnie parowe
Pralnie mechaniczne
Urządzenia gazowe

OGŁOSZENIE.

Zarząd Miejski w Łodzi ogłasza przetarg nieograniczony na dostawę: a) 74 kompletów progów wjazdowych pojedynczych à 3.60 m. długości, b) 1 komplet progów wjazdowych podwójnych à 7.20 m. długości, c) 13 kompletów krawężników łukowych.

Warunki ogólne i techniczne, wzór oferty i umowy otrzymać można w Wydziale Budownictwa, Plac Wolności Nr. 14, pokój Nr. 34, w godzinach od 11-ej do 13-ej.

Oferty z oznaczeniem ceny należy składać w Wydziale Budownictwa, pokój Nr. 41 do dnia 8-go lipca 1935 roku do godz. 12, w kopertach podwójnych, zamkniętych z napisem: „Oferta do przetargu na dostawę kompletów progów wjazdowych i krawężników łukowych.”

Koperta zewnętrzna powinna zawierać dowód złożenia wadium do depozytu Zarządu Miejskiego oraz drugą kopertę zalakowaną, zawierającą ofertę, podpisane warunki ogólne i techniczne i wzór umowy.

Wadium w wysokości 3% od oferowanej sumy może być złożone w gotówce lub w wartościach, wymienionych w warunkach ogólnych i technicznych.

Otwarcie ofert nastąpi dnia 8 lipca 1935 roku o godz. 12 min. 15 w pokoju Nr. 44.

Zarząd Miejski zastrzega sobie prawo wyboru oferenta, jak również prawo odrzucenia wszystkich ofert.

Oferty, nieodpowiadające warunkom przetargu lub złożone po terminie, rozpatrywane nie będą.

Zaznacza się, że na kopercie zewnętrznej nie może być uwidocznione nazwisko oferenta.

Łódź, dnia 21 czerwca 1935 roku.

Zarząd Miejski w Łodzi.

PRZEGLĄD BUDOWLANY

BUILDING REVIEW - REVUE DU BATIMENT - BAURUNDSCHAU
MIESIĘCZNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM BUDOWNICTWA

ORGAN STOW. ZAW. PRZEMYSŁ. BUD. R. P. I DELEGACJI ST. Z. P. B. R. P.

KOMITET REDAKCYJNY: H. MARTENS, S. PRONASZKO, F. OPPMAN

REDAKTOR: INŻ. J. LUFT. WYDAWCA: STOWARZYSZENIE ZAW. PRZEM. BUD. R. P.

Redakcja i Administracja: Warszawa, Widok 22. Telefon Nr. 5.26-50 i 2.87-00. P. K. O. Nr. 19.410
Prenumerata roczn. zł. 30, łącznie z dodatkiem „BIULETYN PRZETARGOWY” zł. 48.

ZESZYT 6

WARSZAWA, 25 CZERWCA 1935

ROK VII

I. LUFT.

PRZETARG – TARG – HAZARD – ABSURD

Pismo nasze jako organ zrzeszeń przedsiębiorców budowlanych zmuszone jest stale podkreślać anormalny stan panujący u nas w dziedzinie przetargowej. Zwracaliśmy i zwracamy uwagę na brak racjonalnych kryteriów w metodach ogłaszania i rozstrzygania przetargów przez rękę publiczną.

Piętnowane przez nas zło tkwi zarówno w istniejących przepisach przetargowych jak jeszcze bardziej w sposobie ich stosowania i interpretowania.

Źródłem złego obok szeregu innych momentów jest błędne nastawienie czynników zleciodawczych ręki publicznej, które swe zadanie widzą w potęgowaniu zmysłu hazardu wśród oferentów, w nakładaniu na nich doprowadzonego do absurdu granic ryzyka i w możliwie najdalej posunięciem wstrzymywaniu się od precyzowania jakichkolwiek zobowiązań ze swej strony.

Działając w ten sposób, kierownicy naszych instytucji zleciodawczych wyobrażają sobie, iż stają w obronie dobrze pojętych interesów Skarbu Państwa i spełniają tem samem należycie przyjęte na siebie obowiązki.

Ze swej strony zwracaliśmy uwagę na głęboko sięgające zło stąd wynikające, podkreślaliśmy rosnącą dezorganizację rynku, upadek techniki i solidności, wzrastającą płynność placówek przemysłu budowlanego. Ostrzegaliśmy, iż jest to polityka na bardzo krótką metę, która wyrze szkodliwe skutki nie tylko dla całości gospodarki, ale przede wszystkim obróci się ostrzem przeciw samemu zleciodawcom, którzy w krótkim czasie zostaną pozbawieni możności powierzania robót przedsiębiorcom zdolnym do technicznego wykonywania robót i dającym minimalne choćby gwarancje wywiązania się z przyjętych zobowiązań.

Argumenty nasze widocznie nie trafiały do przekonania miarodajnych osób, gdyż niestety nie

widzimy objawów poprawy, a przeciwnie w ostatnich czasach dają się zaobserwować groźne zjawiska dalszego rozprzężenia.

Niektórzy kierownicy resortów, o czem już pisaliśmy w naszych niedyskrecjach, rozpoczęli politykę targów po pisemnym przetargu, uważając widocznie, iż absurdalne przelicytowanie się na przetargach pisemnych jeszcze nie dość daleko zostało posunięte.

W hazardujących się bez opamiętania oferentach znaleźli ci kierownicy podatny grunt do uzyskiwania dalszych bardzo poważnych ustępstw od złożonych ofert. Zarówno u jednej jak i drugiej strony znikło wszelkie poczucie realnej miary kosztów, a równocześnie dzięki podważeniu zasady niezmienności złożonych ofert znika wszelka kontrola nad odbytym przetargiem i rozpoczął się okres dowolności, który stwarza nieograniczone pole do nadużyć.

Podstawą tego postępowania jest przekonanie, iż słusznym jest pozbawić przedsiębiorcę wszelkich możliwości zysku, a przeciwnie największą zasługą wobec ojczyzny narażenie na najdalej idące straty zarówno samego przedsiębiorcę jak i długiego łańcucha jego wierzycieli (Skarb, Ubezpieczalnia, dostawcy i robotnicy).

Dobrze się stało, iż w tej sprawie zabrał głos naczelny dyrektor Banku Polskiego, a zatem jednostka, która nie może być posądzona o stronnicze nastawienie dla spraw przemysłu budowlanego, a z racji zajmowanego stanowiska powołana jest do ujmowania zjawisk gospodarczych z punktu widzenia ogólnego interesu.

Pan dyrektor Barański w wywiadzie¹⁾ udzielonym prasie powiedział między innymi, iż „uważa za błędne rozwijanie akcji inwestycyjnej pod

¹⁾ Ilustr. Kuryer Codzienny Nr. 151 — 2 czerwca 1935.

tym kątem widzenia, ażeby przedsiębiorca przy robotach inwestycyjnych pozbawiony był należytego zysku lub nawet pracował ze stratą, co się dzisiaj niestety dzieje z uwagi licytowania się wdół z cenami robót przy przetargach i dostawach. Przywrócenie rentowności przedsiębiorstw leży bowiem bezwzględnie w płaszczyźnie uzdrowienia gospodarczego Polski”.

Do tych kategorięcznie wypowiedzianych słów nie dodać nie potrzebujemy, urzeczywistnienie ich w naszym systemie przetargowym stanowi nasz jedyny postulat.

MEMORJAŁ STOW. ZAW. PRZEM. BUDOWL. R. P. W SPRAWIE PRZETARGÓW NA ROBOTY BUDOWLANE

Przetarg jest obecnie jedyną formą zlecenia robót budowlanych przez rękę publiczną. Obok zasadniczego celu wyszukania najodpowiedniejszego wykonawcy dla danej roboty spełnia on również funkcję automatycznej kontroli i gwarancji bezstronności działania aparatu zleciodawczego.

Pod kątem widzenia zatem spełnienia tych obu celów musi być zanalizowana i urządzona procedura przetargowa. W tej analizie i wynikających stąd propozycjach uwzględnione być muszą przede wszystkim dobrze zrozumiane interesy zleciodawcy uzgodnione z ogólnymi potrzebami Państwa i życia gospodarczego.

Interes zleciodawcy wymaga, by w wyniku przetargu mógł zlecić robotę wykonawcy, który przy zapewnieniu fachowego i uczciwego wykonawstwa wykazuje się w danym wypadku największą sprawnością i najlepszym przygotowaniem.

W interesie Państwa i życia gospodarczego leży zarazem, by system przetargowy dawał możliwość ciągłej pracy zorganizowanym warsztatom pracy, by inwestowany w przemyśle kapitał i nagromadzone doświadczenie były należycie wykorzystywane, by dobrany personel techniczny miał stałe zatrudnienie, by zlecenia ręki publicznej dawały impuls do rozwoju techniki i organizacji, a w każdym razie nie stawały na przeszkodzie temu rozwojowi.

W analizie zasad i metod zlecenia te przysłanki interesu zleciodawcy i interesu publicznego muszą być szarmonizowane. Obok tego jednak uwzględnione muszą być odrębne cechy produkcji budowlanej.

Budownictwo obejmuje produkcję na zamówienie, w większości bowiem wypadków w momencie zlecenia roboty budowa dopiero jest w stadium projektu.

Dalszą specyficzną cechą budownictwa jest długotrwałość produkcji, która trwa dla jednego obiektu zazwyczaj przynajmniej jeden sezon a często rozciąga się na kilka sezonów.

Każda budowa jest nowym warsztatem pracy położonym w odrębnych warunkach terenowych i rynkowych, który wymaga za każdym razem zorganizowania i urządzenia placu budowy od początku.

Wyróżnia również budownictwo indywidualność poszczególnych obiektów zarówno co do ich charakteru, spo-

W tej sprawie Stowarzyszenie Zawodowe Przemysłowców Budowlanych R. P. wystąpiło do Min. Przemysłu i Handlu z memorjałem, który w dalszym ciągu podajemy in extenso. Zawiera on jak najbardziej umiarkowane propozycje poprawy naszego systemu przetargowego pod kątem widzenia racjonalnych interesów obu stron, uzgodnionych z potrzebami ogólnymi. Wyrażamy nadzieję, iż doprowadzony obecnie do najdalszych granic absurdu system przetargowy, doczeka się wkońcu Herkulesa, który przystąpi do oczyszczenia stajni Augjasza.

sobu zaprojektowania jak i wymagań. Do cech charakterystycznych produkcji budowlanej zaliczyć należy poza tym względnie duże obroty i związane z tem poważne ryzyko techniczne i finansowe przy nieproporcjonalnie małych szansach zarobkowych.

Nakoniec uwzględnić należy specyficzną atmosferę przetargu, który dzięki przeciwstawieniu pojedynczemu popytowi równocześnie całej rozporządzalnej podaży zaostrza walkę konkurencyjną, która łatwo w danych warunkach przechodzi w grę hazardową.

By tym wszystkim przesłankom odpowiedzieć a zarazem uwzględnić specjalne warunki produkcji budowlanej muszą być zachowane następujące postulaty:

ściśle i fachowe określenie wymagań i zobowiązań obu stron,

ograniczenie ryzyka nakładanego na wykonawcę do granic koniecznych,

wybór oferentów na zasadzie kryterjów fachowości i zaufania.

Oba pierwsze postulaty zmierzają do umożliwienia otrzymania na przetargu możliwie najniższych cen. Im bowiem bardziej ściśle sprecyzowane są przyszłe wymagania zleciodawcy, im dokładniej one są znane oferentom, im bardziej ograniczony jest zakres przewidywanego ryzyka, tem ściślej mogą oferenci opracować swe kalkulacje, tem niżej mogą ocenić koszty wykonania, tem mniejszy odsetek muszą uwzględnić na zabezpieczenie pokrycia ryzyka i nieprzewidzianych kosztów.

Brak jakichkolwiek ograniczeń w wykonywaniu przedsiębiorstwa budowlanego, a zatem swoboda wzięcia udziału w przetargach budowlanych wszystkich bez względu na fachowość, oferowanie wykonania obiektów, które dopiero mają być wyprodukowane, stwarzają możliwość składania na przetargach ofert nierealnie skalkulowanych wskutek braku fachowości oferentów, wskutek świadomych lub nieświadomych omyłek i dają sposobność liczenia się z niespełnieniem zobowiązań bądź wobec zleciodawcy bądź też innych kontrahentów (dostawcy, robotnicy, Skarb Państwa, Ubezpieczalnia).

W pierwszym rzędzie zaliczyć tu należy liczenie na niespełnienie warunków umownych, w stosunku do zleciodawcy. Należy tu jakościowo lub ilościowo gorsze wy-

konanie. Wielka różnorodność robót, a przede wszystkim roboty, których jakość i ilość po wykonaniu jest trudna do skontrolowania dają niejedną okazję niesumiennej wykonywaniu do obejścia zobowiązań umownych. W związku z tem należy również wskazać na wynikające stąd próby demoralizowania personelu kierownictwa dla ułatwienia sobie wybrnięcia z trudnych sytuacji. Do tej grupy należy również liczenie na możliwość wykorzystania słabych miejsc w kosztorysie, przez naciągniętą interpretację niedość dokładnie opisanych robót, przez liczenie na roboty dodatkowe względnie przez celowe przegrupowanie cen.

Zdobywanie robót poniżej kosztów własnych i wynikająca stąd konieczność pokrycia niedoboru przez nielojalne wykonywanie zobowiązań umownych, prowadzą na budowach w ten sposób wziętych do utrwalania się nastroju braku zaufania. Wyraża się to w coraz większym zaostrzeniu rygorów umownych, które stosowane bezkrytycznie w stosunku do wszystkich wykonawców, obrażają ambicję sumiennych przedsiębiorców, a zarazem nie dają wystarczającej obrony przed nielojalnymi metodami, stosowanymi przez nieuczciwych.

Stosowanie kryterjów fachowości i zaufania w wyborze odpowiedniego oferenta na przetargu leży przede wszystkim w interesie zleceniodawcy, który osiąga w ten sposób prawdziwą gwarancję, iż za umówioną cenę naprawdę uzyska umówiony obiekt odpowiednio i w określonym terminie wykonany.

Niezależnie od tego stosowanie kryterjów fachowości i zaufania zapobiegnie szerzącej się dezorganizacji rynku, obniżaniu się techniki i uczciwości w zakresie wykonawstwa robót, co leży nietylko w interesie ogólnym ale również w dobrze zrozumianym interesie zleceniodawców, o ile zechcą go ująć nietylko pod kątem doraźnych korzyści.

Pod kątem widzenia wysuniętych zasad racjonalnego systemu przetargowego w dalszym ciągu analizujemy po kolei poszczególne czynności od momentu ogłoszenia przetargu do chwili jego rozstrzygnięcia.

I. DANE DO PRZETARGU.

1. Projekt.

Ponieważ w budownictwie oferuje się za każdym razem wykonanie obiektu indywidualnego, który ma być dopiero wykonany w specjalnych warunkach lokalnych, więc pierwszym i zasadniczym warunkiem jest możliwość dokładnego zaznajomienia się przez oferentów z szczegółowym projektem budowy i warunkami terenowymi.

Tylko w tym wypadku oferenci mają możliwość realnie i tanio kalkulować, gdyż nie są zmuszeni przewidywać w swych kalkulacjach najgorszych możliwych warunków pracy.

2. Ślepy kosztorys.

W ślepych kosztorysach poszczególne roboty winny być wyczerpująco opisane w sposób wykluczający wszelką dwuznaczną interpretację.

Poszczególne pozycje kosztorysowe winny obejmować tylko takie świadczenia, które odpowiadają samodzielnym

pozycjom kosztów. Unikać należy pozycji zbiorowych, a zatem całość roboty winna być podzielona na tyle pozycji, by koszt każdej z nich był zależny od najmniejszej ilości czynników i by każda składała się z jednorodnych czynności.

W ten sposób ustala się jasno stosunek umowny, ułatwia kalkulację i przystosowuje ją do prawidłowej rachunkowości kosztów.

3. Warunki techniczne.

Żądana jakość wykonania winna odpowiadać tej jakości, jaka rzeczywiście w trakcie wykonywania roboty będzie musiała być zachowana. Praktykowane często żądanie nadmiernej jakości wykonania, prowadzi do niepotrzebnego podniesienia kosztów budowy.

Postulat ten zmierza zatem do tego, by żądana jakość odpowiadała potrzebom budowy i jej zachowanie było skrupulatnie przestrzegane. Tylko w tym wypadku uniknie się demoralizacji zarówno wykonawców jak i personelu kontrolującego.

4. Koszty oferowania.

W interesie obniżenia kosztów budowy należy dążyć do ograniczenia kosztów oferowania.

Nie należy zatem przerzucać na oferentów czynności, które mniejszym nakładem pracy i gruntowniej mogą być wykonane przez organy zleceniodawcze (wykonanie obliczeń ilości robót, wykonanie obliczeń statycznych). Z tego samego powodu należy również ograniczyć koszt wadżów, których wysokość, jakość i czas unieruchomienia winny być ograniczone do racjonalnych granic, określonych potrzebą zagwarantowania, iż oferenci traktują swe oferty poważnie.

W tym celu wysokość wadżów winna maleć procentowo w miarę wzrastania sumy przetargowej. Jako wadża winny być przyjmowane wszelkie walory przewidziane w okólniku Ministerstwa Skarbu, a przedsiębiorstwa poważne i solidne, znane instytucji zleceniodawczej, winny być zwolnione od potrzeby składania wadżów na przetargach.

Przetargi winny być rozstrzygane w ciągu miesiąca od daty przetargu i w tym okresie oferentom, którzy się nie utrzymali na przetargu, winny być automatycznie zwracane złożone wadża.

5. Warunki umowne.

Do przetargu winny być wyłożone ściśle sformułowane warunki umowne. Warunki umowne winny zawierać dokładne określenie obowiązków obu stron i rygory w razie ich niedotrzymania. W szczególności winny być ściśle sprecyzowane najważniejsze zobowiązania strony zleceniodawczej w zakresie wypłat należności za wykonane roboty, których terminy winny być dokładnie określone i tak ustalone, by nie podnosić niepotrzebnie wysokości potrzebnego kapitału obrotowego, a zatem nie podnosić niepotrzebnie kosztu jego oprocentowania.

Z tego samego powodu umowa winna przewidywać rygory w razie niedotrzymania terminów poszczególnych wypłat przez zleceniodawcę, analogicznie do rygorów ob-

ciążających wykonawcę za przekroczenia terminów wykonania roboty.

Terminy wykonania budowy winny być określone w dniach roboczych od chwili, gdy wykonawca może przystąpić do roboty. Nie powinny one również być za krótkie i nie powinny wchodzić niepotrzebnie w okresy nieodpowiednie dla danej roboty (zima, wysoka woda, roboty polne).

Wykluczone być powinno nakładanie na wykonawcę ryzyka co do okoliczności, które nie dadzą się ująć w kalkulacji lub na które wykonawca nie może mieć żadnego wpływu. Każde nadmierne obciążenie ryzykiem oferenta zmusza go do asekurowania się przed niem w kalkulacji i podnosi niepotrzebnie koszt budowy. W szczególności wykonawca nie powinien odpowiadać za wypadki spowodowane siłą wyższą, za omyłki i niedomówienia projektodawcy, za opuszczenia w kosztorysie, za nieprzewidziane zjawienie się wody gruntowej, za zmiany w kosztach spowodowane zmianą projektu i t. p.

II. UCZESTNICTWO W PRZETARGU.

Łatwość przekraczania zasad lojalnej konkurencji charakteryzująca przetarg budowlany i moment zaufania, który powinien odgrywać w budownictwie dominującą rolę, nakazują, by uczestnictwo w przetargu było ograniczone pewnymi kryteriami fachowości, solidności i finansowej odpowiedzialności oferentów.

Jest to potrzebne, by zleceniodawca miał na przetargu do czynienia tylko z oferentami, z którymi chciałby i mógłby zawrzeć umowę i by oferenci zdawali sobie sprawę, że konkurencja odbywa się na równorzędnych podstawach i wychodzi z identycznych rzeczowych przesłanek.

Z tego powodu zasadniczą formą przetargu budowlanego powinien być przetarg ograniczony, do którego zleceniodawca ma możliwość zaprosić przedsiębiorstwa, do których ma zaufanie i które są odpowiednio wyposażone i przygotowane do wykonania danej roboty. Ten sposób zlecenia robót daje zleceniodawcy maksimum gwarancji i równocześnie zmniejsza koszty budowy przez ograniczenie kosztów oferowania.

W wypadkach, gdy jest zastosowany przetarg nieograniczony (publiczny) należy do uczestników w nich zastosować następujące ograniczenia celem stworzenia potrzebnej eliminacji:

- a) do udziału w przetargu nieograniczonym (publicznym) na sumę ponad 50.000 złotych dopuszczone mogą być jedynie te przedsiębiorstwa, które istnieją przynajmniej od trzech lat;
- b) jeżeli do przetargu staje firma, której możliwości finansowe nie są znane zleceniodawcy, to winna ona wykazać się kapitałem zakładowym w wysokości przynajmniej 10% kosztu roboty objętej przetargiem, jeśli to niema miejsca to na żądanie zleceniodawcy wykazać się winna innymi możliwościami finansowymi wykonania roboty.

III. ROZSTRZYGNIECIE PRZETARGU.

Zasadą przetargu pisemnego jest nieodwołalność złożonych ofert i przeświadczenie oferentów, iż muszą od razu zadeklarować swe najniższe ceny. Z tego powodu nie-

dopuszczalne winny być wszelkie targi z oferentami jak również możliwość deklarowania opustów przez oferentów po otwarciu ofert, jak wreszcie zapraszanie i przyjmowanie ofert od firm, które nie brały udziału w przetargu.

Przetarg winien być rozstrzygnięty najdalej w ciągu miesiąca od daty otwarcia ofert. Zwlekanie z rozstrzygnięciem jest ze wszech miar szkodliwe. Podnosi ono koszt oprocentowania złożonych wadłów, zmusza szereg przedsiębiorstw do nieprodukcyjnego utrzymywania pogotowia organizacyjnego dla danej roboty i w wielu wypadkach przesuwania czasu rozpoczęcia roboty na niewłaściwy okres.

Co do samych zasad rozstrzygnięcia winny one być odmienne na przetargu ograniczonym i na przetargu nieograniczonym.

a) na przetargu ograniczonym —

Do przetargu ograniczonego instytucja zleceniodawcza ma możliwość zaprosić tylko te przedsiębiorstwa, które zasługują na zaufanie. Wobec tego robota z przetargu ograniczonego winna być zlecona tej firmie, która złożyła najtańszą ofertę.

b) na przetargu publicznym —

Na przetargu publicznym przed otwarciem kopert z ofertami winny być wyeliminowane oferty firm, które nie dają gwarancji należytego wykonania roboty i wywiązania się ze swych zobowiązań.

W szczególności:

- 1) zbadać należy czy oferenci odpowiadają warunkom uczestnictwa w przetargu (przynajmniej trzyletni okres istnienia, stosunek kapitału do wartości budowy);
- 2) zbadać należy, czy oferenci złożyli wymagane wadła, które winny być zatem złożone w oddzielnych kopertach.

Eliminacja winna nastąpić przed otwarciem ofert, by oferty niewłaściwych firm nie mogły wpływać na rozstrzygnięcie przetargu. Po otwarciu ofert należy zbadać złożone oferty pod względem rzeczowym, a przedewszystkiem ich realność.

Z tego powodu instytucja zleceniodawcza winna mieć zawsze własny kosztorys wzorowy dla obiektu przetargowego (w razie potrzeby opracowany przy udziale rzeczoznawców). Oferenci, których oferty odbiegają ponad 10% od kosztorysu wzorowego mogą otrzymać zlecenie, o ile zdolają uzasadnić realność swej oferty przed komisją rzeczoznawców za pomocą szczegółowej analizy. W wypadkach wątpliwych komisja przetargowa może zażądać zwiększenia gwarancji.

Obok tych metod opartych na rzeczowej analizie złożonych ofert istnieją również sposoby, które wprowadzają automatyczne eliminowanie nierealnie skalkulowanych ofert. Opierają się one na zasadzie, która pierwszeństwo daje nie najniższej cyfrowo ofercie, lecz ofercie zbliżonej do średniego poziomu złożonych ofert. Zasadą w tym wypadku jest określenie zgóry ścisłych formuł, na podstawie których następuje rozstrzygnięcie przetargu. Oferty w tym wypadku są wierniejszym odzwierciedleniem rzeczywistych zdolności konkurencyjnych biorących udział w przetargu a rozpiętości między poszczególnymi ofertami redukują się do rzeczywistych różnic w kosztach produkcji.

INŻ. A. DZIEDZIUL, Chełmno.
 ARCH. J. HANDZELEWICZ, Grudziądz.

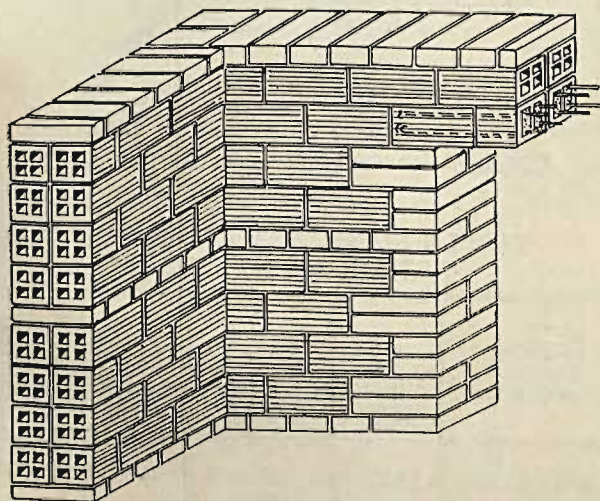
NOWOCZESNA CERAMIKA BUDOWLANA¹⁾

III. PRAKTYCZNE ZASTOSOWANIE DZIURAWEK.

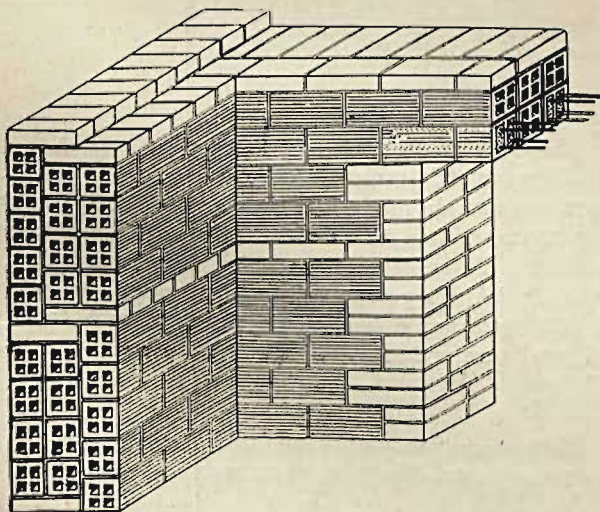
Każdą cegłę pełną, względnie kilka cegieł pełnych wszędzie zamienić można dziurawkami pojedynczymi lub wielokrotnymi przy zastosowaniu zwykłych sposobów wiązań, opisywać których nie będziemy jako ogólnie znanych. Podajemy konstrukcje nowe.

Sposób Pomorski.

Jest to połączenie dziurawek z cegłą pełną, jak widzimy na rysunkach.

Rys. 1. Mur grub. 1 cegły (27 cm) z dziur. podwójnych typu III z nadprożem.

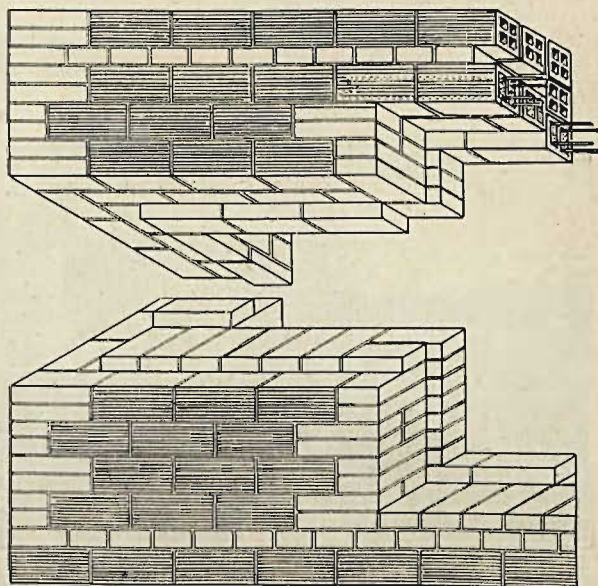

Rys. 2. Wiązanie muru grub. 1 1/2 cegły (41 cm) z dziur. podwójnych typu III z nadprożem.

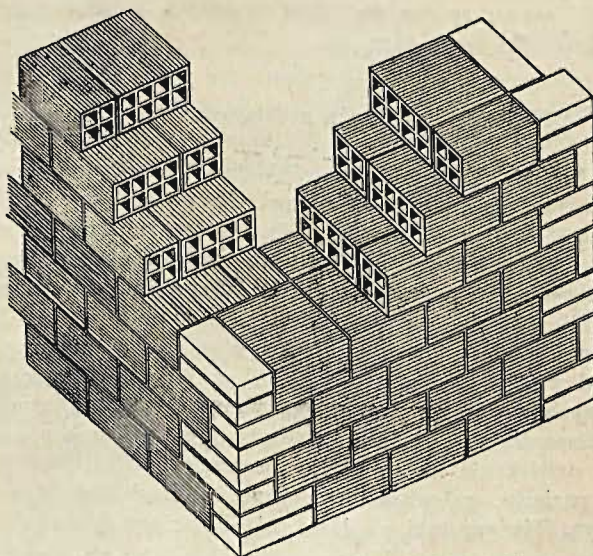
Grubość murów w 1 cegłę = 27 cm lub 1 1/2 cegły = 41 cm bez tynków. Mur grub. 41 cm z dziurawek odpowiada co do zdolności izolacyjnej murowi z pełnej ce-

gły grub. 55 cm (2 cegłom). Dziurawki otworami układa się wzdłuż muru, przyczem co 5-ty rząd (lub częściej) wiąże się cegłą pełną. Naroża oraz obramowanie drzwi i okien wykonuje się z cegły pełnej.

Doświadczenie wykazuje, że w akordzie murowanie jest tańsze i szybsze o 25%, a mur taki gruntownie wysycha w ciągu 3 tygodni, poczem może być ze strony wewnętrznej a nawet dwustronnie otynkowany. Specjalną zaletą izolującą są przerywane spoiny — tylko co 5-ty rząd (normalny 10-ty) ma przechodzącą przez mur spoinę.

Rys. 3. Mur grub. 1 1/2 cegły (42 cm) z dziur. podwójnych typu III z otworem okiennym i nadoknem.

Rys. 4. Mur grub. 1 1/2 cegły (42 cm) z dziur. podwójnych typu III i poczwórnych typu V.

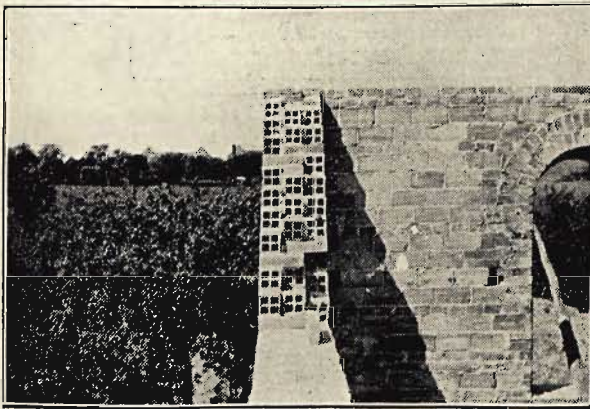
¹⁾ Opisane tu sposoby murowania z dziurawek i pustaków oglądać można w naturze na Wystawie Budowlanej na Kole w pawilonie Pomorskich Zakładów Ceramicznych i Cegielni „Saturn”.

Sposób ten doznaje coraz szerszego zastosowania szczególnie przy budowie domów jedno- i kilkarodzinnych oraz wszelkich nadbudówek.

Rys. 5. Podczas murowania.

Podajemy tu kilka zdjęć z budowy domu mieszkalnego piętrowego na cegielni „Saturn” w Chelmie, skąd czerpiemy podane tu praktyczne rezultaty.

Rys. 6. Widok muru w przekroju.

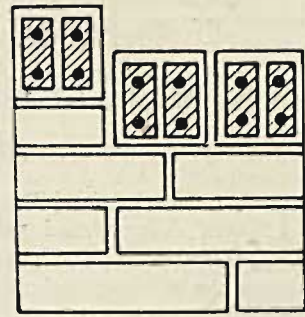
Dla domów wielopiętrowych dziurawki podwójne za-nienione być mogą w połowie dziurawkami poczwórnymi, dzięki czemu uzyska się wiązanie zwykłe, mogące znosić większe obciążenie (rys. 4).

Nadokna i nadproża z dziurawek typu IV.

Kosztowną częścią każdej budowli są dźwigary, pokrywające otwory okienne i drzwiowe — nadokna i nadproża. Używane są do tego celu kosztowne dźwigary żelazne lub żelbetowe, potrzebujące skomplikowanego sposobu wykonania i długiego tężenia. Zamiast żelaza i żelbetu używane są obecnie dźwigary, wykonane z dziurawek podwójnych typu IV z 2 otworami, zaopatrzonych armaturą z okrągłego żelaza i zalanych zaprawą cementową 1 : 3. Belki te wykonuje się osobno sposobem nawlekania na armaturę poszczególnych dziurawek jak paciorki, zalewając stopniowo każdą dziurawkę zaprawą. Dźwigar taki na desce tęższe w ciągu 5 — 7 dni.

Rysunki 1, 2 i 3 wykazują nadproża takiej konstrukcji.

Wykonane są one w długościach w świetle do 2 m. Pod względem statycznym są to zwykle belki żelbetowe (żelazo pracuje na rozciąganie, zaprawa z dziurawkami — na ściskanie). Armaturę oblicza się zależnie od obciążenia.

Rys. 7. Nadoknie z dziurawki typu IV z armaturą.

Rys. 8. Sposób wykonania dźwigaru z dziurawek typu IV na desce pochylej.

TABELA NORMALNYCH DŹWIGARÓW
Z DZIURAWEK TYPU IV.

Otwór do pokrycia w świetle	Długość dźwigaru	Armatura okrągłe pręty o przekroju	Waga przybliżona dźwigaru około	Koszt własny około
około 0,80 m	1,12 m	2 × 10 m/m 2 × 5 m/m	35 kg	zł 2,50
„ 1,0 m	1,40 m	„	45 „	„ 3,40
„ 1,30 m	1,67 m	2 × 13 m/m 2 × 8 m/m	60 „	„ 4,20
„ 1,60 m	1,95 m	„	75 „	„ 5,00
„ 2,0 m	2,51 m	2 × 15 m m 2 × 10 m m	112 „	„ 7,80

Są to cyfry przybliżone i orientacyjne.

Poza taniością mają one jeszcze tę zaletę, że już przed przystąpieniem do murowania wykonuje się je osobno według zaprojektowanych otworów okiennych i drzwiowych po 2 lub 3 dla każdego otworu. W trakcie murowania nasadza się je jako gotowe belki nad otworami bez podpór-ek lub rusztowań i kontynuuje się murowanie bez najmniejszej przerwy.

Wobec częstych głosów wyrażających wątpliwości co do wytrzymałości dziurawek w murach nośnych podajemy:

Obliczenie statyczne wytrzymałości murów z dziurawek i pustaków.

Obciążenie murów w domu o 4 kondygnacjach (rys. 9) o grubości murów w 1½ cegły, t. j. 41 cm, przy czym parter i I piętro wykonane są z pustaków „Universal”), II i III piętro z dziurawek podwójnych i poczwórnych (typów III i IV).

¹⁾ Podamy w następnym artykule.

Ciężar 1 m³ muru II i III piętra z pustaków typów III i V
 90 pustaków × 6 kg = 540 kg/m³
 0,137 m³ zaprawy × 1900 kg = 260 kg/m³

Razem waga 1 m³ muru = 800 kg/m³

Ciężar 1 m³ parteru i I piętra z pustaków „Universal”
 180 pustaków × 5,3 kg = 954 kg/m³
 0,182 m³ zaprawy × 1900 kg = 346 kg/m³

Razem waga 1 m³ muru = 1300 kg/m³

Plaszczyna filaru międzyokiennego w ścianie frontowej
 w poziomie podłogi parteru = 2,00 × 0,41 = 8200 cm²

Ciężar ścian III—II p. (6,60 × 4,00 — 2 × 2 ×
 × 2) × 0,41 × 800 kg = 6000 kg

Ciężar ścian I p. i parteru (6,60 × 4,00 — 2 ×
 × 2 × 2) × 0,41 × 1300 kg = 9800 kg

dach ½ × 4,00 × 4,00 × 150 kg = 1200 kg

strych ½ × 4,00 × 4,00 × 375 kg = 3000 kg

3 stropy: II p. 500 + I p. 500 + parter

500 = 1500 × 4,00 × $\frac{4,00}{2}$ = 12000 kg

Razem 32000 kg

Obciążenie w murze przy podłodze parteru

$$= \frac{32000}{8200} = 3,9 \text{ kg/cm}^2$$

Obciążenie dopuszczalne dla dziurawek = 4 kg/cm² (przy
 wytrzymałości dziurawek 50 kg/cm²).

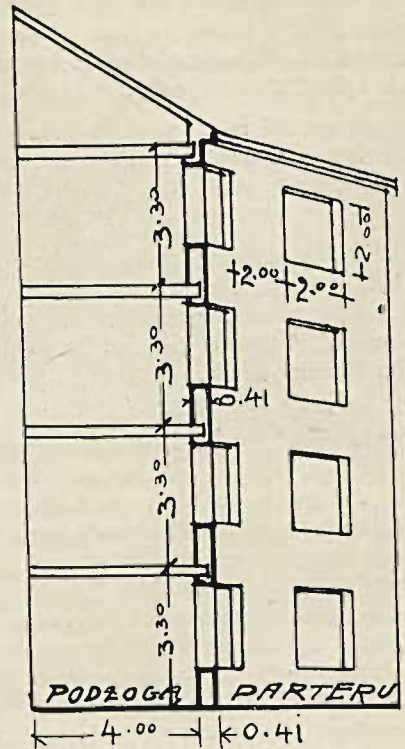
J. L.

WYSTAWA BUDOWLANO-MIESZKANIOWA B. G. K. NA KOLE

Otwarta w maju r. b. wystawa budowlano-mieszka-
 niowa B. G. K. na Kole w Warszawie jest jednym z eta-
 pów celowo i konsekwentnie przeprowadzonego planu zor-
 ganizowania ruchu budowlano-mieszkańowego na nowych
 racjonalnych podstawach.

Analizując na łamach naszego pisma rozwój naszej
 polityki w zakresie kredytowania budownictwa mieszka-
 niowego, podkreślamy stopniowe przekształcenie się jej
 środków i celów.

Kredytowanie budownictwa mieszkaniowego rozpoczę-
 ło się od zupełnie przypadkowych posunięć bez wyraźnie
 skrytykowanego celu. W tym pierwszym etapie popeł-
 niono szereg istotnych błędów w określaniu rozmiarów
 przyznawanych kredytów i w wyborze kredytobiorców.
 W tym okresie kredyt pod względem swej względnej wy-
 sokości i kosztu oprocentowania przedstawiał się jako bar-
 dzo cenny przywilej, który nie był jednak przyznawany
 ani dla uzyskania pożądanego efektów społecznych ani
 gospodarczych. Kres temu marnotrawstwu kredytu pub-
 licznego przyniósł kryzys gospodarczy. Wtedy na pierw-
 szy plan została wysunięta kwestja likwidacji bezrobocia,
 do czego inwestycje budowlane nadawały się w pierw-
 szym rzędzie. Zwrócono zatem uwagę na taką formę kre-
 dytowania budownictwa, która przy minimum pomocy
 ze strony kredytu publicznego dawała maximum efektu
 gospodarczego.

Rys. 9.

Według obliczeń statycznych wszystkie cztery kon-
 dygnacje piętrowe wykonać można z pustaków i dziura-
 wki i wszelkie zastrzeżenia co do wytrzymałości są wobec
 tego bezpodstawne.

(D. c. n.).

Rozpoczęto kredytowanie drobnego budownictwa, wy-
 korzystając powszechną dążność do posiadania własnego
 domu, ucieczkę przed dewaluacją dolara i funta oraz niski
 poziom kosztów budowy.

Osiągnięto rzeczywiście nieoczekiwany rezultat, gdyż
 kredyt publiczny był mniejszy od ½ przebudowanych
 sum. Kładąc nacisk na największy efekt gospodarczy,
 musiano naturalnie mniej zwracać uwagi na stronę spo-
 łeczną i racjonalną zabudowę.

Po nasyceniu pierwszego najbardziej żywiołowego pe-
 du musiano pomyśleć o zaspokojeniu potrzeb warstw ro-
 botniczych a równocześnie całość ruchu budowlanego skie-
 rować w lepsze formy organizacyjne.

Dla realizacji zadań w dziedzinie budowy mieszkań
 robotniczych powołano T. O. R., który dąży w ramach
 rozporządzalnych kredytów do stworzenia racjonalnego
 typu mieszkania robotniczego będącego kompromisem po-
 między potrzebami i możliwościami finansowymi szerokich
 mas.

Organizacyjnie ostatnie lata wykazały duży postęp
 w dziedzinie budownictwa mieszkaniowego. Myślą prze-
 wodnią wszystkich posunięć w tym kierunku była popra-
 wa jakości przy równoczesnym ułatwianiu i potanianiu bu-
 dowania.

Do tego celu zmierzały oba konkursy ogłoszone przez
 B. G. K. na plany typowych domów, w wyniku których

otrzymano projekty, które można było sprzedawać nabywcom wielokrotnie, a zatem po cenie przystępnej, zjednując dla lepszych form budownictwa te rzesze, które nigdy dotąd nie były klientami pracowni architektonicznych.

Ten sam cel spełnić miało wydanie poradnika budowlanego, który łączył w sobie zalety wyczerpującego informatora z propagandą racjonalnych metod i form budowania.

Jako dalszy etap zmierzający do należytej opieki nad budującym było powołanie do życia poradni budowlanej, która wszystkie poprzednio wymienione metody oddziaływania miała uzupełnić żywym słowem, bezpośrednim kontaktem i indywidualną poradą.

Osobny dział opieki nad rozwojem ruchu budowlano-mieszkaniowego stanowi troska o usunięcie przeszkód w dziedzinie urządzenia terenów budowlanych. Analiza sytuacji wykazała, iż z wielu powodów rynek działek budowlanych dla zabudowy wykazywał szereg istotnych braków. Z jednej strony nadmiar parcelacji dostarczał pod względem ilościowym działki przerastające potrzeby, z drugiej zaś działki te w chwili sprzedaży nie nadawały się do zabudowy, nie miały bowiem nawet prymitywnych urządzeń w dziedzinie komunikacji, zaopatrzenia w wodę i odprowadzenia wód zużytych. Okazało się zatem koniecznym dostarczenie rynkowi budowlanemu celowo do zabudowy przygotowanych terenów. Akcję tę ujął w swe ręce B. G. K., który w szeregu miast rozpoczął planową parcelację terenów z ręki publicznej. Tereny te ujęte w ogólny plan parcelacyjny, są częściowo, w miarę zapotrzebowania, zaopatrywane w potrzebne urządzenia i następnie już w gotowej zupełnie formie sprzedawane nabywcom do natychmiastowej zabudowy. Dzięki temu osiągnięto podwójne korzyści. Osiągnięto poprawę form zabudowy w ramach szerszych, niż to można osiągnąć przy stosowaniu jedynie przepisów prawa budowlanego, a równocześnie z budujących zdjęto ciężar indywidualnych kłopotów o urządzenie swych działek.

Przy tej okazji uwaga władz została skierowana na szereg czynników, które podrażają koszt budowy. Do nich w pierwszym rzędzie należały przepisy i zwyczaje z dziedziny wodociągów i kanalizacji, niedostosowane do potrzeb i możliwości płatniczych budującego mały dom. Obok tego jednak zwrócono uwagę, iż większość materiałów instalacyjnych nie podążyła za ogólnym spadkiem cen w budownictwie.

Ostatnią wreszcie formą opieki nad ruchem mieszkaniowo-budowlanym są wystawy. W Warszawie mieliśmy przedtem dwie wystawy, obecna jest trzecią skolei.

Wystawa pierwsza, mieszcząca się w mieszkaniach robotniczych Warsz. Spółdzielni Mieszkaniowej, zwróciła powszechną uwagę na kwestję mieszkania najmniejszego w domach zbiorowych.

Wystawa na Bielanych była pierwszą próbą propagandy a zarazem poszukiwaniem w zakresie budowy mieszkań w oddzielnych domach.

Wystawa na Kole jest również cała utrzymana w ramach budowy niewielkich samodzielnych obiektów mieszkaniowych, charakter jej jest przede wszystkim dydaktyczny i propagandowy. Na niej chciano pokazać wszystko co się mieści w pojęciu racjonalnego budownictwa z zakresu osiedli małych domków: parcelację i urządzenie osiedla, rozmaite formy zabudowy: luźny, bliźniaczy i szeregowy, urządzenie mieszkań i ogródków.

W dalszym ciągu zreferujemy naszym Czytelnikom ważniejsze działy tej wystawy, która, przeznaczona wprawdzie dla szerokich mas, dostarcza również dla fachowców wiele interesujących materiałów.

Teren wystawy.

Teren wystawy zajmuje część większego kompleksu objętego parcelacją Banku. Działki na tym terenie są przeznaczone pod zabudowę bliźniaczą lub szeregową. Teren został zaopatrzony we wszystkie inwestycje miejskie (uliczną sieć wodociągową i kanalizacyjną, ulice, chodniki, elektryczność), Hipoteka jest uregulowana, każda działka posiada własny numer hipoteczny i oddzielną księgę wieczystą. Wielkość działek przeznaczonych pod zabudowę bliźniaczą wynosi dla jednego członu około 500 m², a przy zabudowie szeregowej dla jednego członu od 288 do 364 m². Cena działek wynosi 2.70 wzgl. 2.90 za m², przy czym w cenę wliczone są koszty urządzenia ulicznej sieci wodociągowej, oraz ulic i chodników. W prospekcie nie wymieniono tu kosztu ulicznej sieci kanalizacyjnej, która prawdopodobnie nie została włączona do ceny działek, i wykonana została na koszt ogólny. W ten sposób wprawdzie udostępniono nabycie działek dla warstw mniej zamożnych, stworzono jednak gospodarczą fikcję. Jesteśmy zdania, iż subsydjum dla budownictwa w zakresie minimum potrzeb mieszkaniowych jest konieczne, jednakże winno być ono ujawnione i skomasowane, a nie ukrywane i dawane pod rozmaitemi postaciami.

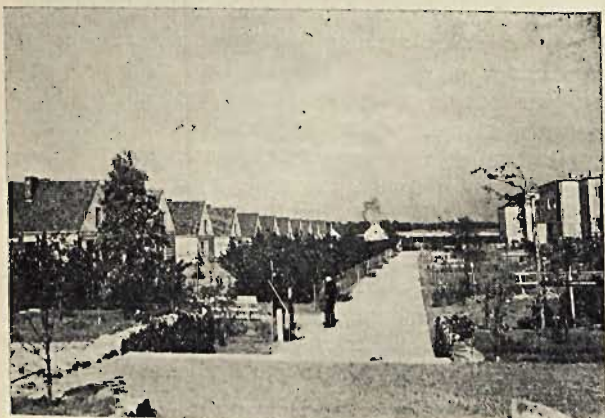
Mieszkania na wystawie.

Na wystawie pokazano domy zwarte szeregowo, domy bliźniacze i domki oddzielne. Wszystkie domki są murowane o ścianach grubości 55 cm. Stropy w domach szeregowych i bliźniaczych są wszystkie ogniotrwałe (belki żelazne i płyta syst. Kleina), w domach oddzielnych stropy ogniotrwałe są tylko nad piwnicami, reszta stropów jest konstrukcji drewnianej. Podłogi zasadniczo sosnowe, w łazienkach i klozetach płytki cementowe, ogrzewanie piecami, pokrycie domków oddzielnych dachówką felcowaną, reszty domów podwójnie bitumina.

Domki oddzielne są wszystkie jedno-mieszkaniowe. Mieszkanie składa się z 3 pokoi, kuchni i łazienki z klozetem. Powierzchnia użytkowa mieszkania wynosi 69.23 m², a objętość domku 370 m³. Koszt budowy domku z instalacjami i przyłączeniami miejskimi wynosi według cen katalogu wystawy od 12.700 zł. do 14.200 zł., a zatem na m² domku 34.30 do 38.40 zł., na m² powierzchni użytkowej 183 do 205 zł. Pewną orientację w kosztach samych robót budowlanych bez instalacji daje wynik przetargu ogłoszony w Przeglądzie Budowlanym w roku 1933 na str. 270, który dał wtedy cenę na budowę jednego domku murowanego 12.300 zł. (33.30 zł. za m²).

Domki oddzielne są wszystkie wybudowane według konkursowego projektu B. G. K. Nr. 13 (arch. T. Cwierdziński i arch. R. Gürtler) przez firmę Inż. Tadeusz Hubert.

Domy zwarte szeregowo Nr. 1 — 12 są wszystkie domami dwurodzinnymi, zawierającymi 2 mieszkania po 3 pokoje z kuchnią (dwa domy mają 2

Rys. 1. Widok na szereg domków oddzielnych.

Rys. 2. Ogólny widok na jedną z ulic wystawy. Po prawej stronie domy bliźniacze, po lewej domy szeregowe.

mieszkania po 3 pokoje z kuchnią, a jeden dom 2 mieszkania po 1½ pokoi z kuchnią).

Dane cyfrowe dla poszczególnych domów zawiera poniższa tablica.

Nr. domu	Projektujący	Koszt budowy z instalacjami	Kubatura	Pow. użytkowa	K o s z t	
		zł			m ³	m ²
1	Arch. M. Zachwatowicz	32.700	767	138	41.80	237
2	„ „	27.800	741	137	37.50	202
3	„ L. Tomaszewski	22.200	617	107	36.10	207
4 i 5	„ T. Kaszubski i S. Putowski	23.900	644	113	37.10	211
6 i 7	„ B. i S. Bruckalscy	23.100	635	106	36.40	218
8	„ P. Kwiek. Pieńkowski i T. Sieczkowski	27.700	809	144	34.30	193
9	„ „	29.200	812	146	35.90	199
10	„ M. Łokciowski i M. Wroczyńska	28.500	771	136	37.00	209
11 i 12	„ „	28.600	740	138	38.60	207

Koszt samych robót budowlanych według sum ujawnionych na przetargu (Przeł. Bud. rok 1934 str. 108) wyniósł 30.70 zł. za m².

Budowę domów szeregowych wykonało przedsiębiorstwo: Biuro Techniczno-Budowlane B. Rogaczewski i St. Szulakiewicz, Warszawa, ul. Nowy-Swiat 34. Instalacje wodociągowo-kanalizacyjne w tych domach wykonała firma M. Łempicki, S. A., Warszawa, Al. Jerozolimskie 15.

Dom y bliźniacze z wyjątkiem dwu zawierają również mieszkania małe dwu względnie 1½ pokojowe z kuchnią.

Poniżej podajemy analogiczne do poprzednich dane cyfrowe dla tych domów.

Nr. domu	Lrojektujący	Specjalne wyposażenie	Koszt bud. z instal.	Kubatura m ³	Pow. użyt. m ²	Koszt	
						m ³	m ²
16 i 17	Arch. M. Łokciowski	terrakota, glazura, posadzka dębowa.	22.400	544	92	41,30	244
18 i 19	Arch. W. Wyszycy	—	24.800	644	103	38,50	240
20 i 21	Arch. J. Łukasik	—	24.500	698	114	35,20	214
22 i 23	Arch. Brukalscy	parter posadzka dębowa.	27.800	707	118	39,40	235
24 i 25	Arch. M. Łokciowski	posadzka dębowa.	25.200	564	105	44,80	240
26	„	—	43.700	1282	227	34,10	192

Koszt samych robót budowlanych według sum przetargowych (Przeł. Bud. r. 1934 str. 108) wyniósł 34.20 zł. za m².

Budowę domów bliźniaczych wykonało: „Przedsiębiorstwo Robót Budowlanych, Franciszek Roth, Warszawa, ul. Wilcza 58.

Oba szeregi domów wybudowane przez firmy Rogaczewski i Szulakiewicz i Roth przedstawiają się wzorowo pod względem jakości. Szczególnie zwraca uwagę jakość wykonania wypraw, robót stolarskich, malarskich i betono-lastricowych.

Urządzenia wnętrza.

Wystawa była pomyślana w ten sposób, iż wszystkie mieszkania miały być umeblowane w sposób pokazowy by meble były dostosowane do wielkości i rozkładu poszczególnych mieszkań. Pod tym względem wystawa nie wykazała, by nasze wytwórnie meblarskie

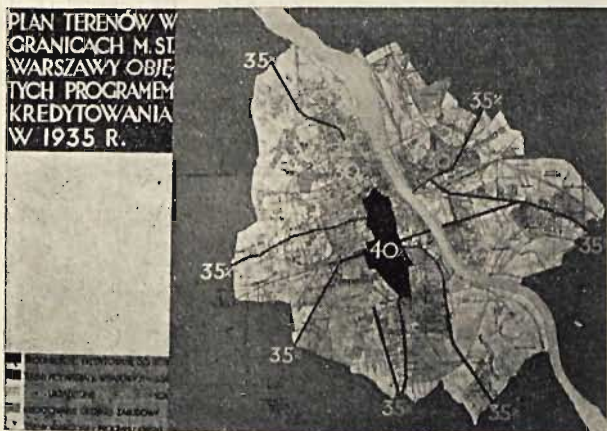
dostosowały się do potrzeb mieszkańca nowoczesnego, skromnego i małego wnętrza. Wystawiono naogół mało urządzeń wnętrz, a z tych większość nie jest dostosowana do rodzaju mieszkań. Przeważają meble zbyt drogie i zbyt pompatyczne. — Może duża frekwencja zwiedzających, którzy specjalnie interesują się urządzeniem wnętrz, przekona nasze wytwórnie mebli o potrzebie zmiany nastawienia swej produkcji w kierunku mebli skromnych i celowo zaprojektowanych. W tym kierunku dużą zasługę ma Związek Pań Domu, której urządzenie wykazuje najwięcej wysiłku w obmyśleniu praktycznego i taniego rozwiązania umeblowania małego mieszkania.

Dydaktyka i propaganda.

Całość wystawy ma cel dydaktyczno-propagandowy. Są jednak poza wystawionymi domkami oddzielne części wystawy przeznaczone wyłącznie tym celom.

Materiał w tej części wystawy jest bardzo bogaty, ograniczymy się do zwrócenia jedynie uwagi na pewne eksponaty.

Stoisko Biura Planu Regionalnego Warszawy zawiera szereg poglądowych tablic ilustrujących potrzebę dobrego rozplanowania miast i jego regionu. Szczególnie przekonujące są tablice przedstawia-

Rys. 3. Plan Warszawy z podziałem na strefy kredytowania (eksponat Komitetu Rozbudowy).

jące przyszłą planową rozbudowę regionu wzdłuż pewnych promieni z klinami zieleni. Duże zaciekawienie wzbudza plan zabudowy Warszawy z podziałem na strefy o rozmaitej wysokości i gęstości zabudowy.

Biuro Komitetu Rozbudowy m. st. Warszawy przedstawia kolejny przebieg zasad kredytowania w poszczególnych latach, przyczem na osobnej tablicy podano obowiązujący obecnie system, który przedewszystkiem uwzględnia zabudowę terenów urzędzonych.

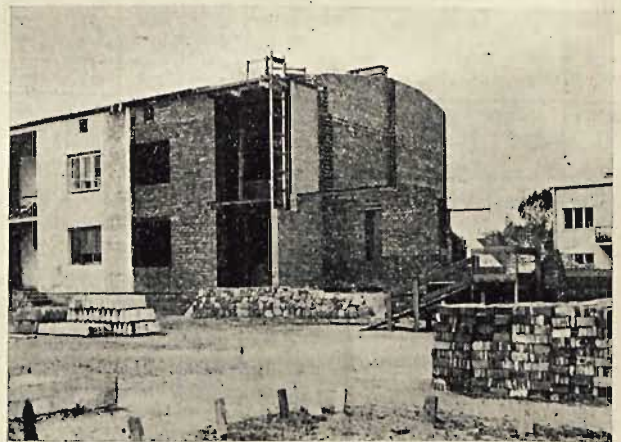
Departament Służby Zdrowia wystawił poglądowe eksponaty dydaktyczne, które specjalnie uczą racjonalnego zaopatrywania w wodę i odprowadzenia wód zużytych dla najbardziej prymitywnych warunków. Przedstawiono tu higieniczne studnie do czerpania zwykłymi wiadrami i dobre doły gnilne dla terenów nieskanalizowanych.

Poradnia Budowlana Tow. Ref. Miesz-

kaniowej wspólnie z szeregiem instytucji podjęła się zadania udzielenia szeregu ostrzeżeń w czynnościach budującego od chwili wyboru projektu włącznie do okresu eksploatacji mieszkania. Zasadniczym celem tego pokazu jest przekonanie zdującego, iż w jego interesie leży korzystanie z pomocy dobrych sił fachowych zarówno przy projektowaniu jak i przy wykonywaniu budowy. Na specjalną uwagę zasługuje tu tablica pokazująca poszczególne elementy projektu i konstrukcji w złym i dobrym wykonaniu.

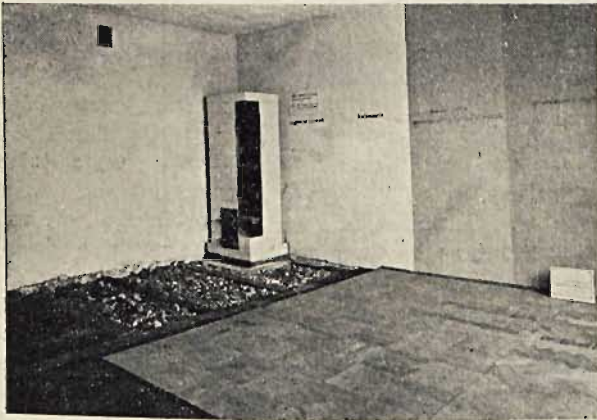
Tow. Osiedli Robotniczych ilustruje potrzebę specjalnej pomocy z funduszków publicznych na cele budownictwa robotniczego i daje pokaz planów i modeli mieszkań realizowanych przy pomocy T. O. R. Przekonywujący jest pokaz dwu mieszkań w naturalnej skali o powierzchni 42 i 32 m², który daje obraz, w jaki sposób może być rozwiązane zadanie dostarczenia mieszkania dostosowanego do możliwości płatniczych szerokich warstw robotniczych.

Najbardziej do świadomości i przekonania szerokich mas zwiedzających przemawia dom w budowie, przedstawiony na trzech członach domu szeregowego. Dotychczas wszelkie pokazy obejmowały przedstawienie gotowych obiektów lub też poszczególnych elementów budowy. Dom w budowie daje dopiero szczegółowy obraz po-

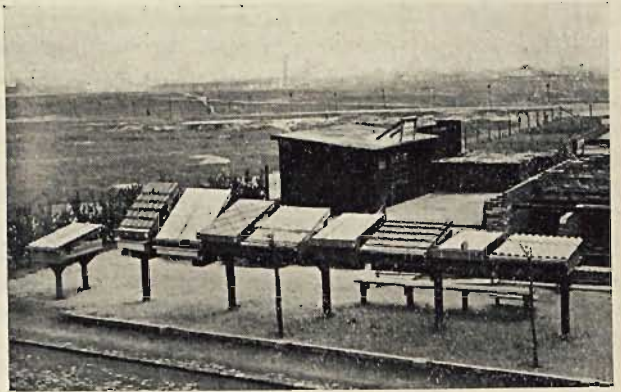

Rys. 4. Widok na trzy człony domu szeregowego, pokazane w rozmaitych fazach budowy.

szczególnych faz budowy, daje możliwość zaznajomienia laika z obcymi mu nazwami elementów i czynności budowlanych i wskazania na te miejsca, które wymagają największej uwagi. Z trzech członów jeden pokazuje dom w okresie budowy fundamentów, przy której to sposobności pokazano sposób zakładania fundamentów, ich izolacji, uodpornienie podłogi parteru przeciw grzybowi i t. p. W drugim członie pokazano surowy stan budowy (mury, stropy, wiązania dachowe, schody i t. p.). Nakoniec trzeci człon jest przeglądem poszczególnych czynności wykończenia budynku. Tę okazję wykorzystano dla pokazania poszczególnych faz wykonywania wyprawy, układania podłogi, malowania ścian, sufitów i podłóg, stawiania pieców i t. d. Bezpośrednia obserwacja utwierdza nas iż ta część wystawy wzbudza u zwiedzających szczególne zainteresowanie, do czego przyczyniają się dobrze zredagowane i rozmieszczone napisy.

Rys. 5. Pokaz kolejnych warstw układania podłogi, malowania klejowego ścian i prawidłowego urządzenia pieca.

Rys. 6. Pokaz rozmaitego rodzaju pokryć dachów — w głębi pokaz urządzenia placu budowy.

Stoiska przemysłu.

Przemysł produkujący materiały budowlane wystąpił na tej wystawie dość zwarcie, ilość eksponatów jest niewielka, poszczególne działy mają raczej charakter syntety, niż reklamy poszczególnych firm.

Dział c e r a m i c z n y zaprezentował swe nowoczesne wyroby, a więc w dziale ceglarstwa: pustaki wszelkich wymiarów i kształtów do budowy ścian i stropów, dachówki i t. d., bogato jest reprezentowany dział klinkierów budowlanych i kamionki: klinkier do licowania ścian, płytki podłogowe, rury. Poza tym są wystawione wyroby ogniotrwałe i kafle ceramiczne.

Przemysł ż e l a z n y wystawił na wolnym terenie fragment lekkiego szkieletu żelaznego, na którym zademonstrowano kilka typowych rozwiązań ściany zewnętrznej i stropu. W tym samym dziale mieści się stoisko stali Isteq, okien i drzwi stalowych.

Przemysł c e m e n t o w o - b e t o n o w y prezentuje swe zasadnicze wyroby: schody, płyty Suprema, płyty asbestowo-cementowe.

Przemysł d r z e w n y reprezentowany przez prywatne i państwowe zakłady daje przegląd swych możliwości zaopatrzenia budowy. Na wolnym terenie pokazany jest fragment konstrukcji szkieletowo-blokowej z drzewa jodłowego. W krytej hali dano przegląd produkcji dykty i szerokiego zastosowania drewna. Na szczególną uwagę zasługują tu dachy łukowe o rozpiętości do 80 m.

Rys. 7. Widok na stoiska przemysłu.

Przemysł k a m i e n i a r s k i wystawił bogatą kolekcję naszych marmurów i alabastrów.

Przekonywująco przedstawia się stoisko b l a c h y c y n k o w e j, w którym szczególnie podkreślono zastosowanie blachy cynkowej do okładania ścian i do celów dekoracyjnych.

Naogół stoiska przemysłu spełniają dobrze swój cel, gdyż nie są przeladowane i w większości wypadków nie operują osobistą reklamą¹⁾.

¹⁾ Bliższe szczegóły co do poszczególnych stoisk przemysłu zawiera dział opisowy zamieszczony na końcu zeszytu.

NIEDYSKRECJE BUDOWLANE

O nowej metodzie targów, przeprowadzonych z energją i zaciętością godną lepszej sprawy przez jedną z poważniejszych instytucji zleceńodawczych, pisaliśmy na tem miejscu kilkakrotnie. Nie zaprzeczaliśmy, iż jest to metoda, która daje pozornie bardzo ciekawe efekty. Stosując tę metodę uzyskuje się rezultaty, które dadzą się porównać z ciosem trafiającym w próżnię lub z

wyważaniem otwartych drzwi. Ludzie opanowani gorączką przetargową zalamują się psychicznie, stają się poniekąd niepoczytalni, a zatem targując się z nimi uzyskuje się opusty takie, jakie się chce.

Inaczej się to przedstawia, gdy oglądać tę metodę ze strony racjonalności i pewnej etyki społecznej. Wtedy zapewne okaże się, że da ona się z dużym prawdopodobieństwem porównać bądź do zawierania umowy z niepoczytalnym, bądź też

do kupowania rzeczy wątpliwego pochodzenia.

Ostatnio zakomunikowano nam, iż gdy się wyczerpały inne metody, przy pomocy których bezwzględnie wygniata się ceny do poziomu, nieusprawiedliwionego ani kalkulacją, ani logiką, zaczęto używać nowych argumentów.

Robi się to w ten sposób, iż ze wszystkich ofert wyciąga się najtańsze ceny za poszczególne pozycje kosztorysowe i proponuje się temu

oferentowi, którego oferta była najtańszą na przetargu, by swą sumę obniżył do tak stworzonego „coc-tailu“.

Innemi słowy, gdy już niema innych argumentów, proponuje się, by przedsiębiorca wziął robotę za sumę, która jest zbiorem wszystkich przypadkowych omyłek „in minus“ u wszystkich oferentów.

Idąc po tej drodze można będzie rozstrzygać przetargi według pierwszej lepszej cyfry z książki telefonicznej.

*
* *
*

Szereg oferentów, którzy swój cały wysiłek myślowy włożyli w opracowanie kosztorysów przetargowych i w kalkulacji zacisnęli pasa do najdalej idących granic, stają w osłupieniu wobec wyników przetargów. Najtaniej skalkulowane oferty są zawsze zdystansowane o kilkanaście lub nawet kilkadziesiąt procent. Gdzie tkwi tajemnica tych ofert? Niezapreczenie gra tu rolę lekkomyślność i nieświadomość. Są jednak pewne oznaki, które wskazują, iż bardzo często źródłem tych „tanich“ ofert są „źródłowe“ wiadomości o tem, co się w kosztorycie w czasie wykonywania budowy zmieni. Są tacy jasnowidze, którzy zgóry wiedzą, jakie pozycje będą zmienione, jakie ilości zostaną zwiększone lub zmniejszone, jaka z podanych alternatyw będzie wybrana i odpowiednio do tego układają swe ceny ofertowe. Zmniejszają ceny w pozycjach, które mają być usunięte lub zmniejszone, zwiększają natomiast w tych, które będą zwiększone lub które jako alternatywa nie wchodzi do sumy ofertowej. W ten sposób stwarza się pozory taniaści oferty na przetargu.

Jakaż na to rada? Najlepszym wyjściem byłoby takie opracowywanie

projektów i kosztorysów wstępnych, by one nie ulegały zmianom w czasie budowy. Wtedy naturalnie odpadałaby w całości możliwość gry na zmianach kosztorysu.

Ponieważ jednak jest to ideał z trudnością niestety w naszych warunkach osiągalny, proponujemy narazie inne rozwiązanie.

Po skończeniu roboty, gdy już są znane ilości i pozycje kosztorysu wykonawczego, należy przeliczyć kosztorys wykonawczy według cen wszystkich oferentów, a wtedy w wielu wypadkach okaże się, iż inni oferenci drożsi na przetargu w tem nowym zestawieniu są tańsi od tej firmy, która na przetargu ich zdystansowała dzięki „umiejętnemu“ przegrupowaniu cen.

Sądzymy, iż tak przeprowadzona kontrola da w wielu wypadkach lepszą okazję do sprawdzenia prawidłowości gospodarki, niż bezmyślne śledzenie za formalną stroną wykonywanych czynności.

*
* *

Dla nastrojów przetargowych charakterystyczny jest wypadek, którego rezultaty cyfrowe podajemy w dziale wyników przetargowych.

Na ten sam obiekt ta sama instytucja rozpiła przetarg ponowny w niecały miesiąc po pierwszym przetargu. Z pomiędzy firm, biorących udział w pierwszym przetargu, do drugiego stanęło pięć. Z tych firm trzy złożyły oferty na ponownym przetargu o kilka procent niższe niż na pierwszym.

Każdy nieopanowany gorączką przetargową pomyśli, że zapewne zaszyły zmiany bądź w obiekcie przetargowym bądź też w sytuacji rynkowej, które umożliwiły oferentom poczynienie dalszych poważnych ustępstw w ich pierwotnych bardzo niskich skalkulowanych ofertach.

Niestety przetargi w obecnej strukturze nie są dziedziną, do której może być przykładana miara zdrowego rozsądku.

Na drugim przetargu sumy ofertowe tych trzech firm są niższe, pomimo, iż obiekt przetargowy został powiększony o cztery procent i w wyniku strajku budowlanego ceny robocizny zostały podniesione o dziesięć procent.

Stąd wniosek jasny: Ceny ofertowe na przetargach kształtują się odwrotnie proporcjonalnie do kosztów.

* *

Pewne pismo, pragnące odegrać rolę dobrze poinformowanego, puściło w świat szereg częściowo przesadzonych, a częściowo z palca wyssanych wiadomości na temat poważnej wyżki cen na poszczególne materiały budowlane, bądź już zaszłej bądź też przewidywanej. Te informacje, kończące się liryczną apostrofą do „czynników miarodajnych“, zaopatrzone w alarmującą uwagę, iż zwykła cen musi doprowadzić do załamania się akcji budowlanej.

Te gorączkowe i zbyt pohopne wnioski musimy osadzić na miejscu. Nasz organ byłby pierwszym, któryby zaalarmował opinię, gdyby rzeczywistość z tej strony groziło niebezpieczeństwo dla ruchu budowlanego. Jak dotychczas nie możemy zauważyć żadnych niepokojących objawów na rynku. Wahania w cenach materiałów budowlanych są nieuniknione, jednakże z wyjątkiem niektórych drugorzędnych pozycji nie przybrały one w obecnym sezonie większego rozmiaru, czego najlepszą ilustracją jest ruch wskaźnika cen materiałów budowlanych notowany przez G.U.S.

Większą krzywdę budownictwu przynoszą fałszywi alarmiści, którzy pod płaszczykiem obrony zagrożonego ruchu budowlanego uprawiają niezdrową sensację.

Ż Y C I E B U D O W L A N E

NADANIE MOCY POWSZECHNIE OBOWIĄZUJĄCEJ ORZECZENIU NADZWYCZAJNEJ KOMISJI ROZJEMCZEJ.

Podajemy poniżej tekst rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 23 maja b. r. Dziennik Ustaw Nr. 40, poz. 277 nadające moc powszechnie obowiązującą Orzeczeniu Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej z dn. 17 kwietnia 1935 r. dotyczącemu płac robotniczych. Z chwilą wydania tego rozporządzenia płace orzeczone obowiązują na wszelkich robotach budowlanych prowadzonych w Warszawie bez

względu na to czy wykonywane są przez przedsiębiorcę czy we własnym zakresie.

Na podstawie art. 9 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. o nadzwyczajnych komisjach rozjemczych do załatwiania zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami w przemyśle i handlu (Dz. U. R. P. Nr. 82 poz. 604) zarządza się co następuje:

§ 1. Orzeczenie Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej dla przemysłu budowlanego na obszarze m. st. Warszawy z dn. 17 kwietnia 1935 r., zatwierdzonemu zarządzeniem Ministra

Opieki Społecznej z dnia 23 kwietnia 1935 r. (Monitor Polski Nr. 102, poz. 135), nadaje się moc powszechnie obowiązującą dla wszystkich robót budowlanych na obszarze m. st. Warszawy oraz miejscowości: Okęcie-Lotnisko, Boernerowo-Babice i Fort Bema.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: W. Sławek.

Minister Opieki Społecznej: Jerzy Paciorkowski.

ZMIANY W TARYFACH P. K. P. ODNOŚNIE MAT. BUD.

(Dziennik Taryf. Kol. Nr. Nr. 15 — 19 z 1935 r.).

Obniżono taryfę dla przewozu pustaków stropowych do poziomu taryfy na cegłę i pustaki zwykłe murarskie. Pustaki te, jako różniące się od zwykłych pod względem formy, ceny i sposobu spajania, opłacały dotychczas przewoźne według klasy 15. Obniżka polega na odpowiednim uzupełnieniu nomenklatury (poz. 1116a K. t.) i włączeniu pustaków stropowych do taryfy aneksowej k 5, motywem zaś jej było jednakowe z cegłą przeznaczenie towaru oraz pomoc ze strony kolei dla ruchu budowlanego.

Taryfę na eksport płyt budowlanych z wiórów drzewnych, spojonych cementem, od wytwórni w Szczakowej przez porty polskie obniżono z klasy 12 do 14, wprowadzając dla towaru tego nową taryfę aneksową k 8.

(Dziennik Taryf. Kol. Nr. Nr. 20 — 23 z 1935 r.).

Uzupełniono nomenklaturę i klasyfikację towarów przez wprowadzenie nowego materiału drogowego o nazwie „płyty kamiennie-betonowe drogowe o grubości 12 cm. i więcej“, z opłatą klasy wagonowej 16 i drobnicowej III zgodnie z wartością towaru. Materiał ten otrzymywany jest z kamienia rozdrobionego (tłuczni), spojonego cementem. Przy przewozach z przeznaczeniem do budowy dróg publicznych przez organa państwowe i instytucje samorządowe będzie korzystał on z odpowiednich ulg taryfowych narówni z innymi materiałami drogowymi.

KURS OBRONY BIERNEJ DLA INŻYNIERÓW W KATOWICACH.

Jak donosiliśmy w poprzednim numerze „Przeglądu Budowlanego“ Inspektorat obrony przeciwlotniczej urządził kurs obrony biernej dla inżynierów zajętych w przemyśle i samorządzie. Kurs odbywał się trzy razy w tygodniu przez cztery godziny dziennie przez cały miesiąc i został zakończony 7 czerwca b. r.

Uczestnicy kursów okazywali niezmiernie duże zainteresowanie poruszonymi przez prelegentów tematami. Wśród uczestników byli reprezentanci trzech województw: krakowskiego, kieleckiego i śląskiego. Ci ostatni oczywiście przeważali. Ogółem uczestniczyło w wykładach około 120 osób.

Z odbytego kursu wydane zostaną skrypta, co należy uważać za godne uznania.

Organizacja kursów była naogół dobra; kontrola obecnych słuchaczy była niewłaściwie przeprowadzana. Wykłady należało metodyczniej zgrupować.

„TARGI KATOWICKIE“.

Przemysł budowlany zainteresował się tegorocznymi „Targami Katowickimi“ w mniejszym stopniu aniżeli to czynił w latach ubiegłych. Widzimy na „Targach“ kilka stoisk z meblami, reprezentowany jest przemysł metalowy przez wytwórnie maszyn i kotłów oraz armatur, przemysł elektrotechniczny i dość dużo urządzeń domowych wszelkiego rodzaju. Natomiast brak zupełny wytwórców materiałów budowlanych, którzy zastąpieni są przez tutejszego składnika.

Między wystawcami zauważyć można kilka firm zagranicznych.

Ruch na Targach znaczny. Obroty zdają się być dobre.

PRODUKCJA I ZBYT MATERJAŁÓW BUDOWLANYCH W ROKU 1933.

Ukazała się obecnie publikacja Głównego Urzędu Statystycznego obejmująca Statystykę Przemysłową za rok 1933. — Z tej statystyki podajemy szereg danych odnośnie materiałów budowlanych.

Artykuł	Jednostka miary	Sprzedaż w roku 1933			Zapasy 31. XII ilość	Ilość zakładów
		Ilość	wartość milj. zł	Cena jedn.		
cegła maszynowa	milj. szt.	611	20,5	33,60	146	925
„ ręczna	„	328	11,5	35,00	126	
„ dziurawka	„	13,4	0,5	37,20	4	
„ wap.-piask.	„	13	0,5	35,60	3	17
„ stropowa	„	4	0,4	96,00	1	48
„ kanalizac.	„	1,6	0,4	—	0,2	5
dachówka gliniana	„	36	3,2	88,00	16	167
sączki	„	7	0,4	—	33	157
klinkier drogowy	„	10	1,7	160,00	4	7
cement	1000 t.	408	21,9	53,60	75	12
wapno budowlane	„	351	8,0	22,80	4	64
szkło tafłowe	„	16	8,3	—	4	7
pokosty	t.	2033	2,9	1,44	196	42
papa dachowa	„	—	7,1	—	—	—
posadzka dębowa	1000 m ²	532	2,69	5,06	25	43

Bardzo interesujący jest również rozkład produkcji w poszczególnych okręgach. Z tych danych podajemy zestawienie porównawcze cen cegły za lata 1931, 1932, 1933.

Okręg izby przem.-handl.	Cena w roku		
	1931	1932	1933
Warszawa	55,00	45,50	40,00
Łódź	44,90	38,00	30,20
Sosnowiec	46,20	35,00	30,00
Lublin	51,80	40,60	27,30
Wilno	55,40	44,20	38,60
Poznań	48,20	37,50	34,20
Gdynia	49,60	42,60	38,80
Kraków	51,50	38,20	32,30
Lwów	50,50	41,50	37,30
Bielsko	48,50	39,00	31,60
Katowice	46,10	34,40	27,30
Polska	49,00	49,00	34,20

15-LECIE PAŃSTWOWEJ SZKOŁY BUDOWNICTWA W POZNANIU.

Otrzymaliśmy publikację, wydaną z okazji 15-lecia Państwowej szkoły budownictwa w Poznaniu przez jej obecnego dyrektora *inż. W. Twardowskiego*.

Szkoła założona od samego początku uzyskania niepodległości przez dzielnicę wielkopolską rozwinęła się w ciągu tego okresu na dobrze zorganizowaną i pożyteczną placówkę dla kształcenia techników ze średnim wykształceniem. Spis dotychczasowych absolwentów szkoły obejmuje ponad 1000 nazwisk.

Szkoła posiada cztery wydziały: 3 letni wydział budowlany, 3 letni wydział drogowo-wodny, 4 letni wydział mierniczy i 4 letni wydział meljoracyjny.

Warunkiem przyjęcia do szkoły jest ukończenie 7-miu klas szkoły powszechnej lub 3 klas dawnego gimnazjum. Pozatem kandydaci do pierwszych dwu wydziałów muszą się wykazać świadectwem jednorocznej, celowo przeprowadzonej praktyki na budowie, jako uczniowie rzemiosła murarskiego lub ciesielskiego.

Obok szkoły istnieje stacja doświadczalna materiałów budowlanych prowadzona przez *inż. Antoniego Szumana*. Stacja ta otwarta oficjalnie w grudniu 1933 r. jest właściwie kontynuacją prac miejskiej stacji doświadczalnej, która założona w roku 1893 jest najstarszą stacją doświadczalną w Polsce.

Poza pracami doświadczalnymi, wykonywanymi dla celów praktycznych, stacja podjęła na szeroką skalę badania wpływu przydziału wody na wytrzymałość betonu. Badania te, obejmujące około 2000 sześcianów, które stacja poddała próbom na ściskanie, są na ukończeniu i w sprawozdaniu szkoły podano wyniki tych prac badawczych. Podano badaniu zaprawy cementowe o rozmaitym stosunku mieszaniny od 1:1 do 1:6, a następnie betony żwirowe i tłuczniowe od stosunku mieszaniny 1:2:1 do 1:2:2.

Badania potwierdziły teorię prof. Abramsa jednakże tylko w granicach mieszanek z normalnym przydziałem wody, pozatem ubocznie z badań wynikło, iż przyrost wytrzymałości w czasokresie pomiędzy 7 a 28 dniami wiązania jest wielkością nieomal stałą, a zatem procentowo ten przyrost jest większy dla betonów i zapraw o małej wytrzymałości.

RUCH BUDOWLANY W R. 1934.

W czasopiśmie „Zemant” z 24 stycznia omówione jest sprawozdanie Reichskreditgesellschaft A. G. w Berlinie odnośnie położenia na rynku budowlanym w roku minionym. Według danych urzędowych produkcja przemysłowa osiągnęła w Niemczech swe minimum w r. 1932, w r. 1933 i 1-em półroczu 1934 zanotowano wzrost, w 2-gim półroczu utrzymała się na tym samym poziomie. Wzrost o 42% w stosunku do roku poprzedniego należy przypisać wielkim inwestycjom publicznym celem zwalczania bezrobocia. W pierwszym rządzie daje się zauważyć silne ożywienie w dziedzinie budownictwa.

Poza Niemcami przedewszystkiem w Anglii istnieje konjunktura budowlana, przyczem dominuje budownictwo mieszkaniowe z inicjatywy prywatnej. Od roku 1932 nastąpiło prawie podwojenie sum inwestowanych. W r. 1934 wzniesiono około 300,000 budynków mieszkalnych. Nasilenie budowlane w Anglii wzrasta szczególnie w okręgach południowych i w okolicach Londynu. W St. Zjedn. Ameryki ruch budowlany zależy od inicjatywy publicznej. Wielkie roboty przedsięwzięte w r. 1933/34 spowodowały wzrost wskaźnika budowlanego o 135% — w roku ub. nastąpiło obniżenie. W krajach zachodnio-europejskich stwierdza się dalszy spadek konjunktury budowlanej. Najlepiej zilustruje powyższe dane tabela porównawcza przy przyjęciu wskaźnika budowlanego za rok 1929 = 100:

R o k	Niemcy	USA	Anglia	Francja	Belgia	Włochy	Polska	Szwajcaria
1930	66,2	78,4	108,0	112,3	87,2	87,3	72,5	117,9
1931	39,8	53,8	94,3	102,3	93,1	52,7	47,1	133,2
1932	25,0	23,4	101,1	82,2	84,8	45,1	31,4	85,2
1933	39,9	21,8	132,1	74,4	82,5	53,1	41,5	115,2
1934 1 kwart.	51,6	32,0	149,9	71,6	68,1	68,4	49,4	95,0
2 kwart.	89,6	27,2	155,0	68,8	85,0	93,3	49,1	95,0
VII	97,6	24,9	150,4	66,4	72,9	104,8	51,7	72,3
VIII	103,9	25,0	167,2	66,4	77,0	96,3		84,2
IX	116,4	22,9	137,4	65,6	74,4	96,4	51,7	71,9
X	119,2	28,2	157,3	63,1	79,6	95,9		83,9
XI	119,6	23,2	169,5					

OSTATNIE PRZETARGI

Wykonanie torowiska i budowli sztucznych przy przebudowie łącznicy Gołębki-Włochy — Dyr. Okr. Kol. Państw. w Warszawie — 7/VI.1935 r. (Biul. Przet. prz. 959).

F I R M A	zł
Spółka Inżynierów, Komunikacji, Warszawa, ul. Marszałkowska 17	136.888
Budopol	147.553
Odnowa	148.771
Oppman i Kozłowski	150.813
Popielski i S-ka	154.701
Landau	161.780
Sawicki Grzegorz	166.411
Kamocki i Paczuski	176.323
Żabierek i Szczepankiewicz, Gdynia	188.183

Wykonanie zewnętrznej kanalizacji na st. postojowej Grochów Dyr. Okr. Kol. Państw. — 4.VI.1935 (Biul. Przet. prz. 960).

F I R M A	Zł.
Siedlanowski i Holnicki	155.775.—
Czeżowski i Strug	167.577.01
Wodziński	170.266.30
Landau	172.730.31
Łempicki	172.822.40
Szemiot i Grynberg	182.813 —
Budopol	187.840.46
Godlewski	209.954.30
Tri	225.517.25
Oppman i Kozłowski	246.363.17

Budowa tuneli bagażowego i osobowego na st. Warszawa-Zachodnia Dyr. Kol. Państwowych — 7.VI.1935 (Biul. Przet. prz. 976).

F I R M A	Zł.
Spółka Inżynierów Komunikacji, Warszawa, Marszałkowska 17	483.160
Sawicki	493 899
Budopol	502.511
Haciewicz i Serwiński	522.630
Budowa	524 599
Wolkowiński	549.625
Czeżowski i Strug	551.191
Landau	552.641
Gryzik	567.076
Drogi i Mosty 595.801—4% =	571.968 96
Szretter i S-ka	589.302
Sosonko i Wojciechowski	596.299
Lisowski i S-ka	619.322
Oppman i Kozłowski	676.167

Budowa warsztatów elektrotrakcyjnych na st. Warszawa Zachodnia — przet. ogr. 4/V-1935 r. (sumy w tys. złotych).

F I R M A	War-sztaty	Ma-gazyn	Ra-zem
Wierzypowski i Morawski, Warszawa, ul. Marszałkowska 97 a	320	16	336
Oppman i Kozłowski	327	14	341
Budopol	338	14	352
Czeżowski i Strug	347	16	363
Haciewicz i Serwiński	375	18	393
Spółka Inż. Komunikacji	381	19	400
Sosonko i Wojciechowski	384	19	403
Karbowski i Kurowski	389	23	412

CZĘŚCIOWE ROZSTRZYGNĘCIE PRZETARGU DROGOWEGO.

Przetarg Min. Komunikacji na budowę trwałych nawierzchni (por. wyniki ogłoszone w zesz. 2 str. 54-57) został już częściowo rozstrzygnięty i poszczególne odcinki zostały zlecone w sposób następujący:

odc. 51	Warszawa-Modlin	Ołtarzew
„ 52	Michałów-Zegrze	spособem gosp.
„ 53	Miłosna-Mińsk Maz.	Inż. L. Muszyński
„ 53a	Trakt Lwowski od Miłosny	Strada
„ 54	Kielce-Chęciny	spособem gosp.
„ 55	Miechów-Będzin	Klinkiernia „Gród-k ó w“
„ 56	Będzin-Częstochowa	
„ 57	Będzin-Częstochowa	
„ 58	Wieliczka-Kraków	„Robdok“ i Sawicki i Bobieński
„ 59	Kraków-Krzyszowice	„Trwale Drogi“
„ 63	Myślenice-Zabornia	spособem gosp.
„ 65	Piotrków-Lódź	Tow. K. Rudzki
„ 66	Kostrzyń-Poznań	„Smolobit“
„ 66a	Ostrów-Poznań	Kotala
„ 68	Lwów-Kulików	Komdrobit
„ 71	Chrzanów-Byszyna	spособem gosp.

Budowa podstacji trakcyjnej Nr. 6 na st. Otwock i Nr. 2 na st. Brwinów dla elektryfikacji Węzła Warszawskiego — Dyr. Okr. Kol. Państw. Warszawa — 14.VI.1935 r. (Biul. Przet. prz. 998).

F I R M A	Brwinów	Otwock
Urman Maurycy Świerczyński	—	53.144
Wodziński	55.148	—
Witwicki Wacław	60.283	60.233
Heybowicz	65.393	—
Betopol	67.085	67.085
Haciewicz i Serwiński	—	69 583
	73.707	71.431

Budowa 4-ch peronów na st. Warszawa-Wschodnia Dyr. Kol. Państw. — 29.V.1935 r. (Biul. Przet. prz. 945).

F I R M A	Zł.
Budowa	81.090.85
Landau	86.673 36
Konstruktor	88.672.50
Bobieński	102.388 60
Szretter i S-ka	107.486.52
Budopol	108.821.51
Betopol	111.897.60
Szerman	119.864.94
Heybowicz	126.398.58
Zawistowski	126.757.56
Szumowski i S-ka	129.474.—

Budowa 64-rodzinnego domu mieszkalnego dla podoficerów w Dęblinie — całkowita budowa z wyłączeniem dostawy cegły i części stolarki na ogólną sumę około 160.000 zł. — kubatura 24.850 m³ — przetarg F. K. W. — dnia 17.VI. 1935 r. (Biul. Przet. prz. 1031).

F I R M A	Zł.
Landau N., Lwów, Senatorska 11a	534.760
Warsz. Tow. Techn.-Budowlane	537.050
Wójcicki i Spółka	571.720
Haciewicz i Serwiński	575.990
Cieślak D.	593.600
Odrzywolski i S-ka	595.160
Sosonko i Wojciechowski	599.680
Filanowicz i Suchowski	601.980
Gutman	610.040

Budowa 10 magazynów amunicyjnych w Palmirach — 18.V.1935 r. przet. ogr.

F I R M A	Zł.
Wąsik K., Żórawia 9, Warszawa	244.821
Weber J. S. A.	254.229
Filanowicz i Suchowski	265.433
Czudowski	266.782
Zjednoczeni Inżynierowie	282.472
Oppman i Kozłowski	288.236
Podlecki i Słobodziński	291.166

Budynek Nr. 6, Zbrojownia Nr. 2, ul. Stalowa
w Warszawie — dn. 31.V.35 r.

F I R M A	Zł.
D. Cieślak, Warszawa, Szara 14	60.065.54
Piasecki i Chrzanowski	62.249.34
Wąsik K.	62.475.76
Spółdzielnia Cechmistrzów Budownictwa	63.135.75
Podlecki i Słobodziński	63.783.65
Nowosielski i Paczusi	67.982.71

Budynek murowany o kub. 7.500 m³ — Dyr. Państw. Zakł.
Inż., Warszawa — 11/VI.1935 r. (Biul. Przet. prz. 1008).

F I R M A	Alternat. I.	Alternat. II.
Budownictwo Sanitarne, Warszawa, Sosnowa 9	190.100.82	169.781.50
Rudzki i S-ka	199.422.38	178.565.48
Zawistowski i Słomimski	199.485.29	185.833.09
„Inżynier”, Poznań	210.564.31	192.494.66
Oppman i Kozłowski	212.093.06	194.193.90
Te-A-Be	217.121.12	184.413.87
Inż. Białkowski i S-ka	→ 2 $\frac{1}{2}$ % 229.495.75	→ 2 $\frac{1}{3}$ % 204.926.50
Szumowski Jerzy i S-ka	236.581.10	213.366.75

Przebudowa oficyny podwórzowej Banku Rolnego przy
ul. Nowogrodzkiej 50 w Warszawie — 27.V.1935 r.
(Biul. Przet. prz. 957).

F I R M A	Rozbiórka i przebudowa	Zwrot za materiały otrzymane z rozb.	Suma pozostała
Mokrzycki J. Inż. Warszawa ulica Nowy Zjazd 7	100.519.90	6.700.—	98.879.90
Baranowski	112.043.26	1.000.—	111.043.26
„Atebe”	121.099.43	1.000.—	111.099.43
Zawistowski i Słomimski	119.314.84	7.000.—	112.314.84
Szumowski i S-ka	121.090.73	7.000.—	114.090.73
Wiklicki	116.800.74	2.000.—	114.800.—
Budowa	121.814.45	1.827.31	119.997.14
Białobrzegi M.	122.852.40	1.852.40	121.000.—
Plebański	126.232.63	3.000.—	123.232.63
Szałk i Lublicki	127.854.54	4.000.—	123.854.54
Trojanowski T.	129.777.30	2.500.—	127.277.30
Wolkowiński i Łęcki	130.493.87	2.300.—	128.193.87
„Emes”	135.766.54	2.500.—2%	130.551.21
„Odnowa”	151.577.44	18.500.—1%	131.746.74
Czosnowski T. i S-ka	141.767.94	5.500.—	135.424.20
Sosonko i Wojciechowski			146.580.84

Przebudowa skrzydła w gmachu Rady Ministrów
przet. z dn. 23 maja 1935 r.

F I R M A	Zł.
Przemysł i Budowa	216.001.44
Hildt Jerzy, Miedziana 8, Warszawa	220.887.88
Pachowski St.	231.554.08
Heybowicz K.	292.890.40
Podlecki i Słobodziński	293.672.33

Budowa gmachu Fund. Emeryt. B. G. K. w Gdyni (w stanie surowym) przet. ogr. dn. 20 maja 1935 r.

F I R M A	Konstr. żelbet.	Konstr. żelazna
F. Roth, Wilcza 58, Warszawa	364.367	406.908
K. Rudzki i S-ka	388.736	437.391
Krzyżanowski i S-ka	390.062	427.525
Skąpski i S-ka	397.180	449.976
Mięsowicz	430.101	418.938
Jaskulski i Brygiewicz	430.999	437.360
Maksymowicz, Wilno		oferty nie złożył

Budowa magazynu żelbetowego w Tomaszowie Maz.
Okr. Urz. Bud. Nr. IV w Łodzi — 27/V-35. (Biul. Przet. prz. 953).

F I R M A	zł
Szczehowicz A. inż., Lublin	118.185
Rawicki i Winter, Łódź	123.077
Malinowski, Sosnowiec	124.214
Widuchowski St., Częstochowa	124.930
Cedroński S., Tomaszów	125.619

Roboty budowlane — Dyr. Okr. Pocz. i Telegrafów
w Katowicach 7/VI-1935 r. (Biul. Przet. prz. 980).

F I R M A:	zł
Grzonka Fr., Katowice	129.597.09
Sołtykowski, Mysłowice	135.451.68
Boras T., Katowice	136.768.89
K. Korn i S-ka, Katowice	137.516.16
Pawełek P., Katowice	138.453.61
Mikołajec J., Żory	140.910.37
Niedziela W., Niedobczyce	159.092.70

Budowa Domu Dowództwa Garnizonu w Łowiczu — Okr.
Urz. Bud. Nr. IV w Łodzi.
30.IV.1935.

F I R M A	Zł.
O. Szretter i S-ka, Warszawa, Szczygła 1 a	197.612.35
Nowosielski	206.383.86
Maciejko i Bobotek	207.467.93
„Spin”	215.460.65

Budowa w stanie surowym budynku Szpitala Okręgowego w Łodzi Okr. Urząd Budownictwa Nr. IV — 29/IV-1935 r. (Biul. Przet. prz. 874)

FIRMA	Zł.
Jaworski, Bydgoszcz	1.002.922.17
Budownictwo Łódź	1.011.853.14
Szretter i S-ka	1.028.811.76
Filanowicz i Suchowolski	1.054.335.77
Antecki, Łódź	1.071.495.56
Warsz. Tow. Techn. Budowlane	1.084.019.45
O. Heinzel	1.114.740.50

Przetarg ponowny na 25.V.1935 (Biul. Przet. prz. 953)

FIRMA	Zł.
Mroczkowski, Poznań	979.841.31
Podlecki i Słobodziński	981.805.58
Nestler i Ferembach, Łódź	988.385.05
Warsz. Tow. Techn. Budowl.	1.020.305.58
Budownictwo, Łódź	1.028.009.16
Filanowicz i Suchowolski	1.035.341.94
Szretter i S-ka	1.064.595.93
Oppman i Kozłowski	1.066.197.24
Nowosielski i Paczusi	1.080.612.06
O. Heinzel	1.083.051.—

Działownia w Regnach pod Łodzią — przet. ogr. — 27.V.1935.

FIRMA	Zł.
Malinowski, Sosnowiec,	
Piłsudskiego 18	205.000
Budownictwo, Łódź	216.000
Cedroński	224.000
Sobieraj, Częstochowa	226.000
Maciejko, Łowicz	236.000
Izydorzycy, Łódź	239.000
Oppman i Kozłowski	257.000
Czudowski A.	281.000

Budowa magazynu fermentacyjnego w Lublinie o kub. ok. 36.000 m³ — Dyrekcja Polskiego Monopolu Tytoniowego, Warszawa — 15.VI.1935 r. (Biul. Przet. prz. 999).

FIRMA	Zł.
Białkowski i S-ka	667.709.31
Rozbudowa	714.066.17
Haciewicz i Serwiński	747.310.—
Miączyński i S-ka, Kraków	750.808.—
Budopol	763.469.—
Szerman i Jaworski	792.000.—
Inż. Mieczysław Srokowski, Gdynia	813.925.—
Filanowicz i Suchowolski	819.043.—
Rachman, Lublin	821.919.—
Wójcicki i S-ka	827.471.—
Sienicki, Lublin	840.003.—
Papiński, Lublin	856.697.—
Morawski, Gdynia	877.393.—
Oppman i Kozłowski	908.707.—
Lilpop, Rau i Loewenstein tylko konstrukcja żelazna	277.103.—

Wynik przetargu Związku Wałowego Miejskiej Niziny Świeckiej z dn. 12.6.35 na obwałowanie rzeki Wdy (Biul. Przet. prz. 1033).

FIRMA	Zł.
„Trapez“ Warszawa	323.896.—
„Drogi i Mosty“ Warszawa	346.150.—
„Pedab“ Toruń	360.625.—
Inż. Zaorski, Gdynia	370.005.—
Inż. Kamocki, Warszawa	386.392.—
Jan Mączkowski, Świecie	406.000.—
Skąpski	452.971.—
Reichert i Lisiewski, Grudziądz	468.150.—
Oppman i Kozłowski	503.433.50
„Budopol“, Gdynia	507.366.—

USTAWODAWSTWO I ORZECZNICTWO

ZMIANA SKŁADKI ZA UBEZPIECZENIE NA WYPADK BEZROBOCIA PRACOWNIKÓW. UMYSŁOWYCH.

Z dniem 1 czerwca r. b. wygasa moc rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 czerwca 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 45, poz. 349) o podwyższeniu składki oraz o podziale składki między pracodawcą a pracownikiem w ubezpieczeniu na wypadek braku pracy pracowników umysłowych. (por. zesz. 1/1934, str. 20).

Po ekspirowaniu mocy wspomnianego rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 17 czerwca 1933 r. — od dnia 1 czerwca r. b. w ubezpieczeniu na wypadek braku pracy pracowników umysłowych składka wynosić będzie 2% zarobków, zamiast 2,8%, z tem, że najwyższa granica upo-

szeń od której opłacane są 2%-we składki zgodnie z rozp. Rady Ministrów z dn. 27 grudnia 1933 r. wynosi 725 zł. miesięcznie.

Przy uposażeniach, przekraczających 725 zł. miesięcznie obowiązuje nadal dopłata od różnicy między faktycznym pobieraniem wynagrodzeniem a 725 zł. w wysokości 3/5 składki, z tem, że dopłata ta wynosząca obecnie 1,68% wynagrodzenia, naskutek powrotu składki do poprzedniej normy ulega obniżeniu do 1,2%.

Przy obliczaniu składki, otrzymywane przez pracownika wynagrodzenie zaokrąglą się do jednego złotego, przyczem kwotę pięćdziesiąt groszy i wyższe przyjmuje się za pełną złotówkę, natomiast kwoty niższe od pięćdziesięciu groszy nie są brane pod uwagę.

Osoby, otrzymujące wynagrodzenie miesięczne niższe od 60 złotych lub nie otrzymujące żadnego wynagrodzenia, podlegają ubezpieczeniu z wynagrodzeniem 60 złotych miesięcznie.

Podział składki między pracodawcą a pracownikiem, w myśl potsanowień art. 104 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o ubezpieczeniu pracowników umysłowych w brzmieniu, ustalonym nowelą z dn. 22 marca 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 229), jest następujący:

- 1-o za obowiązkowo ubezpieczonych, nie otrzymujących żadnego wynagrodzenia lub wynagrodzenie nie wyższe, niż 60 zł. miesięcznie — składkę opłaca w całości pracodawca;
- 2-o gdy pracownik otrzymuje wynagrodzenie w granicach sześćdziesiąt złotych do czterystu złotych miesięcznie, pracodawca płaci trzy piąte, (1,2%), zaś pracownik dwie piąte składki (0,8%);
- 3-o gdy pracownik otrzymuje wynagrodzenie ponad czterysta złotych do ośmiuset złotych miesięcznie, pracodawca i ubezpieczony płacą po połowie składki, t j. po 1%;
- 4-o gdy pracownik otrzymuje wynagrodzenie ponad osiemset złotych miesięcznie, pracodawca płaci dwie piąte (0,8%), pracownik zaś trzy piąte składki (1,2%);
- 5-o pracownicy, których wynagrodzenie przekracza kwotę 725 złotych miesięcznie, opłacają ponadto trzy piąte składki (1,2%), od kwoty rzeczywiście otrzymanego wynagrodzenia, podlegającej zaliczeniu do ubezpieczenia, pomniejszonej o złotych siedemset dwadzieścia pięć. Pracodawcy w tej opłacie udziału nie biorą.

A zatem podział składek przy płacy mies. „M“ wynosi:

Przy płacy miesięcznej	Składki opłacane przez	
	pracodawcę	pracownika
do 60 zł.	20%	—
ponad 60 do 400 zł.	1,2%	0,8%
„ 400 „ 725 „	1,0%	1,0%
„ 725 „ 800 „	1,0%	1,0% + 1,25% (M - 725 zł.)
„ 800 zł.	0,8%	0,8% + 1,25% (M - 725 zł.)

Przy wymiarze składki nie uwzględnia się kwoty do pięciu groszy włącznie, kwoty zaś ponad pięć groszy zaokrągla się w górę do najbliższej dziesiątki; gdy obydwie części składki t. j. część pracodawcy i ubezpieczonego, kończą się na miejscu jednostek groszy cyfrą pięć, część składki pracodawcy zaokrągla się do najbliższej dziesiątki w górę, część zaś pracownika do najbliższej dziesiątki w dół (art. 105).

Zmiany te będą dotyczyły wynagrodzeń, należnych po dniu 1 czerwca r. b. Składki za maj r. b. winny być opłacane w dotychczasowej wysokości.

ZWOLNIENIE PRACOWNIKA W WYPADKU STWIERDZENIA NADUŻYCIA.

Z orzeczenia Sądu Najwyższego Izby Cywilnej z dnia 13 lutego 1935 r. L. C. II. 2457/34.

Przez zaufanie, którego nadużycie ze strony pracownika uprawnia pracodawcę do niezwłocznego rozwiązania umowy o pracę, rozumieć należy wiarę w pełną uczciwość

pracownika, a więc również w sprawach drobnej wagi, nie zaś tylko w uczciwość przy większych interesach.

OBOWIĄZEK REJESTRACJI UMÓW O NAUKĘ W IZBIE PRZEMYSŁOWO - HANDLOWEJ W WARSZAWIE.

W myśl art. 116 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 czerwca 1927 r. o prawie przemysłowym (Dz. U. R. P. Nr. 53, poz. 468), w brzmieniu zmienionem ustawą z dnia 10 marca 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 40, poz. 350) — warunki, dotyczące nauki w przedsiębiorstwach przemysłowo-handlowych, które zatrudniają uczniów przemysłowych, winny być w ciągu 4 tygodni od dnia rozpoczęcia nauki ustalone umową pisemną, podpisaną przez przemysłowca (pryncypała), albo jego zastępcę oraz przez ucznia — i, jeżeli uczeń ma mniej niż 21 lat, także przez jego ojca lub opiekuna.

W umowie należy: określić przemysł, w którym uczeń ma być kształcony, podać czas trwania nauki oraz wzajemne świadczenia i przytoczyć warunki rozwiązania umowy.

Umowę należy sporządzić w dwóch egzemplarzach, podpisanych przez strony; po zarejestrowaniu jeden z nich otrzymuje przedsiębiorstwo, drugi zaś uczeń, względnie jego ojciec lub opiekun.

Najdalej w ciągu 14 dni od dnia zawarcia umowy przemysłowiec winien obydwaj jej egzemplarze wraz z jednym odpisem przedstawić Izbie Przemysłowo - Handlowej w Warszawie w celu zarejestrowania. Równocześnie należy wnieść do kasy Izby albo wpłacić na konto czekowe P. K. O. Nr. 18750 — opłatę za rejestrację w wysokości zł. 10.

Jeżeli przemysłowiec jest członkiem zrzeszenia przemysłowego (organizacji społeczno-zawodowej) — koniecznym jest przesłanie odpisu umowy zrzeszeniu w ciągu 14 dni od dnia zawarcia umowy.

W tych wypadkach, gdy zrzeszenie przemysłowe, do którego należy przemysłowiec nałoży na swych członków obowiązek zawierania umowy o naukę przed zrzeszeniem, umowę sporządza i rejestrację przeprowadza sama organizacja na podstawie zgłoszenia przemysłowca.

Dla ułatwienia zainteresowanym dopełnienia obowiązku zawarcia umowy o naukę zgodnie z prawem i zarejestrowania jej, Izba wydała drukiem schemat wzorowej umowy o naukę, który biuro jej wydaje do użytku przemysłowców.

Wobec tego, że dotychczas znaczna część umów o naukę nie została jeszcze zarejestrowana zgodnie z przytoczonymi wyżej przepisami prawnymi, Izba przypomina wszystkim przedsiębiorstwom na terenie m. st. Warszawy i woj. Warszawskiego, które zatrudniają uczniów przemysłowych — o ciążącym na nich obowiązku niezwłocznego zarejestrowania wszystkich umów o naukę, zawartych po dniu 15 sierpnia 1934 r., oraz zarejestrowania każdej nowej umowy w ciągu dni 14 od jej zawarcia.

Izba zwraca uwagę, że za niezarejestrowanie umowy o naukę winni podlegają sankcjom karnym, przewidzianym w art. 126 prawa przemysłowego (grzywna do zł. 1000, — i areszt do dni 14) oraz w art. 6 rozporządzenia Prezydenta R. P. z dn. 17.7. 1927 r. o izbach przemysłowo-handlowych (grzywna do zł. 300).

Obowiązek zawierania umów o naukę i rejestrowania ich w Izbie Przemysłowo - Handlowej w Warszawie obejmuje tylko uczniów przemysłowych, natomiast nie obejmuje on t. zw. praktykantów, czyli osób, uzupełniających przez praktykę teoretyczne wiadomości fachowe, uzyskane w szkole zawodowej, niezależnie od jej stopnia.

CENY MATERJAŁÓW BUDOWLANYCH

Wskaźnik: ceny mat. bud. III.1935 = 51.0; IV.1935 = 51.0; ceny mineral. mat. bud. III. 1935 = 47.5; IV.1935 = 47.5; ceny drewna obrobionego III.1935 = 39.7; IV.1935 = 39.6; koszty utrzymania IV.1935 = 62.4; V.1935 = 62.8; koszty budowy IV.1935 = 58.0; V.1935 = 58.7.

Cegła, klinkier, pustaki, kamionka i wyroby ogniotrwałe.

Na rynku płytek terrakotowych i glazurowanych za potrzebowanie stoi na poziomie r. ub., jednakże daje się zauważyć tendencja dalszej poprawy w związku ze zmianą charakteru budownictwa (domy większe o lepszym wykończeniu).

Cena płytek terrakotowych pozostaje bez zmiany, natomiast płytki ściennie glazurowane obniżyły się w cenie o 10 — 12%.

Tow. Zakł. Cer. Dziewulski i Lange notuje następujące ceny na posadzkę kamionkową (terrakota) — franco wagon fabryka w Opocznie:

kwadraty gładkie lub groszkowane jednokolorowe 15 × 15 i 14.5 × 14.5 cm, za 1 m² — I gatunek — żółte i czerwone 18.30 zł., szare i brązowe 19.10 zł., białe 20.60 zł., czarne — 22.60 zł., niebieskie 25.00 zł., I/II gatunek o 10% taniej, II gatunek o 17% taniej, ośmiokąty i sześciokąty droższe w I gatunku o 0.40 zł. w I/II gat. o 0.35 zł., w II gat. o 0.30 zł.,

plintusy wklęsłe za 1 m. b. — żółte i czerwone 4.35 zł., białe i szare 5.15 zł., czarne — 5.65 zł.,

holkele wąskie — 3.10 zł.,

posadzka bramowa żółta i szara — 25.00 zł., żłobkowana żółta — 18.70 zł.

Ceny powyższe loco skład w Warszawie podnoszą się o 0.50 złotych na m², a przy posadzce bramowej o 1.00 zł.

płytki mozaikowe kwadraciki 2 cm lub gorseciki za 1 m² 17.50 zł.

płytki klinkierowe 16.8 × 16.8 × 3 cm za 1 m² — 11.00 zł.

Płytki glazurowane białe wraz z zakończeniami bandowemi i narożnikami — w gatunku I-ym za 1 m² — 16.00 zł., w gat. II — 14.00, w gat. III — 12.50, holkiel wąski za 1 m. b. w gat. I — 2.00 zł.

Rury kamionkowe — śred. 150 mm. za 1 m. b. loco skład hurtownika w Warszawie — 8.80 zł.

Cegielnia Witaszyce (przedst. w Warszawie inż. L. Siekierko — Senatorska 4, tel. 2.58.59) notuje (pierwsze ceny loco wagon cegielnia, drugie ceny loco wagon Warszawa): dziurawka podłużna i poprzeczna I klasy do licowania (b. mocna o ładnym czerwonym kolorze) 36 — 51; cegła pełna przebierana nad. się do licowania o ładnym czerwonym kolorze 40 — 71; licówka I kl. 50 — 81; tonówka I kl. 50 — 81; dachówka karpiówka I kl. 70 — 82; II kl. 65 — 77; cegła Foerstera 27 × 13 × 8 55 — 76; 25 × 15 × 10 65 — 91; cegła kanaliz. I kl. 51 — 83; II kl. 43 — 75.

Sytuacja na rynku materiałów ceramicznych jest ustabilizowana, wyżki nie należy oczekiwać spowodu dostatecznej podaży.

Dekarskie materiały.

Związek Wytwórców Tektury Smolowcowej, Przetw. Smoł. i Asfaltu (ul. Czackiego 3/5 m. 3 — tel. 614-33) podaje nast. ceny orientacyjne loco wytwórnia:

za 1 m²:
plótno impregn. izolac. — 1.8 do 2.50; juta impr. izol. — 1.00 do 4.00; tektura bitum. bielona: cienka — 0.75 do 0.90; średnia — 0.95 do 1.10; gruba — 1.15 do 1.35; tektura bitum. czarna Nr. 80 — 0.70 do 0.90; Nr. 100 — 0.60 do 0.80; tektura smolowcowa Nr. 80 — 0.75 do 0.90; Nr. 100 — 0.65 do 0.75; Nr. 150 — 0.55 do 0.65, za 100 kg. brutto za netto:

smola prepar. — 25 do 30; lak smolowy 30 do 35; karbolineum 30 do 50; lepik smolowy 25 do 40; lepik bitumiczny stos. na gorąco: gat. średni 30 do 40; gat. wyższy 40 do 50.

za 100 kg. netto:
gudron do asfaltu natur. — 30 do 45; asfaltowe ciasto 20 do 35; asfalt w proszku do robót pras. i walcow. 15 do 25.

za 1 kg. netto:

specjaln. mat. do izolacji wodochronnej:

domieszki uszcz. do zapr. cem. — 2.00 do 7.00; mat. do zabezp. od wilgoci murów wewn. i zewn. — 0.90 do 3.00; mat. do zabezp. drewna od grzyba: oleiste — 1.20 do 2.00; sole grzybobójcze skoncentrowane 4.50 do 12.00.

Drzewo.

Katowice — ceny loco skład:

belki sosnowe do 6 m. — 55; brusy sosnowe 40 i 50 mm. — 50; kantówka sosnowa na wiązania — 50; deski podłogowe sosn. hebl. i szpunt. 30 mm. — 75; łąty 4×6 — 50; szalówka 38; deszczułki dębowe parkiet I kl. za 1 m² — 5.50; II kl. — 4.50; drągowina do robót beton. — 25.

Kraków — ceny loco wagon st. Kraków:

jodła-świerk: kant. ciosana — 32; belki ciosane — 36; szalówka 18 do 33 mm — 3 — 6 m — 10 — 17 cm — 34 do 35; deski i brusy 18 do 52 mm, 4 — 6 m, od 18 cm wwyż — 38 do 40; deski podłogowe hebl. i szpunt. — 60 do 63. sosna: deski 18 — 75 mm, 12 — 17 cm, 3 — 6 m — 44; żerdzie betonowe 6 — 8 cm w czubie, 3 m wwyż za 1 m. b. — 0.10 do 0.11.

Lublin — ceny loco plac budowy:

deski sosn. bud. w zależności od wymiarów — 33 do 45; belki rzniete — 50 do 52; kantówka ciosana — 32 do 34; deski podł. hebl. — 55 do 57; deszczułki posadzkowe I i II kl. — 4.50 do 5.50 za 1 m².

Poznań — ceny za 1 m³ loco stacja załad.:

sosna: szalówka 2 — 6 m, 10 cm; 1" — 39; 1½" — 47; deski obrzynane — 1" — 46; 1½" — 51; deski hebl. i szpunt. kl. I — 85; kl. II — 71 (miarę ustala się netto po ohebl., a szer. bez pióra) — świerk o 15% taniej. deszczułki posadzkowe — 4.75; fuszgymy za m. b. — 0.17.

Warszawa — ceny za 1 m³ loco wagon Warszawa:

deski sosnowe półczyste — ¾" — 33 — 35; 1" — 36 — 38; ¾" i 1½" — 40 — 42; deski sosnowe czyste ¾" — 37 — 39; 1" — 40 — 42; ¾" i 1½" — 44 — 46; deski sosnowe szpunt. i hebl. — ¾" — 48 — 50; 1" — 51 — 52; ¾" i 1½" — 56 — 58; kantówka ciosana — 1.10 do 1.20 za jedną stopę kubiczną; kantówka rznietą — do 14 × 14 — 48 do 49; do 20 × 20 — 50 do 52; stolarka sosn. nieobryznana I i II kl. tegoroczna — mat. blokowy — 75 do 80; mat. luźny — 70 do 75.

Wilno — loco wag. st. żałdowca w woj. wileńskim i nowogródzkim: sosna — deski I kl. (3 i 4stronne bezszcz. ne) od ¾" do 2" — 75; deski podł. hebl. 1" — 40 — 46; ¾" i 1½" — 33 — 40; deski budowlane czyste — ¾" — 21 — 30; deski półczyste — ¾" i 1" — I gat. — 30; ¾" i 1½" — I gat. — 20 — 22; II gat. 16 — 18; deszczułki posadzkowe dębowe za 1 m² — 5 — 6.

Malarskie materiały (patrz zes. 1/35).

Materiały instalacyjne (patrz zes. 1/35).

Piece i przybory piecowe.

Zakłady Przemysłowe Jan Krause w Andrespolu notują następujące ceny za kafle w zł. za sztukę:

kafle kwadratowe — 0.37; narożniki 0.74; kafle gładkie berlińskie — 1.23; narożniki — 1.84; kafle szamotowe kolorowe — 0.85; narożniki — 1.28; za komplet zakończenia białego — 15.30; karnesu białego — 13.60; zakończenia kolor. — 13.60; karnesu kolor. — 12.30.

Fabryka Piotr Ławacz i S-wie podaje nast. ceny żelastwa piecowego i kuchennego:

komplet okucia do pieca wg. P. N. składający się z drzwiczek paleniskowych, popielnikowych, rusztu, rury i drutu galwanizowanego — 18.60 zł.

komplet okucia do pralni skład. się z kotła miedzianego z kranem i pokrywą, drzwiczek palenisk. i popielnik., rusztu, szybra i obręczy — 115.00 zł.

komplet okucia do kuchni skład. się z 2 blach z faj. Nr. 3, piecyka Nr. 3, drzwiczek popieln., podpiecykcznych, rusztu, szybra, haczyków i obręczy — 37.50 zł.

Stolarszczyzna.

Starachowice notują nast. ceny na swe wyroby franco wagon Starachowice:

a) surowe — nieszlifowane *plyty drzwiowe* „Starachowice“ o wym. normalnych 2.05×0.85 wzgl. 0.75 wzgl. 0.65 grubości $3\frac{1}{2}$ cm. — zł. 16 za $1 m^2$.

b) *drzwi płytowe* „Starachowice“ o wym. normalnych 2.00×0.80 wzgl. 0.70 wzgl. 0.60 — zł. 21 za $1 m^2$.

c) wymiary anormalne 10% drożej.

Szkło.

Ceny szkła nie uległy zmianie (patrz. zeszyt 1/35).

Zmian w obecnie notowanych cenach narazie nie należy się spodziewać. Tendencja w sprzedaży szkła jest nadal słaba i zapotrzebowanie minimalne.

Wiążące materiały i zaprawy.

Ceny *cementu* i *wapna* pozostają bez zmiany (por. zeszyt 3/1935).

Żelazo i metale.

Ceny *żelaza* pozostają bez zmiany (por. zeszyt 1/1935).

Firma L. Romanus komunikuje nam nast. ceny orientacyjne hurtowników loco skład dostawcy, przy płatności gotówkowej:

gwoździe — 5.30 zł. zasadniczo za skrzynkę 16 kg. netto plus 32 gr. od skrzynki za opakowanie plus dopłaty za wymiar wg. nowego cennika syndykatoowego (dopłaty te wynoszą dla gwoździ 3" i 4" od 1.92 do 2.24 za skrzynkę),

druty blankowe i ocynkowane — 40.80 zł. zasadniczo za 100 kg. plus dopłaty wg. nowego cennika syndykatoowego.

Wobec wyczerpywania się zapasów przedsyndykatoowych należy oczekiwać zrównania się cen hurtowników z swymi cenami fabrycznymi.

Błacha cynkowa notuje nast. ceny *blachy cynkowej* loco st. Chebzie, bez opakowania za 1 t.; przy odbiorze naraz 30 ton 760 zł., przy odbiorze poniżej 30 ton 780 zł. Tendencja jest w dalszym ciągu zwykła. Zapotrzebowanie wynosi obecnie około 1000 ton miesięcznie.

Dom handl. A. Gepner notuje nast. ceny składowe *metali* aż do odwołania w zł. za kg: cyna Banka w blokach — 6.65; ołów hutniczy — 0.67; blacha miedziana — 2.60 do 3.30; blacha mosiężna — 2.40 do 3.50; blacha cynkowa — 0.83.

GDYNIA (p. zeszyt 4/1935).**KATOWICE.**

Ceny mat. bud. loco budowa:

Cegła 24 — 30 zł., pustakowa 32 — 38 zł., kleinowska 65 — 68 zł., akermanowska 165 — 200 zł., żwir rzeczny 6 — 7 zł., za m^3 , piasek rzeczny 6.90 — 7.80 zł. za m^3 , kopalny 3.5 — 4 zł. za m^3 , wapno palone 16 — 20 zł., za tonnę, gazzone 15 — 18 zł. za m^3 , cement 4 — 5 zł. za 100 kg, gips murarski 4 — 6 zł., karpówka palona 100 zł. za 1000 szt., posadzka kamionkowa — 16 — 18 zł./ m^2 , okładzina glazurowana 13 — 17 zł./ m^2 , płyty betonowe hydr. pras. 4.5 — 5 zł./ m^2 .

ŁÓDŹ.

Ceny loco budowa.

Za 1000 szt.: cegła zwyczajna 43 — 45; klinkier ręczny 52 — 55; klinkier maszynowy kolor wiśniowy 240 — 270; cegła dziurawka — 60 — 63; cegła maszynowa — 55, za $1 m^2$: żwir pospółka — 5 — 6; żwir ziarnisty do żelbetu — 8 — 10; piasek do murowania 3.50 do 4.50.

Ceny robocizny po strajku zostały ustalone w sposób nast.

murarz I kat. — 1.20
murarz II kat. — 1.10
cieśla I kat. — 1.20
cieśla II kat. — 1.10
robotnik — 0.60

POZNAŃ (p. zeszyt 4/1935).**WARSZAWA.**

Gnaszyńskie Zakł. Ceramiczne notują nast. ceny loco budowa w Warszawie:

cegła maszynowa pełna — 59 — 60; dziurawka podl. i poprz. — 53 — 55; trocinówka 62 — 65; pustaki Akermana Nr. 15 235 — 240; Nr. 18 280 — 285; Nr. 20 300 — 310.

Firma Jan Czekaliński notuje następujące ceny: *żwir wiślany* loco brzeg Wisły 16.00 zł. za m^3 loco wagon Warsz. Główna 10.30 zł. za tonnę.

piasek wiślany loco wybrzeże Wisły — 2.00 za m^3 . *piasek wiślany* loco wagon Warsz.-Gdańska — 2.75 zł. za 1 tonnę loco wagon Warsz.-Główna — 4.75 zł., *tluczeń granitowy* loco wagon. Warsz.-Główna — 12.00 zł. t.,

kamień do bruków polny loco wagon Warsz.-Główna — 12.00 zł. za 1 tonnę.

WYKAZ ZATWIERDZONYCH BUDOWLI

Skróty: d. m. = dom murowany; w. = willa; d. b. = dom biurowy; prz. = przebudowa; dob. = dobudowa; wł. = właściciel budowy; pr. = projektodawca; k. = kierownik; wyk. = wykonawca.

WARSZAWA.

(Dane za czas od 2.V. do 29.V. 1935 r.).

297. D. m. parter. — Krośniewska 4 — wł.: Zbyszyński — pr.: inż. Żeligson.

298. Bud. 5 p. kąpiel. — Ceglana 15 — wł.: Gm. Wyz. Żydow. — pr.: Bud. H. Stifelman.

299. D. m. 1 p. — ul. Świętosławska dz. 4 wł.: Miśkiewicz pr.: inż. St. Zaleski.

300. D. m. part. — ul. Żółkiewskiego 7, — wł.: K. Rudzki — pr.: inż. A. Chodakowski.

301. D. m. part. — ul. Perkuna — wł.: Chedor — pr.: inż. K. Grabowski.

302. D. m. 1 p. — ul. Styki — wł.: O. Wlekińska — pr.: inż. J. Wlekiński.

303. D. m. 1 p. — ul. Walecznych 16 — wł.: M. Lalewicz — pr.: arch. M. Lalewicz.

304. D. m. 4 p. — ul. Żąbkowska — wł.: Kurnatowska — pr.: bud. J. Radzicki.

305. D. m. 3 p. — ul. Narbutta 36 — wł.: D. Jakubowski — pr.: inż. H. Baruch.

306. D. m. part. — ul. Projektowana dz. 5 — wł.: Zieliński — pr.: inż. L. Kario.

307. D. m. 2 p. Krasickiego 16 — wł.: J. Wysocka — pr.: bud. A. Paruszewski.

308. D. m. 2 p. Krasickiego — wł.: H. Bibelszajn — pr.: inż. L. Antoszewski.

309. D. m. 1 p. — ul. Karwińska dz. 33 — wł.: J. Wądołkowski — pr.: inż. A. Inatowicz-Łubiański.

310. D. m. part. Karwińska dz. 34 — wł.: Łapin — pr.: inż. Inatowicz-Łubiański.

311. D. m. 1 p. — ul. Karwińska dz. 24 — wł.: Broniowski — pr.: inż. A. Inatowicz-Łubiański.

312. D. m. 3 p. — ul. Narbutta — wł.: B. Ginzburg — pr.: arch. J. Steinberg.

313. D. m. 4 p. — ul. Skolimowska 3 — wł.: Groniowski i Groszlik — pr.: bud. J. Czerwiński.

314. sklepy part. — ul. Podchorążych — wł.: A. Milberg — pr.: arch. K. Biernacki.

315. D. m. 5 p. — ul. Mokotowska 46/a — wł.: Glass — pr.: arch. J. Gelbard.

316. D. m. 5 p. — ul. Mokotowska 46 — wł.: Sp. Akc. Rozbudowa — pr.: bud. J. Czerwiński.

317. D. m. 4 p. — ul. Solec 1/a — wł.: M. Sznycer i Ajdenberg. — pr.: bud. W. Rossman.

318. pod. d. m. — ul. Kopernika 24 — wł.: St. Trze-pało — pr.: bud. J. Olczak.

319. Nad. 3 i 4 p. d/m — ul. Górczewska 6 — wł.: Weinberg i Frejlich — pr.: bud. J. Świech.

320. D. m. part. — ul. Matlakowskiego 32 — wł.: F. Michalak — pr.: bud. A. Paruszewski.

321. D. m. 1 p. — ul. Ceglowska 9 — wł.: M. Przyborowski — pr.: inż. H. Gergowicki.
322. Ofic. part. — ul. Skotnicka 8 — wł.: W. Cegielska — pr.: bud. J. Olczak.
323. D. m. 1 p. — ul. Rajszevska dz. 28 — wł.: St. Nowicki — pr.: bud. R. Chodakowski.
324. Nad. 4 p. — ul. Okopowa 4 — wł.: F. Górka — pr.: inż. A. Obidziński.
325. D. m. 1 p. — ul. Francuska dz. 9 — wł.: Duchńska — pr.: inż. Z. Mischal.
326. Nad. of. mieszk. — ul. Bernardyńska 30 — wł.: F. Perkowscy — pr.: inż. W. Koen.
327. D. m. 1 p. — ul. Pytlasińskiego — wł.: Grahman — pr.: bud. K. Tomaszewski.
328. pod. d. m. — ul. Różana 50 — wł.: Wielgościński — pr.: arch. St. Uleyski.
329. D. m. 1 p. — ul. Baboszevska dz. 11 — wł.: Stec — pr.: arch. B. Zborowski.
330. Pod. d. m. — ul. Dobrzyńska 46 — wł.: Wł. Drożyński — pr.: inż. K. Grabowski.
331. D. m. 1 p. — ul. Berezynska 8 — wł.: Hejbowicz i Prochman — pr.: bud. Wł. Grabowski.
332. D. m. 1 p. — ul. Szczawnicka 4 — wł.: Z. Porębska — pr.: arch. W. Weker.
333. D. m. 1 p. — ul. Czeska — wł.: Pańkowski, Szanajca — pr.: inż. J. Szanajca.
334. Nad. d. m. — ul. Grenadjerów 33 — wł.: Fr. Prusinowski — pr.: bud. Z. Pstrusiński.
335. Nad. d. m. — ul. Wołomińska 54 — wł.: J. Woźniak — pr.: bud. A. Chodkowski.
336. Of. part. — ul. Młotowa dz. 5 — wł.: W. Kiersz — pr.: bud. A. Paruszevski.
337. D. m. 3 p. — ul. Grodzieńska 44 — wł.: J. Dukat — pr.: bud. R. Chodkowski.
338. Nad. 1 p. — ul. Siedlecka 63 — wł.: „Avia“ — pr.: arch. M. Lalewicz.
339. D. m. 1 p. — ul. Ogińskiego 90 — wł.: E. Majszczyk — pr.: bud. M. Szachowski.
340. D. m. 1 p. — ul. Nieszawska — wł.: F. Gradziński — pr.: inż. K. Grabowski.
341. Przer. part. — ul. N. Świat 53 — wł.: Sukc. M. Bonieck. — pr.: arch. J. Żórawski.
342. D. m. 4 p. — ul. Czerniakowska 138 — wł.: J. Warman — pr.: bud. W. Rossman.
343. Dob. of. part. — ul. Sobocka 6 — wł.: Al. Borowski — pr.: bud. K. Lamparski.
344. D. m. 1 p. — ul. Krotoszyńska 13 — wł.: M. Gajdziński — pr.: arch. J. Woliński.
345. D. m. part. — ul. Mściławska 16 — wł.: T. Kaliński — pr.: B. G. K.
346. D. m. 1 p. — ul. Lisowska — wł.: J. Maszyński — pr.: inż. S. Szrajzer.
347. Gm. szkolny — ul. Smoleńskiego 31 — wł.: „Nauka i Praca“ — pr.: inż. St. Kraskowski.
348. D. m. 2 p. — ul. Górczevska 4 — wł.: J. Szmulowicz — pr.: inż. K. Bagiński.
349. Nad. 2 p. — ul. Dygasińskiego 37 — wł.: Wiączek — pr.: bud. F. Sztompke.
350. D. m. — ul. Leszno 35 — wł.: P. Bachrach — pr.: inż. J. Gotfryd.
351. D. m. part. — ul. Elekcyjna 58 — wł.: Kubicki i Zaborowski — pr.: J. Matula bud.
352. Bud. przem. — ul. Hoża 51 — wł.: Sp. Mlecz. Jajcz. — pr.: bud. J. Zawadzki.
353. D. m. 3 p. — ul. Białostocka 8 — wł.: J. Niedzielska — pr.: bud. A. Paruszevski.
354. D. m. part. — ul. Świętosławska dz. 6 — wł.: J. Niemiec — pr.: bud. K. Lamparski.
355. Nad. 2 p. d. m. — ul. Siennicka dz. 15. — wł.: M. Michalski — pr.: inż. M. Szpikowski.
356. D. m. 1 p. — ul. Choszevska 16 — wł.: T. Choszevski — pr.: bud. A. Zarębski.
357. D. m. 3 p. — ul. Francuska dz. 22 — wł.: Bański — pr.: inż. A. Chodakowski.
358. Nad. d. m. — ul. Wileńska 25 — wł.: C. Mandesman — pr.: inż. K. Bagiński.
359. D. m. 1 p. — ul. Nieświevska 34 — wł.: M. Markiewicz — pr.: bud. A. Paruszevski.
360. D. m. 1 p. — ul. Motylińska 7 — wł.: A. Goluba — pr.: bud. A. Paruszevski.
361. D. m. 2 p. — ul. Korzona 87 — wł.: Wasserberg — pr.: inż.: bud. Wł. Zeligson.
362. D. m. 4 p. — ul. Wileńska 43 — wł.: M. Kahan — pr.: inż. H. Golberg.
363. D. m. 1 p. — ul. Słońska — wł.: W. Bułka — pr.: arch. K. Kuczyński.
364. Nad. 3 p. — ul. św. Wincentego 30 — wł.: Frydman — pr.: bud. A. Paruszevski.
365. D. m. 4 p. — ul. Wiejska 12 — wł.: J. Handzelewicz — pr.: inż. A. Chodakowski.
366. D. m. 1 p. — ul. Granowska dz. 41 — wł.: Z. Kizniewicz — pr.: inż. Z. Kizniewicz.
367. Przer. d. m. 1 p. — ul. Wojska Polsk. — wł.: T. Garbusiński — pr.: inż. Al. Dudryk.
368. D. m. part. — ul. Leśna 34 — wł.: F. Andrzejewska — pr.: bud. A. Paruszevski.
369. Nad. 5 p. d. m. — ul. Miodowa 27 — wł.: M. Zwejgenhaft — pr.: inż. A. Totenberg.
370. D. m. 3 p. — ul. Kazimierzowska dz. 4 — wł.: Goldhar — pr.: inż. H. Baruch.
371. D. m. 1 p. — ul. Miłobędzka 71 — wł.: J. Czyż — pr.: inż. E. Oczkowski.
372. D. m. part. — ul. Skalacka dz. 235 — wł.: S. Wasilewski — pr.: inż. F. Eychorn.
373. D. m. 1 p. — ul. Płatowcowa — wł.: E. Kaliński — pr.: bud. F. Sztompke.
374. D. m. part. — ul. Bernardyńska — wł.: Józwiak — pr.: bud. A. Paruszevski.
375. D. m. 4 p. — ul. Gęsia 103 — wł.: Ch. B. Lublin — pr.: inż. S. Pianko.
376. Fabr. — ul. Smocza 43 — wł. B-cia Pfeiffer — pr.: inż. W. Koen.
377. D. m. parter — ul. Łędzka 42 — wł.: Fr. Żurawski — pr.: inż. H. Goldberg.
378. Nad. 3 p. d. m. — ul. Dzielna 8 — wł.: F. Borensztejn — pr.: inż. K. Bagiński.
379. Of. 2 p. m. — ul. Dzielna 76 — wł.: R. Permutten — pr.: inż. H. Baruch.
380. D. m. part. — ul. Projektowana — wł.: Setril — pr.: bud. Wł. Dudziński.
381. D. m. part. — ul. Sulejkowska — wł.: B. Śniegowicz — pr.: bud. A. Paruszevski.
382. Of. m. part. — ul. Kobielska 1 — wł.: Fr. Roznowski — pr.: inż. K. Grabowski.
383. D. m. 1 p. — ul. Wiatraczna 12 — wł.: Wł. Traube — pr.: inż. L. Stodolski.
384. Of. par. m. — ul. Attykowa dz. 4 — wł.: A. Michalski — pr.: inż. A. Obidziński.
385. Poddasze m. — ul. Ikara dz. 3 — wł.: E. Gruber — pr.: inż. S. Hempel.
386. D. m. 3 p. — ul. Kwiatowa dz. 1 — wł.: T. Janowski — pr.: bud. K. Tomaszewski.
387. Nad. i p. d. m. — ul. P. Skargi 58 — wł.: St. Żołądkiewicz — pr.: bud. A. Paruszevski.
388. D. m. 1 p. — ul. Bolesławska dz. 5 — wł.: W. Ruszkowski — pr.: A. Paruszevski.
389. D. m. part. — ul. P. Skargi 23 — wł.: St. Kamiński — pr.: bud. W. Rossman.
390. Of. part. m. — Ks. Anny dz. 7 — wł.: W. Zacharski — pr.: inż. A. Chodakowski.
391. Of. part. m. — ul. Węgrowvska 5 — wł.: L. Jabłońska — pr.: bud. R. Chodakowski.
392. D. m. part. — ul. Żmudzka 7 — wł.: J. Munio — pr.: bud. J. Zawadzki.
393. D. m. 1 p. — ul. Zakopiańska 20 — wł.: Z. Zambrzycka — pr.: arch. W. Borawski.
394. D. m. 1 p. — ul. Lipska — wł.: K. Prochnau — pr.: bud. K. Tomaszewski.
395. D. m. 1 p. — ul. Felińskiego 46 — pr.: inż. J. Reda.
396. D. m. 1 p. — ul. Promyka 21 — wł.: K. Szpoński — pr.: bud. F. Sztompke.
397. D. m. 1 p. — ul. Pelplińska 8 — wł.: W. Danielczyk — pr.: inż. A. Chodakowski.
398. D. m. 1 p. — ul. Lisa Kulij 2 — wł.: J. Rzepka — pr.: arch. T. Sobocki.
399. D. m. 1 p. — ul. Mickiewicza — wł.: N. Grabowska — pr.: bud. M. Truszkowski.
400. Nad. 4 p. d. m. — ul. Asfaltowa 6 — wł.: F. Talma — pr.: inż. L. Antoszevski.
401. Of. part. m. — ul. Młotowa dz. 6 — wł.: P. Baczynski — pr.: bud. A. Paruszevski.

402. Of. part. m. — ul. Komorska 20 — wł.: J. Dębowski — pr.: inż. Antoszewski L.

LÓDŹ.

(Dane za czas od 9.V. — 8.VI. 1935 r.).

277. D. m. i bud. gosp. — III p. — ul. Radwańska 4a — wł.: Kalska — pr.: Inż. J. Fuchs.
 278. D. m. i bud. — part. — ul. Bankowa 29 — wł.: Fronczak — pr.: bud. Wincz.
 279. D. m. part. — Rogowska 51 — wł.: Tarkowski — pr.: Inż. Fr. Śmiałkowski.
 280. D. m. part. — Kilińskiego 202/204. — wł.: Rozen — pr.: Inż. Girberg.
 281. D. m. part. — ul. Chelmska dz. 17. — wł.: St. Mitztoł — pr.: Inż. Pill.
 282. — Dob. d. m. I p. — ul. Tatrzańska 82. — wł.: J. Wajda — pr.: Inż. Pill.
 283. D. m. part. — ul. Naruszewicza 55. — wł.: R. Jeżerski — pr.: Inż. K. Woźnicki.
 284. D. m. I p. — ul. Jęczmienna 23. — wł.: J. Kudanowski — pr.: bud. Wizner.
 285. D. m. part. — ul. Mokra 54a — wł.: J. Gralak — pr.: Inż. Fr. Śmiałkowski.
 286. D. m. I p. — ul. Zduńska 11 — wł.: J. Pik — pr.: Inż. J. Fuchs.
 287. D. m. I p. — ul. Płocka 30 — wł.: małż. Maks — pr.: bud. Wizner.
 288. D. m. I p. — ul. Limanowskiego 197 — wł.: Ś. Sadowski. — pr.: Inż. Pill.
 289. D. m. part. — ul. Srebrna 33. — wł.: A. Sperling — pr.: Inż. J. Fuchs.
 290. D. m. I p. — ul. Ks. Brzózki 46. — wł.: małż. Broik — pr.: Inż. Millaner.
 291. D. m. part. — ul. Wielkopolska 47. — wł.: małż. Koch — pr.: Inż. Baszkirow.
 292. D. m. part. — ul. Helska 24 — wł.: J. Bendel — pr.: Inż. K. Woźnicki.
 293. D. m. I p. — ul. Modra 9 — wł.: L. Stępień — pr.: Inż. J. Fuchs.
 294. D. m. part. — ul. Helska 26 — wł.: Miller — pr.: Inż. K. Woźnicki.
 295. D. m. I p. — ul. Piłsudskiego 12 — wł.: H. Szyft — pr.: Inż. K. Müntz.
 296. D. m. part. — ul. Rymarska 18 — wł.: małż. Kolasa — pr.: Inż. J. Fuchs.
 297. D. m. part. — Żródlowa 1. — wł.: J. Sieradzka — pr.: Bud. Wizner.
 298. D. m. I p. — ul. Pińska — wł.: Wł. Kaliński — pr.: Inż. J. Fuchs.
 299. D. m. I p. — ul. Rokicińska 120 — wł.: K. Włodarski — pr.: Inż. J. Fuchs.
 300. Prz. d. m. part. — ul. Piłsudskiego 32 — wł.: M. Ziegler — pr.: Bud. Kraus.
 301. D. m. part. — ul. Koszykowa 2 — wł.: małż. Stefańscy — pr.: Inż. J. Fuchs.
 302. D. m. part. — ul. Styrka 2 — wł.: małż. Heim — pr.: Bud. Kulesza.
 303. D. m. part. — ul. Włociańska 15 — wł.: Wiśniewska — pr.: Inż. J. Fuchs.
 304. D. m. I p. — ul. Głowackiego 4 — wł.: J. Kubacki — pr.: Inż. K. Woźnicki.
 305. D. m. part. — ul. Inflancka 16 — wł.: St. Bernacik — pr.: Inż. K. Woźnicki.
 306. D. m. I p. — ul. Malinowa — wł.: L. Piotrowski — pr.: Inż. W. Kowalewski.
 307. D. m. part. — ul. Łagiewnicka 65 — wł.: A. Solajda — pr.: Inż. J. Fuchs.
 308. D. m. I p. — ul. Sienkiewicza 51 — wł.: J. Krotoszyński — pr.: Inż. P. Lewy.
 309. D. m. I p. — ul. Przedzalniana 16 — wł.: małż. Bauer — pr.: Inż. Haessler.
 310. D. m. part. — Obywatelska dz. 9 — wł.: W. Baranowski — pr.: Bud. Wizner.
 311. D. m. I p. — ul. Smocza 28 — wł.: małż. Wolniak — pr.: Bud. Wizner.
 312. D. m. part. — ul. Rymarska 18 — wł.: M. Michałowicz — pr.: Inż. J. Fuchs.
 313. D. m. part. — Fałata dz. 23 — wł.: małż. Cierpikowscy — pr.: Inż. Pill.

314. D. m. I p. — ul. Tatrzańska dz. 28 — wł.: małż. Szuffert — pr.: Bud. Wizner.

315. D. m. part. — ul. Ozórkowska 35 — wł.: J. Wentel — pr.: Inż. Pill.

316. D. m. part. — ul. Poznańska 35 — wł.: małż. Drewitz — pr.: Inż. Kowalski.

317. D. m. I p. — ul. Nowo-Zarzewska 68 — wł.: J. Kwiatkowski — pr.: Inż. Fr. Śmiałkowski.

318. D. m. I p. — ul. Miljonowa — wł.: małż. Opas — pr.: Inż. Kartasiński.

319. D. m. part. — ul. Zdrojowa — wł.: T. Tomala — pr.: Inż. K. Woźnicki.

320. D. m. part. — Przedłużenie Łąkowej — wł.: Błaszczyk — pr.: Bud. Kraus.

321. D. m. part. — ul. Obornicka 5 — wł.: Hampel — pr.: Inż. J. Fuchs.

322. D. m. part. — ul. Obywatelska 56 — wł.: J. Brukowski — pr.: Bud. Wizner.

323. D. m. part. — ul. Młynarska 89 — wł.: Z. Warkowska — pr.: Inż. K. Woźnicki.

324. D. m. I p. — ul. ks. Brzózki 33 — wł.: A. Liedke — pr.: Bud. Kraus.

325. D. m. 2 p. — ul. Konopnicka 10 — wł.: J. Frenzel — pr.: Bud. Kraus.

326. D. m. I p. — ul. Jasna 5 — wł.: K. Dalzelt — pr.: Bud. Kraus.

POZNAŃ.

(Dane za czas od 1.III. do 31.III. 1935. r.).

38. D. m. 1750 m². — ul. Projektowana 18. — wł.: Kucharska Marja — pr.: arch. Tomasz Posieczek, Za Bramką 5a.

39. D. m. 1998 m². — ul. Sielska 20. — wł.: Fałda Władysław — Sielska 20.

40. D. m. — 240 m². — ul. Obornicka 238 — wł.: Wylegała Stanisław — Obornicka 238.

41. D. m. 1135 m². — ul. Wioślarska 28 — wł.: Knapowski Kazimierz — Wjazdowa 11.

42. D. m. 1996 m². — ul. Łukasiewicza — wł.: Fr. i Antonina Jerzewska, Jasna 5.

43. D. f. 885 m². — ul. Górna Wilda 136 — wł.: H. Cegielski S. Akc., Górna Wilda 136.

44. D. m. 2425 m². — ul. Rynek Śródecki 9. — wł.: Ślusarek Marja, Rynek Śródecki 4.

45. Świetlica 700 m². — ul. Warszawska — wł.: Lok. Kom., Fund. Pomocy Bezrobocia, Gołębia 1.

46. D. m. 1874 m². — ul. Krauthofera 2. — wł.: Jarzębowski Wiktor, M. Focha 141.

47. D. m. 1755 m². — ul. Marsz. Focha 182 — wł.: Jan Pieczyński — pr.: Arch. L. Raniecki, Marsz. Focha 53.

48. Nad. 255 m². — ul. Maltańska — wł.: Władysław Zakrzewski, Sew. Mielżyńskiego 25.

49. D. m. 1138 m². — ul. Częstochowska 1a. — wł.: Aniela Przybylska, Matejki 37.

50. D. m. 913 m². — ul. Kościańska 2. — wł.: Luiza Stawniak, Zamkowa 4.

51. D. m. 1200 m². — ul. Słoneczna 39. — wł.: Feliks Domagała, Kilińskiego 10.

52. D. m. 650 m². — ul. Helska 39 — wł.: Marcin Rozynek, Gnieźnieńska 61.

53. D. m. 1025 m². — ul. Kartuska 8. — wł.: Witold i Natalja Fechner, 3. Maja 3a.

54. D. m. 311 m². — ul. Rozewska 6. — wł.: Antonina Sałata, Sucha 31.

55. Magazyn 1665 m². — ul. Szyperska 8. — wł.: Edward Kręglewski Sp. Akc., Szyperska 8.

56. D. m. 1255 m². — ul. Chocimska 106 — wł.: Walenty Handke — pr.: arch. Kierzyński, Rybaki 31.

57. Nad. 349 m². — ul. Kolska 14. — wł.: Kazimierz Moczyński, Kolska 14.

58. D. m. 325 m². — ul. Czekalskie — wł.: Stanisław Edrendski, Ślupecka 5.

59. D. m. 800 m². — ul. Góralska — wł.: Kazimierz Stanisław Glixelli, Mazowiecka 42.

60. D. m. 631 m². — ul. Tarczowa 12. — wł.: Irena Izabella Budziewska, Marsz. Focha 111.

61. D. m. 872 m². — ul. Śliwkowa 6. — wł.: Franciszek Sierszański, Górna Wilda 102.

62. D. m. 966 m² — ul. Jodłowa 42. — wł.: Roman Hoffmann, Strumykowa 8.

63. D. m. 1583 m² — ul. Strzelecka 32 — wł.: Ludwik Jankowski, Wspólna 13 m. 2.

WILNO.

(Dane za czas od 18 marca do 18 maja b. r.).

6. D. m. part. z podd. mur. — ul. Szeptyckiego 5 — wł.: Szynkowski — pr.: inż. Kowalski.
7. D. m. part. mur. — ul. Konarskiego 2-a — wł.: Truchanowicz — pr.: inż. Griażnow.
8. D. m. — piętr. murow. — ul. Zakrętowa 30-b — wł.: Tomaszewska — pr.: inż. Lange.
9. D. m. drewn. part. z podd. — ul. Wołokumpie — wł.: Don-Komaj — pr.: inż. Don-Komaj.
10. D. m. drewn. part. z podd. — ul. Dolna 29 — wł.: Pętrażycka St. — pr.: inż. Buyko.
11. D. m. drewn. 1-piętr. — ul. Wesola — wł.: Kaliszek — pr.: inż. Borowski.
12. D. m. drewn. part. z podd. — ul. Wesola — wł.: Piątkowski — pr.: inż. Borowski.
13. D. m. drewn. part. — ul. Popławski 11 wł.: Gulbiński — pr.: inż. Buyko.
14. D. m. drewn. part. z podd. — ul. Inflancka 15 — wł.: Zawadzka — pr.: inż. Świecimski.
15. D. m. drewn. part. z podd. — ul. Wojskowo-Cmentar. — wł.: Lisowski — pr.: z B. G. K.
16. D. m. drewn. part. — ul. Dzielna 28 — wł.: Wegner — pr.: inż. Trojan.
17. part. z podd. — ul. Kanoniczna wł.: Dubowik — pr.: inż. Dubowik.
18. D. m. drewn. 1-piętr. — ul. Słomianka 13 — wł.: Kuziejew — pr.: inż. Kapliński.
19. D. m. drewn. part. z podd. — ul. Subocz 107 — wł.: Rogacz — pr.: inż. Griażnow.
20. D. m. drewn. part. — ul. Kopanica — wł.: Niedźwiecy — pr.: inż. Buyko.
21. D. m. drewn. part. z podd. — ul. Fabryczna 34 — wł.: Danecki — pr.: inż. Sistrzecewicz.
22. D. m. drewn. part. — Słomianka B — wł.: Rutkowski — pr.: inż. Griażnow.
23. D. m. drewn. part. z podd. — ul. Wołokumpie — wł.: Minkiewiczowa — pr.: inż. Buyko.
24. D. m. drewn. part. — ul. Świetlana 30-a — wł.: Satkiewiczowa — pr.: inż. Buyko.
25. D. m. drewn. 1-piętr. — ul. Sosnowa 9-a — wł.: Zaleska — pr.: inż. Zaleski.
26. D. m. mur. part. podd. — ul. Zakrętowa 8 — wł.: Przybylakowa — pr.: inż. Świecimski.
27. D. m. drewn. part. — ul. Tatrzańska 6 — wł.: Ratajczyk — pr.: inż. Cholem.
28. D. m. drewn. part. — ul. Hoża 3-a — wł.: Cimoszczyk — pr.: inż. Smorgoński.
29. D. m. drewn. 1-piętr. — ul. Legjonowa 31 — wł.: Samulewiczowa — pr.: Griażnow.
30. D. m. drewn. part. — ul. Słomianka E 10 — wł.: Preński — pr.: inż. Stabrowski.
31. D. m. drewn. parter — ul. Chełmska 6 — wł.: Machnicki — pr.: inż. Buyko.
32. D. m. drewn. part. — ul. Rybiski C-5 — wł.: Zaborowski — pr.: inż. Buyko.
33. D. m. drewn. part. — ul. Strycharska — wł.: Romanowscy — pr.: inż. Griażnow.
34. D. m. parter drewn. — ul. Świstopol 14 — wł.: Juszczyńska — pr.: inż. Buyko.

35. D. m. 2-piętr. mur. — ul. Przejazdowa 3-5 — wł.: Bakun — pr.: inż. Nurkowski.
36. D. m. drewn. part. — ul. Konopnicka 22 — wł.: Kuczyński — pr.: inż. Stabrowski.
37. D. m. drewn. part. — ul. Dar 7 — wł.: Stachaczowa — pr.: inż. Buyko.
38. D. m. drewn. part. — ul. Czerwonodworska — wł.: Ostrowsy — pr.: Buyko.
39. D. m. drewn. part. z podd. — ul. Kowieńska 2-a — wł.: Mieczkowski — pr.: Kapliński.
40. D. m. drewn. part. — ul. Legjonowa 167 — wł.: Abucewicz.
41. bud. drewn. domu part. — ul. Konarskiego 21-a — wł.: Steckiewicz — pr.: inż. Buyko.
42. przebud. dachu i poddasza — ul. Piaskowa 7 — wł.: Kisiel — pr.: inż. Manek.
43. bud. drewn. domu part. — ul. Wołokumpie — wł.: Zdanowski — pr.: inż. Buyko.
44. bud. 3-piętr. domu mur. — ul. Objazdowa 8 — wł.: Błażejowski — pr.: inż. Borowski.
45. bud. 1-piętr. domu mur. — ul. Oboźna — wł.: Steckiewicz — pr.: inż. Suszkówna.
46. bud. drewn. straganu — ul. Nowo-Oszmiańska 3 — wł.: Grzybowski — pr.: inż. Griażnow.
47. bud. balkonu — ul. Wileńska 22 — wł.: Epsztajnowa — pr.: inż. Sistrzecewicz.
48. bud. drewn. domu parter. — ul. Ogińskiego 62 — wł.: Galin — pr.: inż. Borowski.
49. bud. drewn. domu part. — ul. Krakowska 63-a — wł.: Wojniusz — pr.: inż. Buyko.
50. bud. drewn. domu part. — ul. Piaski 52 — wł.: Girjat — pr.: inż. Buyko.
51. bud. 1-piętr. domu mur. — ul. Kościuszki 14-b — wł.: Zw. Prac. Miejsk. — pr.: inż. Wątorski.
52. bud. drewn. wer. restaur. — ul. Mickiewicza 25 — wł.: Kielmiuc — pr.: inż. Cholem.
53. bud. drewn. domu part. — ul. Piękna 46 — wł.: Wysocki — pr.: Buyko.
54. bud. drewn. domu part. — ul. Chmielna 16 — wł.: Kaczarewscy — pr.: inż. Stabrowski.
55. bud. drewn. domu part. — ul. Świstopol 10 — wł.: Bogdanowiczowie — pr.: inż. Buyko.

ZAMOŚĆ.

(Dane za maj 1935 r.).

17. D. m. part. dr. — 702.00 m² — ul. Sienkiewicza — wł.: Jan Grądkowski — pr.: Karol Braunstein — Zamość, ul. Orla — k. inż. Margules Jakób, Zamość, Nowa.
18. D. m. part. drewn. — 184 m² — ul. Okrzei — wł.: Zarząd Miejski m. Zamościa — pr.: arch. T. Zaremba, — Zamość, Ratusz — k.: architekt, T. Zaremba, Zamość, Ratusz.
19. D. m. part. mur. 2-piętr. — 3659 m² — ul. Sienkiewicza — wł.: Eljasz i Salomon bracia Epstein — pr.: Bud. Podkowa Mieczysław Krasnystaw — k.: inż. Margules Jakób, Zamość, Nowa.
20. D. m. part. drewn. — 249 m² — kol. Pawłówka — wł.: Juszkiewicz Michał — pr.: Bartosik, stacja kolejowa.
21. D. m. part. drewn. — 217 m² — ul. Prosta — wł.: Biały Franciszek — pr.: Florjan A. — Zamość, ul. Prosta.
22. D. m. part. drewn. — 158 m² — ul. Powiatowa Nr. 7. — wł.: Paczos Józef — pr.: Dąbrowski T., Zamość, przedm. Majdan.

Z REJESTRU FIRM

WARSZAWA.

A. XLII 362. „Inżynier Jerzy Sawicki i Witold Bobieński, Przedsiębiorstwo Inżynieryjno-Budowlane“. Przedsiębiorstwo wniesione zostało do spółki p. f. „Inżynier Jerzy Sawicki i Witold Bobieński, Przedsiębiorstwo Inżynieryjno-Budowlane, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością“.

B. 9770. „Inżynier Jerzy Sawicki i Witold Bobieński, Przedsiębiorstwo Inżynieryjno-Budowlane, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością“. Siedziba spółki mieści się obecnie przy Al. Trzeciego Maja 2 m. 148. Witold Bobieński przestał być zarządcą. Zarządcą jest Jerzy Sawicki. Uchwałą spółników z dnia 16 kwietnia 1935 r. zmieniona została umowa spółki przez ustanowienie jednoosobowego zarządu.

8.V.35.

B. 9807. „Towarzystwo „Procement“, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością“ w Warszawie, Warecka 11. Prowadzenie wszelkiego rodzaju przedsiębiorstw przemysłowych oraz handel na rachunek własny, bądź na rachunek osób trzecich wszelkiego rodzaju surowcami, półfabrykatami i fabrykatami, a w szczególności produkcja i handel cementem. Kapitał zakładowy 105.000 złotych. Zarząd stanowią: Ignacy Jan Szper, Mozes Langman, Józef Kamiemiecki. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością zawarta na mocy umowy z dnia 4 maja 1935 r. na czas do dnia 30 czerwca 1937.

B. 8849. „Towarzystwo Robót Inżynieryjno-Budowlanych, Julian Zieliński, Bracia Krajewscy i S-ka, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością“. Siedziba spółki mieści się przy ul. Hortensji 5 m. 25.

10.V.35.

B. 6066. „Fabryka Okuć Budowlanych, Bracia Lubert, Spółka Akcyjna“. Zarząd obecnie stanowią: Władysław Lubert, Jerzy Lubert, Julian Zamecznik.

10.V.35.

B. 6680. „Centrala Sprzedaży Wyrobów Kamionkowych, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością“. Siedziba spółki mieści się przy ul. Marszałkowskiej 95 m. 15.

11.V.35.

A. XLIII 326. „Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych i Budowlanych J. A. Beręsewicz i J. Oleksiewicz“ w Warszawie, Koszykowa 25. Prowadzenie robót inżynieryjnych i budowlanych, Józef Adolf Beręsewicz, Jan Oleksiewicz. Spółka jawna.

16.V.35.

A. XXI 374. „Józef Wienczek“. Całe przedsiębiorstwo wniesione zostało do spółki pod firmą: „Zakład Cegielniane Józef Wienczek, Spółka Akcyjna“.

20.V.35.

B. 9811. „Zakłady Cegielniane Józef Wienczek, Spółka Akcyjna“ w Warszawie, Śliska 6/8. Prowadzenie zakładów cegielnianych. Kapitał zakładowy 1.000.000 złotych. 616.203 złote 44 grosze wniesiono wkładem niepieniężnym i 97.296 złotych 56 groszy wpłacono gotowizną. Zarząd stanowią: Józef Wienczek, Eugenjusz Wienczek, Leonard Wienczek, Teodozja Cybul. Statut spółki sporządzony został dnia 11 kwietnia 1935 r.

20.V.35.

B. 9523. „Pale Franki w Polsce, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością“. Siedziba spółki mieści się przy ul. Kanonja 20. Inż. Stanisławowi Ostrowskiemu udzielono prokury.

21.V.35.

A. XLIII 305. „Juljan Veith“, w Warszawie, Twardowska 9. Roboty budowlane wewnątrz i zdobnictwa. Julian Teodor Veith.

9.IV.35.

B. 9777. „Biuro Sprzedaży Zjednoczonych Fabryk Druku i Gwoździ, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością“, w Warszawie, Pierackiego 11. Celem spółki jest: a) zbyt w kraju i zagranicą wyrobów fabryk gwoździ i drutu, ewentualnie zakup lub pośrednictwo przy zakupie surowców i materiałów pomocniczych dla fabryk drutu i gwoździ, b) ochrona wspólnych interesów gospodarczych wspólników. Kapitał zakładowy 100.000 złotych. Spółnik może mieć większą ilość udziałów. Zarząd stanowią: Zdzisław Macherski, Henryk Landau. Udzielono łącznej prokury: Michałowi Korwin Szymanowskiemu, Hermanowi Rozenfeldowi i Alfredowi Aderowi. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością zawarta na mocy umowy z dnia 30 marca 1935 r. z warunkiem przedłużania.

11.IV.35.

B. 1933. „Towarzystwo Robót Kolejowych i Budowlanych „Tqr“, Spółka Akcyjna“. Siedziba spółki mieści się obecnie przy ul. Matejki 10 m. 1.

16.IV.35.

B. 7506. „Biuro Budowlane Spółka Inżynierska „Spin“, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością“. Zarząd stanowią: Stanisław Chłopicki, Władysław Porzybut. Uchwały spółników z dnia 25 marca 1935 r. zmienione zostały par. 6-a i 9 umowy spółki.

16.IV.35.

B. 6244. „Trwałe Drogi, Spółka Akcyjna“. Zarząd stanowią: Michał Bajewski, William Mac Donald, Maurice Pate.

17.IV.35.

A. XLIII. 311. „Inżynier K. Heybowicz“, w Warszawie, Krakowskie - Przedmieście 7. Roboty inżynieryjno - budowlane i wykonywanie projektów. Kazimierz Heybowicz. 17.IV.1935.

B. 9478. „Biuro budowlane Inż. W. Popielski i S-ka, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Spółkę reprezentuje każdy z zarządców samodzielnie. Uchwałą spółników z dnia 30 marca 1935 r. zmieniony został par. 13 umowy spółki.

GDYNIA.

W tutejszym rejestrze handlowym dział A pod Nr. 177 przy firmie: Inż. Marceli Wardecki, Budowa ogrzewań centralnych i wszelkich urządzeń zdrowotnych w Gdyni, dnia 30 marca 1935 dopisano: siedziba firmy znajduje się w Gdyni, Leśna 31. Przedmiot przedsiębiorstwa stanowi budowa ogrzewań centralnych, wodociągów i kanalizacyj.

W tutejszym rejestrze handlowym dział B. pod Nr. 171, przy firmie: „Towarzystwo Inżynieryjno - Budowlane „Budopol“, Spółka Akcyjna w Gdyni, dnia 16 marca 1935 dopisano, iż Wacław Rejs ustąpił ze stanowiska członka zarządu.

W tutejszym rejestrze handlowym dział B, pod Nr. 278, przy firmie: Biuro budowlane Inż. Jan Zawistowski, spółka z ogr. odp. w Gdyni, dnia 31 grudnia 1934 r. dopisano: Siedziba spółki mieści się obecnie przy ul. Lipowej Nr. 26.

W tutejszym rejestrze handlowym dział A, pod Nr. 154, przy firmie: Bronisław Jankowski, Przedsiębiorstwo Budowlane w Gdyni, dnia 9 lutego 1935 r. dopisano, iż firma wygasta.

KRAKÓW.

Sygn. II. Rp. 212/35. H.R.H.A./VII.32.

Firma: „Inż. L. Berger i S-ka, przedsiębiorstwo budowlane“.

Siedziba: Kraków, ul. Wielopole 3.

Przedmiot przedsiębiorstwa: prowadzenie przedsiębiorstwa budowlanego, t. j. projektowanie, kierowanie i wykonywanie wszelkich robót w zakresie budownictwa nadziemnego.

Imiona i nazwiska: Inż. Łazarz Berger i inż. Ernest Freundlich.

Data wpisu: 14 lutego 1935 r.

II. Rp. 222/35.R. H. A. VII.34.

Do ts. rejestru handlowego dział „A“, wpisać:

Firma Józef Kaczmarczyk, budowniczy, przedsiębiorstwo budowlane i robót żelbetowych.

Siedziba przedsiębiorstwa: Kraków.

Przedmiotem przedsiębiorstwa jest przedsiębiorstwo budowlane i robót żelbetowych.

Imię i nazwisko właściciela: Józef Kaczmarczyk.

Data wpisu: 25 lutego 1935 r.

Kraków, dnia 20 lutego 1935 r.

KUTNO.

Do Rejestru Handlowego Sądu Okręgowego w Łodzi pod Nr. 23899/A przy firmie „Franciszek Hołowacz“ dnia 27 lutego 1935 roku wpisano: Firma obecnie brzmi: „Przedsiębiorstwo Robót Budowlanych, Hołowacz i Tomkiewicz“. Siedziba mieści się przy ulicy Rejtana 5 w Kutnie. Do spółki przystąpił Jakób Tomkiewicz. Spółka jawna.

RADOM.

Nr. 326. „Przedsiębiorstwo Inżynieryjno-Budowlane „Monolit“, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Radomiu“. Na mocy uchwały walnego zgromadzenia wspólników zeznanej w kancelarii notariusza Roguskiego w Radomiu 1 kwietnia 1935 r. z Nr. 81/409 zarządzona została likwidacja spółki, dla przeprowadzenia której zostali powołani Henryk Smolik, ul. Słoneczna i Salomon Goldfarb, ul. Kopernika 9 — obaj w Radomiu zamieszkalni.

K O M I T E T R E D A K C Y J N Y :

PP.: I. Ehrenpreis, prof. J. Galler—Kraków, H. Grünfeld—Katowice, inż. J. Handzelewicz—Grudziądz, B. Koenig—Łódź, inż. E. Langner, H. Martens i inż. Marynowski — Warszawa, inż. W. Matzke — Lwów, inż. S. Mieczkowski — Poznań, J. Świętochowski — Warszawa, A. Szendel — Wieleń nN, inż. G. Żelechowski Warszawa.

Redaktor „Przełądu Ceramicznego — inż. Alfred Dziedziul — Chełmno (Pomorze), telefon 53.

A. D.

ZWALCZANIE WAPNA W GLINIE¹⁾

II.

To, co w języku codziennym nazywamy „wapnem lub marglem w cegle“, jest w rzeczywistości *wapniakiem*, składającym się z

— *węglanu wapnia* $CaCO_3$ (Kalسيومkarbonad) + zanieczyszczenia.

Wapniak przy wypalaniu w żarze ponad 800° C oddaje kwas węglowy CO_2 , który się ulatnia, i obraca się w — *wapno palone — tlenek wapnia* CaO (Kalسيومoxyd).

Wapno palone ma tę właściwość, że chciwie wchłania wilgoć, pod wpływem której zamienia się w

— *wapno gaszone — wodotlenek wapnia* $Ca(OH)_2$ (Kalسيومhydroxyd).

Wapniaki spotykamy w glinach w postaci kamieni i kamyków twardych (skalnych) i miększych, jak wapień muszlowy, kreda i t. d., jasnych i ciemnych, żółtych, brunatnych lub niebieskawo zabarwionych, z domieszką węglanu magnezu MgO (magnezji), tlenku żelaza Fe_2O_3 , alkalji (potasu K_2O i sody Na_2O) oraz substancji organicznych.

Podajemy dla orientacji analizę przeciętnej lepszej nadwiślańskiej ceglanej gliny w dolnym biegu Wisły (pomiędzy Toruniem i Tczewem), suszonej przy $t^\circ + 100^\circ C$.

Nr.	Składnik	Form. chemiczna	% w stanie	
			niewypalonym lecz suchym	wypalonym
1.	Krzem (dwutlenek krzemu)	SiO_2	51,42	59,76
2.	Gлина (tlenek glinu)	Al_2O_3	17,71	20,52
3.	Wapień (tlenek wapnia)	CaO	8,75	10,16
4.	Żelazo (tlenek żelaza)	Fe_2O_3	5,58	6,48
5.	Magnezja (tlenek magnezu)	MgO	1,05	1,22
6.	Alkalje — potas	K_2O	1,54	1,79
	„ — soda	Na_2O		
7.	Kwas węglowy	CO_2	7,90	—
8.	Strata przy wypale	—	6,02	—
			99,97	99,93

(Analiza Labor. Prof. Segera i Cramera J. Nr. 21.1241).

Surowiec o takiej proporcji składników zalicza się do dobrych glin dla wszelkich wyrobów ceramicznych.

Proces gaszenia, t. j. zetknięcia się wapna palonego z wilgocią, połączony jest z silnym burzeniem i rozgrzewaniem się oraz powiększeniem się pierwotnej objętości wapna od 2 do 3 razy. Podczas tego procesu „dojrzwania” wapna rozwijają się bardzo znaczne siły rozsadzające, działające w cegle jak dynamit. Im większy kawałek wapna w cegle, tem większa jego siła niszcząca i odwrotnie. Stąd konieczność jaknajwiększego mechanicznego rozdrobnienia i zmniejszenia kawałków wapnia w cegle — możliwie do stanu zupełnego sproszkowania, o ile usunięcie kawałków wapnia z gliny jest niemożliwe.

Wapno sproszkowane lub zmniejszone do wielkości główek od zapalek jest nieszkodliwe dla dobrej cegły, a przy wysokich t° wypalowych (około 1100° C) spala się zupełnie i staje się elementem cementującym (np. w klinkierze), a więc nawet dodatnim. Zawielka ilość wapnia w glinach (ponad 40%) nawet w stanie sproszkowanym czyni jednak gliny te niezdatne do wyrobu dobrej cegły.

Ciekawe są właściwości niszczące wapna podczas ga-

Rys. 5

Charakterystyczne wapieniaki — kamyki wapieniowe i marglowe, zanieczyszczające glinę.

¹⁾ Patrz Nr. 5 Przeglądu.

szczenia: Wapno palone, odrazu pogrążone w wodzie, lasując się bardzo szybko i obracając się w stan sproszkowany, silnie burzy się lokalnie w samym sobie, nie rozwijając specjalnie groźnych dla otoczenia sil. I na odwrót — lasując się powoli na powietrzu wilgocią atmosferyczną nawet bez deszczów, rozwija siły niezwykle wielkie w stosunku do samej objętości kawałków wapna. A więc, ta sama cegła, pogrążona w wodzie, pozostaje całą, natomiast pozostawiona na powietrzu — w krótkim czasie rozpada się na drobne kawałki.

zmieleniu wapnia do takiego stanu (ideal — sproszkowanie), przy którym staje się on nieszkodliwym.

III. Chemiczne środki unieszkodliwienia wapnia.

Grupa I. Szlamowanie gliny.

Urządzenie do szlamowania gliny, które tu podajemy, składa się z okrągłego basenu, w którym poruszają się 4 skrzydła drogą zapędu mechanicznego. Do basenu podaje się glina rozpuszczona wodą, tworząc w ten sposób błoto

Rys. 6.

Rysunek charakteryzujący działanie poszczególnych ziaren wapna w cegle (odpryski pod działaniem powoli lasującego się wapna).

O ile ziarenka zmielonego wapna są małe, a cegła sama jest mocna i mocno wypalona, cegła zwycięża rozsadzające ją wapno i pozostaje całą. I na odwrót — krucha i słabo wypalona cegła pada ofiarą wapna, które niszczy otaczające je powłokę ceglana.

Ponieważ prawie wszystkie bez wyjątku gliny cegielniane zanieczyszczone są w stopniu większym lub mniejszym wapniem, przeto *pierwszem i najważniejszym zadaniem każdego ceglarza jest możliwe unieszkodliwienie wapnia*. Zadanie to jest niezwykle trudne, bowiem dotąd ani technika ani chemja nie znają uniwersalnego środka na unieszkodliwienie wapnia. Były różne próby w tym kierunku, lecz nie doprowadziły do należytego rezultatu, bowiem dla każdej gliny zastosować należy indywidualne środki zaradcze.

Redaktor Hielscher tak pisze o tem:

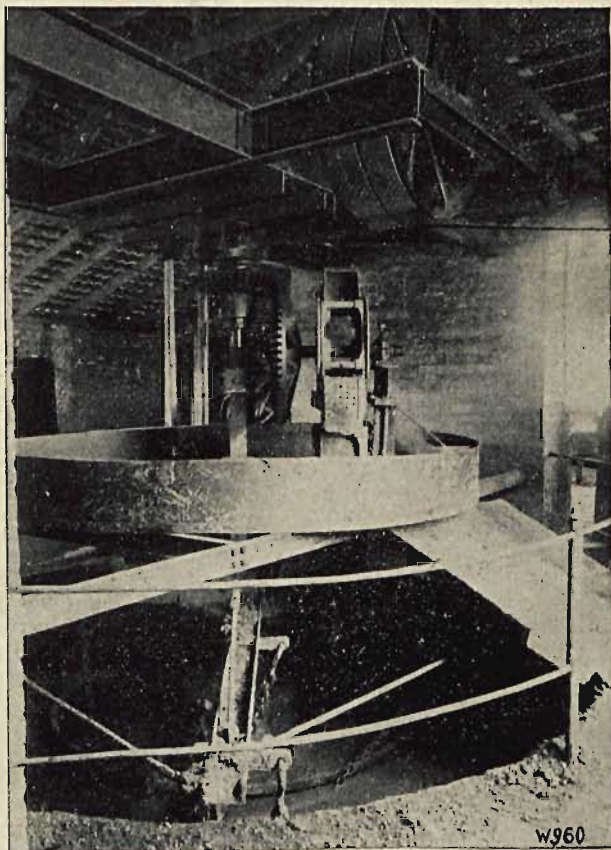
„Zwalczanie wapna jest wtedy skuteczne, jeżeli się uda z pośród istniejących sposobów i metod wybrać te, które dla danego wypadku okażą się najskuteczniejszymi“.

A więc środki te oparte być winny w pierwszym rzędzie na obserwacji i doświadczeniach w każdym poszczególnym wypadku. Uniwersalnych zaleceń i tu niema — postępować należy od wypadku do wypadku. To co dla jednej cegielni okazało się dobre, to dla innej może być zupełnie bez wartości lub nawet szkodliwe.

Jakie istnieją sposoby zwalczania wapna?

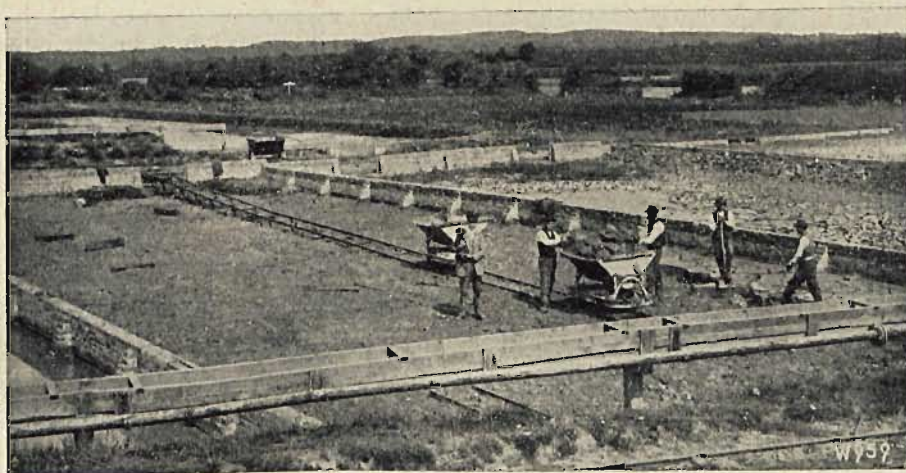
Dzielią się one na 3 grupy:

- I. Całkowite lub częściowe usuwanie z gliny wapnia.
- II. Pozostawienie wapnia w glinie przy jednoczesnym

Rys. 7.

Mechaniczna szlamniarnia f. Lüdicke z automatycznym usuwaczem kamieni.

Rys. 8.

Baseny osadowe. Wywożenie gliny.

glinowe. Ruch skrzydeł, mieszając i rozdrabniając to błoto, powoduje osiadanie kamyków wapniowych na dnie basenu, górną zaś czystą część rozpuszczonej gliny spuszcza się lub pompuje do dużych basenów osadowych. Po wyschnięciu tam glina — zupełnie czysta — zdatna jest do dalszego przerobu.

Sposób szlamowania daje doskonale rezultaty, jest jednak drogi i używa się go w ostateczności, lub dla wyrobu wysokowartościowego towaru.

Do grupy I należą jeszcze *oczyszczacze sitowe i wydzielacze kamieni*, opisane w zeszycie 5 Przeglądu.

Grupa II. Do niej należą *kolotoki-gniotowniki i walce szybkobieżne*, również opisane w zeszycie 5.

Grupa III. Do chemicznych sposobów oczyszczania cegły od wapnia należą:

- A) zanurzanie cegły do wody,
- B) spalanie wapnia w cegle,
- C) unieszkodliwienie wapnia dodaniem węgla.

A) *Zanurzaniem cegły* wychodzącej z pieca do wody osiągamy natychmiastowe gwałtowne gaszenie wapnia, przy czym, jak już zaznaczyliśmy, raptowna reakcja ta jest bezbolesną dla otoczenia. Wapno prosto uśmierca się za jednym zamachem. Mleko wapniane wchłania cegła, a sproszkowane wapno pozostaje jako składnik nieszkodliwy w cegle. Proces odbywa się w ten sposób: wywiezioną cegłę z pieca razem z wózkiem zanurza się za pomocą dźwiga do wody i przetrzymuje się tam od 5 — 10 minut, aż nasiąknie wodą.

Zanurzanie jest sposobem radykalnym i ta cegła, która po namoczeniu pozostaje cała, jest zdatną do użytku, ta zaś, która posiada za dużo wapnia, rozpada się. Następuje więc natychmiastowe automatyczne sortowanie materiału gotowego. Minusem tego sposobu jest gruntowne przemoczenie cegły, która potem w sztaplach z trudem wysycha. Ponadto waga cegły powiększa się do 20%, co wysoce niekorzystnie powiększa koszty przewozu.

Do tego sposobu uciekają się tylko w ostateczności

oraz wtedy, jeżeli zapewniony jest zbyt lokalny z placu cegielni i koszty transportu nie muszą być brane w rachubę.

B) *Spalanie wapnia* w cegle, t. j. uśmiercanie wapnia praktykuje się w tych wypadkach, kiedy temperatura topliwości gliny jest wysoka. Wiemy bowiem, że przy temperaturach ponad 1000° C wapno spala się i staje się nieszkodliwym. Tam więc, gdzie gliny przy tej temperaturze nie spiekają się, wypalać należy cegłę przy t° wysokiej i w ten sposób unieszkodliwiać wapno.

C) *Dodanie węgla do gliny*. Sproszkowany węgiel, domieszany do gliny, zapala się podczas wypalania cegły w piecu. W ten sposób wytwarza się wewnątrz cegły wysoka temperatura, która spala wapień. Sposób ten używany jest rzadko jako kosztowny. Natomiast częściej dodaje się do gliny parowozowy drobny miał dymnicowy, który w pewnej mierze zastępuje węgiel i spełnia zadanie, o którym poprzednio wspomniano.

Omówiliśmy zagadnienie najważniejsze w cegielnictwie — sposoby walki z wapnem.

Gdyby nie wapień w glinie — każdy ceglarz mógłby spokojnie spać, a produkcja ceramiczna byłaby znacznie uproszczoną. Dlatego też polecamy specjalnej uwadze wszystkich ceramiczków powyższe wywody, pamiętając, że *wapno jest naszym największym wrogiem*, z którym walczyć musimy stale i walce tej poświęcać pełną i nieustanną uwagę.

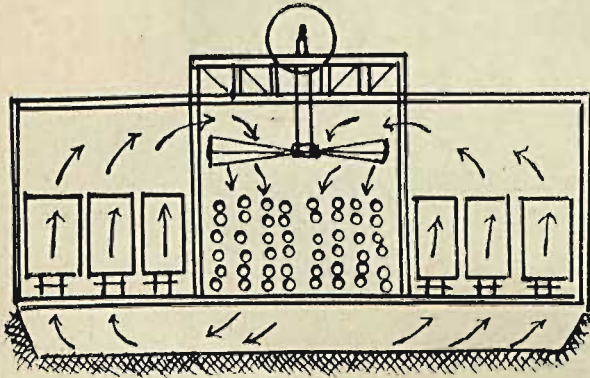
Uwaga: Wobec tego, że w praktyce cegielnianej identyfikują wapień (wapno) z marglem, należy ustalić — *jaka jest różnica pomiędzy wapniem a marglem?*

Wapień jest czystym węglanem wapnia CaCO_3 (Kohlensaurer Kalk), natomiast margiel jest gliną z znaczną domieszką wapnia (od 40 — 60%). O ile wapień przeważa w marglu, nazywa się on wapniastym marglem (Kalkmergel), o ile przeważa glina — gliniastym marglem (Tonmergel). Przy zawartości w marglu jednak wapnia ponad 90%, nie jest to już margiel, lecz gliniastym wapniem (toniger Kalk).

JULJAN RAKOWSKI.

SUSZARNIE TUNELOWE

(Dokończenie z zeszytu 5).

Rys. 5.

Więc stosują wentylatory poziome, pionowe, boczne, podsufitowe. Kaloryfery umieszczają też różnie: między baterjami rur żebranych lub baterje rur żebranych między wózkami ze surowką. Ogrzewanie tunelu uskuteczniają również rozmaicie: paleniska rusztowe urządzą przed tunelem od strony wyjazdowej, wpuszczają gazy spalinowe do rur w tunelu i z nich wyprowadzają nazewnątrz z drugiego końca tunelu kominem lub wentylatorem; albo stawiają piece lub kotły od strony wyjazdowej w niszy jednej ściany podłużnej, jak u nas, z dostępem do palenisk od zewnątrz.

Zalety suszarni tunelowych.

- 1) Zupełna niezależność od zmian pogody.
- 2) Możliwość suszenia przez cały rok bez przerwy lub z dowolnymi przerwami.
- 3) Zupełna samodzielność wskutek możliwości korzystania z własnego ciepła bez konieczności uciekania się do in-

nych rozporządzalnych fabrycznych źródeł ciepła, tak zwanych darmowych.

4) Pewność zupełna suszenia jednakowo równomiernie każdej surowki, wychodzącej z tunelu.

5) Zdolność wysuszenia surowki w stopniu pożądanym w najkrótszym czasie, dopuszczalnym dla danej surowki.

6) Łatwa i tania obsługa suszarni poza rzadkimi wypadkami zawalenia się surowki na wózek lub z wózkiem w środku tunelu.

7) Równomierna zataczka i wytaczka surowki przez całą dobę i przez cały okres suszenia stopniowo w miarę wysychania surowki i przez to nieprzerwany postęp suszenia, a więc zupełne wyzyskanie miejsca i czasu.

8) Możliwość dwukrotnego wyzyskania ciepła suszarnianego przez podgrzewanie świeżej surowki oparami surowki dosuszanej.

Wady suszarni tunelowych.

- 1) Wielkie koszty budowy, urządzenia, i eksploatacji.
- 2) Niemożliwość suszenia wszelkiego rodzaju surowki pod względem wrażliwości na tempo suszenia.
- 3) Znaczna strata ciepła wskutek częstego otwierania drzwi do tunelu przy wytaczce i zataczce surowki.
- 4) Pewna strata ciepła suszarnianego przez wypuszczanie go z oparami nazewnątrz po przelocie przez tunel.
- 5) Duża strata ciepła w razie ściągania go nadół ze stygnących komór pieca do wypału surowki.

Wniosek ostateczny.

Suszarnie tunelowe mają rację bytu wszędzie tam, gdzie surowka wytrzymuje ostre tempo suszenia i gdzie paliwo jest bardzo tanie, a materiał sprzedaje się po cenie na tyle wysokiej, że opłaca wysokie koszty suszarniane.

INŻ. A. DZIEDZIUL.

POSTULATY PRZEMYSŁU CERAMICZNEGO W ODNIESIENIU DO BADAŃ LABORATORYJNYCH

Otrzymaliśmy rezolucje, przyjęte przez Zjazd Delegatów Laboratorów Budowlanych, który odbył się w Warszawie dn. 11-12.III. r. b. z współudziałem przedstawicieli naszego przemysłu.

Naczelnym naszym postulatem, który wysunęliśmy na Zjeździe, a który spotkał się z niektórymi stron z pewnym sprzeciwem, jest możliwe skoncentrowanie i skoordynowanie badań nad materiałami ceramicznymi w jednym z większych laboratoriów polskich.

W tym postulatcie nie kryje się jednak zachęcenie do zaprzestania zajmowania się pracami badawczymi nad ceramiką dla innych laboratoriów, — wręcz odwrotnie, czego szanowni nasi oponenti jakoś zdaje się zrozumieć nie mogli. Nam chodzi o to, by dzisiejsze rozproszkowanie tych prac ustało i ujęte zostało w ramy pewnego systemu. Wady obecnego stanu są:

- 1) rozbieżność metod i poglądów badawczych w poszczególnych laboratoriach,
- 2) niepublikowanie wyników badań,
- 3) niekoordynowanie prac badawczych pomiędzy placówkami badawczymi,
- 4) nieuświadomienie przemysłu ceramicznego co do możliwości badawczych oraz istniejących przyborów i maszyn w poszczególnych laboratoriach.

Podchodzimy do całej sprawy z punktu widzenia praktycznego: przemysł nasz nie wie o pracach badawczych poszczególnych laboratoriów, również nie wie, do jakiej placówki badawczej w razie potrzeby należy zwracać się. Poza tym spotykamy się z wypadkami, że ten sam materiał, przesłany dla badań do kilku placówek, wydaje rezultaty i charakterystyki rozbieżne, dezorientujące przemysłowca, który w takich wypadkach musiałby mieć możliwość apelować do placówki ostatecznie miarodajnej.

Jeden z szanownych oponentów oświadczył, że właśnie o to chodzi, by przemysłowiec był co do gatunku swego materiału zdezorientowany, bo to pobudzi go do większych starań w kierunku ulepszenia swych wyrobów. Nic mylniejszego i niebezpieczniejszego, bo w razie jakichś nieporozumień przy odbiorze materiału jest on kompletnie na łasce przypadku. A produkcja i przemysł nie jest loterją i nic znosi niepewność, a opierać się winny na przesłankach i żądaniach co do gatunku jasno określonych, nie zaś na przypadku lub indywidualnych poglądach tej czy innej placówki badawczej. Jak normy standaryzacyjne powinny być jasne i określone, tak i sposoby badań winne być ustalone i wszędzie jednolite.

Wszelkie badania, odbiegające od określonych metod, są bardzo pożądane, a rezultaty ich niezwykle cenne dla przemysłu. Jednak nie powinny one być bezapelacyjnymi orzeczeniami, lecz służyć jedynie jako temat do dyskusji i dalszych prac, a dopiero po należytem przestudjowaniu mogą być zaliczane do określonych, ogólnie obowiązujących, metod badawczych. Improvizacje badawcze, że pozwolimy sobie to tak określić, nie powinny przed wypowiedzeniem się większej ilości placówek badawczych wychodzić z laboratoriów w postaci opinii niewzruszalnie miarodajnych.

A teraz — które laboratorium przemysł nasz miałby popierać materialnie lub darowizną w postaci np. różnych ulepszonych maszyn badawczych? Czy ma on to rozpraszować po poszczególnych placówkach — jak dotąd? Wydaje nam się to za praktycznie nie zupełnie celowe i pożądane.

Dlatego wypowiadamy się za koncentracją robót badawczych w jednym laboratorium, któreby zbierało i koordynowało rezultaty prac innych laboratoriów i któreby było instytucją ostatecznie orzekającą — primus inter pares. To główne laboratorium musiałoby wydawać periodyczne biuletyny, w których publikowałoby prace poszczególnych placówek i je reasumowało. Wtedy przemysł byłby uświadamiany o pracach laboratoryjnych i wiedziałby, do kogo powinien w określonych wypadkach zwracać się, względnie do kogo apelować w wypadkach nieporozumień lub niejasności.

Która placówka miałaby zająć to naczelne stanowisko w sprawach badań materiałów ceramicznych, jest rzeczą drugorzędną, choć pożądanem byłoby, by placówka ta znajdowała się w stolicy i by utworzony został Centralny Instytut Badawczy Materiałów Budowlanych, w myśl rezolucji przyjętej przez Zjazd.

Z zadowoleniem stwierdzamy, że postulaty nasze znalazły zrozumienie i uznanie w rezolucjach Zjazdu, z których najbardziej ciekawe dla nas niżej podajemy:

I. Do referatu prof. W. Paszkowskiego:

1. Zjazd uważa, że orzeczenia jakości materiałów, wydawane przez laboratorium powinny podawać jedynie faktyczne i liczbowe wyniki badań, przeprowadzonych za pomocą metod naukowych.
2. O ile metoda zastosowana do badania nie jest znormalizowana, to jest konieczne wskazanie samej metody, podanie stopnia dokładności, charakteryzującego tę metodę, jak również wskazanie w jakich granicach odchylenia danej cechy od przeciętnej w badanym materiale są dopuszczalne.
3. Laboratoria w orzeczeniach jakości powinny się powstrzymywać od wypowiedzania uwag i zaleceń, mogących wprowadzić nieporozumienia i rozdziwki w stosunkach przemysłowych.
4. Wyciąganie wniosków z wyników badań może być dokonane przez laboratorium jedynie na wyraźne żądanie stron zainteresowanych.
5. Zjazd uważa za konieczne w dziedzinie badań materiałów, dla których norm obowiązujących niema:
 - a) stworzenie tymczasowych przepisów pobierania próbek,
 - b) stworzenie tymczasowych wytycznych, dotyczących metod badania,
 - c) zredagowanie typowych sprawozdań (schematów orzeczeń jakości) z badań.

II. Do referatu inż. J. Nechaya:

1. Zjazd stwierdza konieczność bliskiej współpracy wszystkich pracujących naukowo na polu budownictwa w Polsce i uważa, że odpowiednio pomyślana koordynacja prac badawczych w budownictwie może przyczynić się do znacznego rozwoju i postępu tych prac. W tym celu Zjazd poleca Związkowi Inżynierów Budowlanych zająć się wspólnie z Polskim Związkiem Badania Materiałów realizacją sposobów współpracy, przedstawionych w odnośnym referacie zjazdowym i oczekuje sprawozdania z tych prac w ciągu roku na najbliższym Zjeździe, poświęconym badaniom w budownictwie.
2. Wobec tego, że prace poszczególnych laboratoriów nie są dotąd skoordynowane, Zjazd wypowiada się za pewnym specjalizowaniem się poszczególnych laboratoriów w danych pracach badawczych. Dzięki temu laboratoria będą miały możliwość uzgadniać prace poszczególnych placówek oraz gromadzić wyniki tych prac.
3. Zjazd wypowiada się zasadniczo za utworzeniem Centralnego Instytutu Badawczego Materiałów Budowlanych bez uszczuplenia jednak uprawnień istniejących laboratoriów.

CERAMICY

**Przegląd Ceramiczny jest Waszym organem
Komunikujcie nam swe doświadczenia,
wątpliwości i troski**

KRONIKA

ZJAZD STAŁEJ DELEGACJI ZRZESZEŃ CERAMICZNYCH.

14 czerwca odbył się w Warszawie doroczny Zjazd Stałej Delegacji Zrzeszeń Przemysłowców Ceramicznych R. P., połączony z zwiedzeniem Wystawy Budowlano-Mieszaniowej na Kole. Sprawozdanie ze Zjazdu podamy w następnym zeszyście.

ZJAZD PRODUCENTÓW WYROBÓW OGNIOTRWALYCH.

W dniu 23 maja b. r. odbył się w Warszawie Pierwszy Zjazd Producentów Wyrobów Ogniotrwałych w Polsce. Zjazd był zorganizowany w zamkniętym gronie tylko producentów, zgromadził ponad 20 reprezentantów poszczególnych zakładów. Zebrani, po wysłuchaniu szeregu referatów gospodarczych i fachowych, powzięli rezolucję, zmierzającą do skonsolidowania wysiłków poszczególnych wytwórni nad ulepszeniem produkcji, ujednostajnieniem warunków technicznych dostaw i t. p.

Uczestnicy Zjazdu zwiedzili pracownię i wystawę prac uczniów Wydziału Ceramicznego Państwowej Szkoły Chemiczno-Przemysłowej w Warszawie, gdzie zapoznali się z metodami kształcenia przyszłych techników-ceramików.

Następny Zjazd uchwalono zorganizować w jednym z większych ośrodków przemysłowych, najdalej w początkach 1936 roku.

KŁĘSKA MROZÓW W CEGIELNICTWIE.

Mrozy, które nawiedziły obszar naszego kraju około 1 maja, dochodzące w niektórych miejscowościach do -6° C, wyrządziły olbrzymie straty w cegielnictwie, które trudno już będzie odrobić w r. b. Wilgotna surówka przy każdej temperaturze poniżej 0° zamarza, a po odtajeniu pęka na drobne kawałki i rozpada się. W ten sposób cała produkcja kilku tygodni, o ile znajdowała się w otwartych suszarniach, zginęła. Zginęło więc kilka milionów cegły w Polsce bezpowrotnie.

Komplikuje sytuację konieczność sprzątnięcia rumowisk z popękanych surówek, praca żmudna i kosztowna. Poza to w wielu wypadkach trzeba było zagasić uruchomione piece Hofmanowskie z powodu braku suchej surówki, co też połączone jest z większymi kosztami. Jest to niespodziewany cios dla całego cegielnictwa polskiego.

Podobne skutki mrozów sygnalizują również z Czechosłowacji i Niemiec, szczególnie z Prus Wschodnich, oraz krajów bałtyckich.

DALSZE OFIARY NA BUDOWĘ MUZEUM P. i T.

Lista IV.

Zadeklarowali:

1. Inż. Józef Chrzanowski, Toruń-Grębocin	20.000 szt. cegieł
2. Budowniczy Alojzy Golasowski, Mysłowice	5.400 „ „
3. Cegielnia i fabryka szamotu H. Jacobowitz, Mikołów	13.000 „ „
4. Cegielnia Jan Badura, Katowice	36.000 „ „
5. Rudzkie Gwarectwo Węglowe, Ruda	12.000 „ „
6. Górnośląskie Zjednoczone Huty Królewska i Laura S. A. Górnictwo-Hutnicza Katowicka Sp. Akc. dla Górnictwa i Hutnictwa, Nadzór Sądowy, Katowice	30.000 „ „
7. Zakłady Hohenlohego S. A., Welnowiec	18.000 „ „
8. Zakłady Ceramiczne „Radoszów“ wł. Adolf Daab, Kochłowice	10.500 „ „
9. Cegielnia Franciszek Nogły, Kochłowice	9.000 „ „
10. Dyrekcja Kopalń Księcia von Pless, Zarządca przymusowy, Katowice ..	20.000 „ „
11. Cegielnia Emanuel Rak, Mała Dąbrówka	10.000 „ „

Przeгляд stoisk na wystawie budowlano- mieszkaniowej B. G. K. na Kole

ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE

T. z o. p.

Cementownia „GRODZIEC” przy
stacji Zabkowiec

produkują cement portlandzki pierwszorzędnej jakości
o wytrzymałościach znacznie przekraczających wyma-
gania Polskich Norm dla Cementu Portlandzkiego.

Z D O L N O Ś Ć P R O D U K C Y J N A

350.000 ton rocznie

Marki „ŻUBR”

SPECJALNY CEMENT WYSOKOWARTOŚCIOWY

200.000 ton rocznie

Marki „LEW”

Zamówienia wykonywane są niezwłocznie na najdogodniejszych warunkach

Zamówienia należy kierować do Zakładów Solvay w Polsce, Tow. z ogr. por. Wydział Handlowy
Warszawa, Skrzynka Poczтовая Nr. 282. Tel. Nr. 532-40 i 532-44 (cement).

TOWARZYSTWO Górn.-Przem.

„SATURN” S.A.

Cementownia „SATURN” przy
stacji Zabkowiec

EDMUND SZMIDT

Wytwórnia wyrobów betonowych i ksyolitit.

W dziale wyrobów betonowych i ksyolititowych poważnie się przedstawia na wystawie B. G. K. stoisko Firmy Edmund Szmidt, Wytwórnia wyrobów betonowych i ksyolititowych, Warszawa, Grójecka 56.

Rozpocząwszy od reprezentacji wyrobów zagranicznych, p. E. Szmidt — pierwszorzędny fachowiec w dziedzinie wyrobów ze sztucznego kamienia — prędko się uwolnił od pomocy obcej i przeszedł na produkcję własną pierwotnie w rozmiarach niewielkich. Pionier produkcji wyrobów sztucznego kamienia w Polsce, p. E. Szmidt w ciągu kilku lat osiąga takie wyniki, iż wyroby jego Firmy nie tylko nie ustępują zagranicznym (niemieckim i włoskim), lecz przewyższają je pod wieloma względami.

Na wystawie oglądać można bardzo dobrze i estetycznie wykonane stopnie, parapety okienne, szczególnie zaś posadzki i inne wyroby w sztucznym marmurze i granicie. W ostatnich czasach Firma wprowadziła na rynek płytki cementowo-marmurowe grb. 2 cm. do licowania zewnętrznych budynków, dzięki czemu przy licowaniu ścian zewnętrznych unika się wprowadzenia wilgoci do murów, co ma niestety miejsce przy stosowaniu licówek z zwykłej cegły cementowej.

Efektowny pawilon na Wystawie posiada S. A. Zakłady Przem. „KADZIELNIA”.

Wapno „Kadzielnia” ze względu na swój wysoki gatunek i wyjątkową czystość (99% CaO) oraz wielką wydajność znane jest powszechnie jako najlepsze w kraju.

Oprócz wapna wystawione są również próbki marmuru w różnych postaciach, a więc: bloki marmuru, marmur w bryłach do budowy tłuźców do betonu, oraz marmur mielony i mączka marmurowa.

Biurowo Zarządu Spółki Akcyjnej „Kadzielnia” mieści się w Warszawie przy ul. Boduena 1.

Stoisko firmy Inż. Stanisław Radziwiński — Fabryka wyrobów betonowych — Warszawa, Wilanowska 22.

POMORSKIE ZAKŁADY CERAMICZNE

Pomorskie Zakłady Ceramiczne są jednym z największych w Polsce zakładów ceramiki budowlanej a zarazem reprezentują pożądaną u nas typ producenta który śledzi za postępem techniki i idąc po linii racjonalnego rozwoju, dostarcza rynkowi coraz lepszych, ekonomiczniejszych i lepiej do nowoczesnego budownictwa dostosowanych produktów.

Toteż stoisko tej wytwórni jest nie tylko przeglądem jej możliwości produkcyjnych, ale zapoznaje również zwiedzających z nowoczesnymi sposobami budownictwa z ogólnie wyrabianych pustaków jak i ze specjalnych, stanowiących patentową własność firmy. Ściany powilonu są wymurowane z pustaków „Universal”, który wykazuje szereg istotnych zalet: wszechstronność zastosowania, oszczędność i szybkość w budowie i dobre własności izolacyjne. Materiał ten zdał egzamin w osiedlu obejmującym około 30 domków w Grudziądzu.

Również w dziedzinie stropów firma szczyli się poważnym sukcesem. Wystawiony patentowany strop „Pomorzec”, którego najważniejszą zaletą jest, iż jest to najtańszy strop ogniotrwały w Polsce. W tym stropie pustaki spełniają nie tylko rolę wypełniającą ale również przejęły na siebie funkcje luźne, eliminujące zupełnie potrzebę stosowania żelaza nawet przy dużych rozpiętościach, jak to ma miejsce w gmachu szkolnym w Działdowie, szpitalu S. S. Miłosierdzia w Gdyni, domu czynszowym w Warszawie oraz w wielu innych budowlach.

Pozatem na stoisku widzimy cienkościennie pustaki do wszelkich innych systemów stropów, dalej barwne pastelowe oblicówki klinkierowe, oblicówki i płytki posadzkowe czerwone nie ustępujące terrakocie).

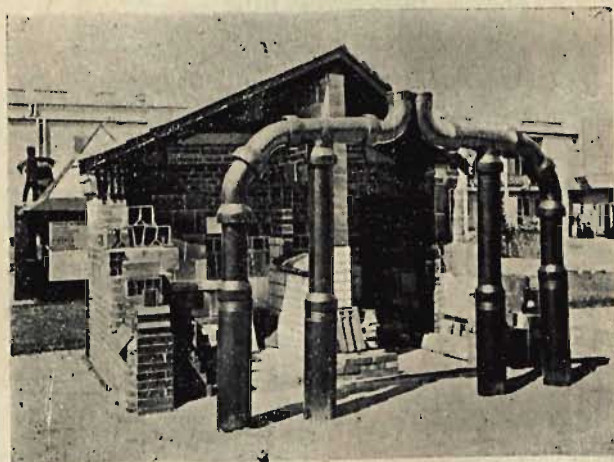
Nakoniec wystawione są rozmaitego rodzaju a zawsze pierwszorzędnego gatunku dachówki: b. tania i efektowna marsylka, ładna w rysunku holenderka „Ideal”, bogata rzymska i o wszechstronnem zastosowaniu karpiówka duża i mała. Wszystkie dachówki w mocnym czerwonym kolorze, bardzo odpornym na wpływy atmosferyczne.

CZĘSTOCHOWSKIE ZAKŁADY CERAMICZNE I CEGIELNIANE ZAKŁADY „MICHALINA” W CZĘSTOCHOWIE

Jedne z najstarszych zakładów ceramicznych krajowych: „Częstochowskie Zakłady Ceramiczne” i Cegielniane Zakłady „Michalina”, w Częstochowie zareprezentowały na Wystawie B. G. K. w specjalnych pomysłowo ujętych stoiskach swoje wyroby. Obydwa zakłady obecnie należą do najpoważniejszych zakładów ceramicznych w Polsce o szeroko zakrojonej produkcji cegielniano-ceramicznej. W stoisku znajdujemy przede wszystkim wszelkiego rodzaju cegłę budowlaną, stropową, kanalizacyjną, trocinową, kominową, dalej dachówki i drenaże oraz klinkier fasadowy, posadzkowy i patentowane przewody wentylacyjne i kominowe.

W stoisku krytem wystawione są wyroby szamotowe, ogniotrwałe, kamionkowe i kwasotrwałe, których wysoka jakość dawno znalazła powszechne uznanie u konsumentów.

W dziedzinie produkcji wyrobów szamotowych „Częstochowskie Zakłady Ceramiczne”, zajmują jedno z pierwszych miejsc w kraju. Dobrą markę osiągnęły Zakłady Częstochowskie — dzięki jakości surowca, jakim rozporządzają, — produkcją kafli majolikowych kolorowych, gładkich i wzorzystych oraz cegiełek do wykładania ścian w różnych kolorach.

Wytwórczość Firmy dawno wyszła poza ramy najbliższego rejonu, do też skłoniło Dyrekcję do otwarcia specjalnego składu w Warszawie przy ul. Towarowej 13, oraz własnego biura przy ul. Mokotowskiej 49 m. 5.

CEGIELNIA „SATURN” W CHEŁMNIE

Stoisko cegielni „Saturn“ w Chełmnie przedstawia swe doskonałe wyroby z działu nowoczesnej ceramiki budowlanej.

„PAGED”

Polska Agencja Drzewna

Sp. z o. o.

CENTRALA

GDYNIA — ul. Świętojańska Nr. 44

Telefon 19-19

ODDZIAŁY:

Warszawa, ul. Zielna 46, tel. 554-80
(Centrala).

Gdańsk, Holzmarkt 24, tel. 224-51

CENTRALA SPRZEDAŻY KOMISOWEJ

materiałów drzewnych produkcji

Lasów Państwowych

Warszawa, ul. Zielna 46.

SKŁADY:

Warszawa, ul. Wolska Nr. 95.

Tel. 608-38 i 619-85

Gdańsk — Wrzeszcz. Tel. 417-83

Gdynia — Morska. Tel. 28-51

AGENTURY w wielu miastach

Zaopatrywanie hurtowników i składników.
Dostawy na budowę.

Oddziały, składy i agentury dysponują pełnym asortymentem materiałów budowlanych, stolarskich i dykty produkcji Lasów Państwowych.

Informacje na żądanie.

PAGED

Wyposażenie techniczne tartaków Lasów Państwowych stoi na wysokim poziomie. Zainstalowano w nich nowoczesne maszyny i przeprowadzono daleko idącą racjonalizację produkcji i pracy. Baczna uwaga zwrócono na staranność obróbki materiałów, na jakość przetarcia, na pieczołowitą konserwację i na właściwe oznakowanie towaru. Produkcja Lasów Państwowych jest całkowicie standaryzowana. Wszystkie tartaki, choć są różnych wielkości i pracują w odmiennych warunkach, choć położone w różnych częściach kraju, obowiązane są do stosowania tych samych norm produkcji, tego samego standardu. W tym celu przyjęła Administracja Lasów Państwowych jednolity system klasyfikacji jakościowej tarcicy, stosowany przez najbardziej doświadczone kraje eksportujące. Personel Lasów Państwowych: zarówno zespół urzędniczy, jak i załoga robotnicza, został specjalnie skompletowany i przeszkolony i w dalszym ciągu systematycznie jest zapoznawany z najnowszymi zdobyczami w zakresie obróbki, sortowania i konserwowania materiału.

W wyniku tych zabiegów osiągnięto w tartakach Lasów Państwowych produkcję doborowej jakości, wysoko cenioną przez najbardziej wybrednych zagranicznych odbiorców. Czerwony znak L Orzeł P stał się synonimem dobrego gatunku.

PAGED, Polska Agencja Drzewna, powołana z końcem 1931 r. dla załatwiania czynności związanych z rozwijającym się eksportem drewna obejmuje w roku 1934 komisową sprzedaż produkcji Lasów Państwowych na tere-

nie całego Państwa i w związku z tem przekształca swój oddział warszawski na Centralę Sprzedaży dla rynku krajowego.

Dzięki scentralizowaniu sprzedaży w Spółce PAGED krajowi odbiorcy materiałów drzewnych mogą być obsługiwani pełnym asortymentem wszelkich gatunków drewna, produkowanych przez Lasy Państwowe.

Lasy Państwowe od pierwszej chwili zerwały z niezdrowym, a niestety dość powszechnym u nas zwyczajem, sprzedawania zagranicznym odbiorcom materiału lepszego, eksportowania śmietanki, a zostawiania dla odbiorcy krajowego materiałów gorszych, braków i odpadków. Ten sam standaryzowany materiał z marką L Orzeł P, który utorował eksportowi polskiemu drogę zagranicę i który zagranicą cieszy się zasłużoną sławą, został postawiony w pełnym asortymencie do dyspozycji rynku krajowego.

Jedną z najbardziej cenionych przez nabywców korzyści, jakie daje zaopatrywanie się w drewno w firmie PAGED, jest absolutna pewność kupującego, że otrzyma towar nie tylko identyczny co do jakości, ale również co do wymiarów, na jakie opiewa zamówienie.

PAGED, będąc przedstawicielem największego producenta drewna w kraju, może sprostać wszelkim życzeniom swoich klientów. PAGED ma za sobą zwarty aparat Lasów Państwowych, przetwarzający rocznie około 1.300.000 m³ drewna okrągłego.

NIE BUDUJCIE

domów bez łazienek

Przerabiacie stare domy,
dodając łazienki

Mieszkanie z łazienką
zawsze znajdzie lokatora

Zwiedzajcie wystawę **CEBESANU**
budynek 412/2 na „KOLE“

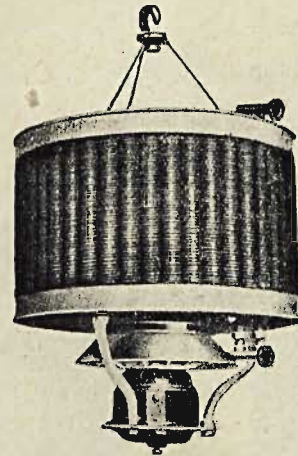
Towarzystwo Sosnowieckich Fabryk Rur i żelaza

Spółka Akcyjna

Zarząd: Warszawa, Moniuszki 10. Tel. Nr. 667-35

Biuro Sprzedaży: Sosnowiec, Nowopogońska 2. Telefon 58

W y r a b i a :

RURY żebrów kute patentu Favier i grzejniki z nich do ogrzewania centralnego.

RURY spawane i bez szwu do wodociągów i wszelkich przewodów.

RURY szczelinowe do ogrodzeń.

RURY spłóczkowe.

RURY cienkościennie do wyrobu mebli nowoczesnych, łóżek i innych celów.

SŁUPY rurowe. **BEZKI** żelazne.

WĘŻOWNICE, rury gięte, konstrukcje z rur.

GAZ I INSTALACJE GAZOWE W NOWOCZESNYCH BUDOWLACH

Zarówno w gospodarstwach domowych jak i w przemyśle ważną rolę odgrywa kwestja opalania, która w gospodarstwie domowym zajmuje jedno z dominujących stanowisk tak ze względu na budżet domowy jak i na kłopoty związane zwykle z tem zagadnieniem.

To też w dążeniu do coraz to lepszych udoskonaleń i ułatwień życia jak i ekonomji pracy nie tylko przemysł, który wymaga ściślej kalkulacji i ciągłego badania kosztów produkcji, ale i gospodarstwa domowe korzystają coraz to skrzętniej z postępów techniki i wprowadzają u siebie ulepszenia niejednokrotnie nawet kosztem pewnych pozornych chwilowych ofiar materialnych, które rekompensują się całkowicie biorąc pod uwagę korzyści jakie dają te nowoczesne urządzenia.

Takim postępowym urządzeniem wprowadzonym do gospodarstw domowych, dającym niewątpliwie duże korzyści jest gaz, bez którego nowoczesnie urządzone mieszkanie nie jest obecnie do pomyślenia.

Pokróćce wspomnieć należy, nie wdając się w żadną krytykę innych urządzeń, o zaletach jakie daje gaz w gospodarstwie domowym, a mianowicie przede wszystkim: łatwość doprowadzenia go do miejsca zużycia niewielkim kosztem (instalacja), w każdej chwili natychmiastowa możliwość otrzymania źródła ciepła, przyczem staje się zbędną konieczność magazynowania paliwa, wreszcie nadzwyczaj łatwa i prosta obsługa z możliwością dowolnych przerw w działaniu. Jeżeli jeszcze dodamy, że in-

stalacje i urządzenia gazowe zajmują minimum miejsca i nie dają przykrego dymu i sadzy i nie wymagają ciągłego wynoszenia popiołu lub też dbania o zapasy paliwa, mamy obraz wygód jakie daje gaz jako paliwo.

Nie od rzeczy jednak będzie jeszcze wskazanie, że prócz tego gazownictwo samo odgrywa bardzo ważną rolę w gospodarce państwowej otrzymując przy zgazowaniu węgla cenne produkty uboczne, które mają wielkie znaczenie dla przemysłu chemicznego.

Wszystkie te przyczyny składają się na to, że społeczeństwa państw zachodnich rozumiejąc dokładnie korzyści jakie im daje paliwo podane do miejsca zużycia w najdoskonalszej formie jaką jest gaz dla gospodarstwa domowego i przemysłu stosują go na szeroką skalę i że obecnie udoskonalone aparaty i przyrządy gazowe stoją na najwyższym stopniu doskonałości dając maksimum pewności i wygody.

Najlepszym wyrazem tego zrozumienia są cyfry z państw zachodnich, a mianowicie: na jednego mieszkańca w Ameryce przypada roczne zużycie gazu za zł. 872.—, w Anglii za zł. 665.—, i w Niemczech za zł. 180.—, w Polsce natomiast za zł. 4.—.

Największe zużycie gazu wykazują gospodarstwa domowe, to też nic dziwnego, że fabryki wyrabiające od szeregu lat, aparaty i przyrządy opalane gazem, korzystają ze zdobytego wieloletniego doświadczenia, dążą do coraz lepszego udoskonalenia wytwarzanych przez siebie

aparatów, dbając nie tylko o ich dobrą użyteczność i o ich najekonomiczniejsze, sprawne i niezawodzące działanie, ale również i pod względem estetycznego wyglądu doprowadzając je do takiej doskonałości, że wszystkie te przyrządy stają się ozdobą nowoczesnego gospodarstwa domowego.

Dbałość obecna budowniczych i architektów nie tylko o zewnętrzny i estetyczny wygląd mieszkania, lecz także i jego wnętrze, przy porównaniu z kuchnią węglową stałym źródłem niedomagań kuchni pod względem czystości w wielu wypadkach winien być brany przez budowniczych pod uwagę.

Szereg artykułów i publikacji jakie w ostatnich czasach ukazały się w prasie daje zupełny obraz zarówno korzyści urządzeń gazowych jak i ich stosowności, przypomnieć tu tylko należy, że prócz kuchen, kuchenek, żelazek, karbowek i t. p. najważniejszym urządzeniem w nowoczesnym mieszkaniu jest łazienka, a w niej odpowiednie urządzenie służące do przyrządzania kąpeli w każdej chwili. — Takim urządzeniem jest piec kąpielowy gazowy, niezależny, natychmiast używalny, dający kąpiel w bardzo krótkim czasie praktycznie biorąc prawie natychmiast, czysty i łatwy w obsłudze oraz niezajmujący zbyt wiele miejsca.

Wszystkie inne systemy pieców kąpielowych są pozabawione, jeżeli nie całkowicie, to przynajmniej częściowo tych zalet, a uzależnianie kąpeli bądź to od palenia pod paleniskiem kuchennym, jak to ma miejsce przy t. zw. boljerach, bądź też od konieczności rozpalania specjalnie pieca kąpielowego i połączone z tem długie wycieczkiwanie dla otrzymania kąpeli czyni tego rodzaju urządzenie prawie zupełnie nieużywalnym w czasie gorących miesięcy letnich i miesięcy urlopów i wyjazdów letnich, kiedy zasadniczo ze względów higienicznych kąpiel jest najbardziej pożądana.

Korzyści te wskazują na to, że w nowoczesnym mieszkaniu mieszczącym w sobie łazienkę winien być gaz doprowadzony, czyli winna być już w czasie wznoszenia murów i wykonywania budowy przemyślana, zaprojektowana instalacja gazowa, doprowadzająca gaz do miejsca zużycia.

Do budynku mieszkalnego czy też przemysłowego prowadzi połączenie z rurą sieci podziemnej przyczem t. zw. wlot zaopatrzony jest w kurek główny. Od tego kurka przy wlocie doprowadzone są piony (rury), które odprowadza się gaz do poszczególnych mieszkań, co zmusza do przebijania murów. Gaz doprowadza się do kurka i gazomierza, za którym dopiero rozgałęziają się rury do poszczególnych urządzeń do opalania gazem jak kuchenek, pieców kąpielowych i t. p., które posiadają oddzielne kurki zamykające wpływ gazu.

Całe te urządzenia składają się z szeregu rur połączonych ze sobą kształtkami oraz kolankami ze względu

na wielką ilość koniecznych zmian kierunku powodowanych miejscowymi warunkami i wraz z kurkami nazywamy krótko instalacją. — Instalacja gazowa jest zatem jedną z najważniejszych części urządzenia gazowego a jakość jej wykonania, pod względem szczelności i dobroci stanowi poniekąd o bezpieczeństwie. Nic też dziwnego, że Gazownie w trosce o bezpieczeństwo oraz o dobrą obsługę i zadowolenie swych konsumentów kładą specjalny nacisk na wykonanie instalacji gazowych, ich konserwację i działanie. — W zakresie działania Wydziału Instalacji leży nie tylko obsługa konsumentów, konserwacja urządzeń gazowych, badanie instalacji lecz również projektowanie i wykonywanie nowych instalacji gazowych domowych jak również przy większych urządzeniach i urządzeniach przemysłowych nadzór i porady techniczne.

Jak już powyżej wspomniano jedną z nieuniknionych inwencji przy używaniu gazu jako paliwa zarówno w gospodarstwie domowym jak i w przemyśle jest instalacja gazowa, która ze względu na konieczność wykonania jej przed ukończeniem budynku mieszkalnego winna być zaprojektowana i wykonana dość wcześnie, by uniknąć prucia ścian, sufitów i tynków, a przez to i strat przez ponowne naprawy.

Zakorzenione przyzwyczajenie przystąpienia do wykonywania instalacji gazowej po zupełnym wykonaniu budynku prawie przed samym oddaniem go do użytku, stanowi bardzo poważne źródło niezadowolenia, a również nastrocza wielkie trudności w wykonaniu robót co odbija się ujemnie na kosztach wykonania instalacji, nie biorąc już pod uwagę innych kłopotów jakie nastrocza umieszczenie gazomierzy, aparatów, ciągów dla spalin, a z tego tytułu płynących ciągle nieporozumień i reklamacyj.

Projektowanie i budowanie „oszczędnych“ pomieszczeń na łazienkę i to niejednokrotnie do tego stopnia małych i ciasnych, że wymagają specjalnie małych wanien nienormalnych, stawia używalność tego rodzaju łazienek pod znakiem zapytania, gdyż brak odpowiedniej ilości powietrza potrzebnej nie tylko do oddychania, ale i do normalnego spalania zarówno w piecach węglowych jak i gazowych może doprowadzić do przykrych następstw. Uniknąć tego można bezwzględnie i stworzyć odpowiednie warunki bezpieczeństwa przez należyte przemyślenie zarówno pomieszczenie jak i wyciągi dla spalin.

Wskazane zatem jest, by przy projektowaniu i budowaniu nowych budynków uwzględnione były wszelkie wymagania jakie stawia się dla instalacji gazowych, by uwzględniały one wszystkie potrzeby mieszkańców, a zatem by budynki te nie nastroczały trudności w instalowaniu nowoczesnych urządzeń, jakimi są instalacje gazowe. — Budujący powinien zawczasu o tem pomyśleć i zasięgnąć rady fachowej instalatorów, bądź też samej Gazowni, która chętnie na każde żądanie służy szczegółowymi informacjami fachowymi.

Inż. J. Kłosiński.

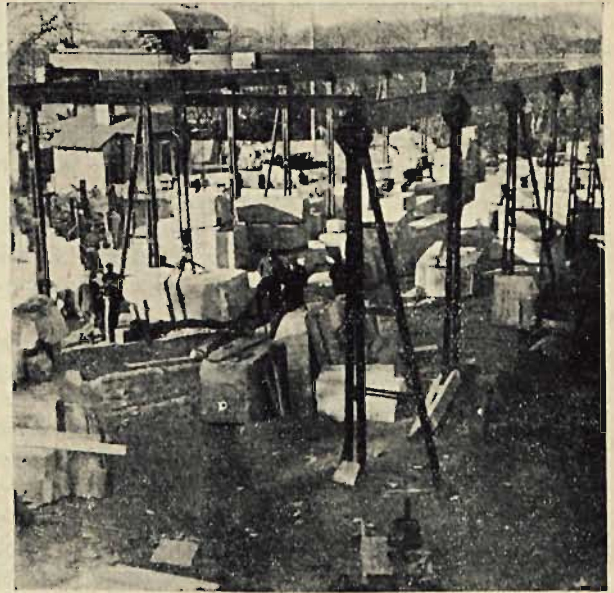
KRAJOWE MARMURY W BUDOWNICTWIE

Jeżeli kiedy, to przedewszystkiem po obejrzeniu na Wystawie Budowlanej B. G. K. stoisk kamieniarskich należy powiedzieć: „cudze chwalicie, swego nie znacie i t. d.“ tak bogatą gamę marmurów kieleckich przedstawiono nam na tej wystawie. Od zupełnie czarnego „Dębniaka“, po przez bogato użyłone, Ołowiarki, Zagórze, Bolechowice, Żelówką, Morawicę do jasno kremowych „Szewców“. A już zupełnie osobliwy typ marmurów to Zygmuntówka, zlepiszczce wszystkich odmian marmurów polskich — kombinacja b. rzadko w innych krajach spotykana.

Zdawałoby się, wobec tego, iż w Polsce niema miejsca dla zagranicznych marmurów. Nie tak jest jednak w rzeczywistości. Dotychczas wśród ludzi mało stykających się z tą dziedziną przemysłu (a takich mamy 99,9 proc., gdyż marmur przyjęto uważać za luksus), pokutuje opinia, że krajowe marmury są znacznie brzydsze i gorsze od zagranicznych i stosuje się tak zwaną „Carrarę“, bez względu na potrzebę. Z „Carrary“ więc robi się ściany w holach, stopnie w klatkach schodowych, podłogi i parapety w luksusowych salach, „Carrarę“ stosuje się i do wykonania

Fragment z kamieniołomów marmuru kieleckiego.

Plac obróbki marmuru.

tablic rozdzielczych, stolików w podrzędnych kawiarniach, lad i ścian w zakładach masarskich i t. p.

Ale nikt nie pomyśli o tem, że to co jest odpowiednie w sklepie rzeźnickim, bo gwarantuje pozorną chociażby czystość, może być nieprzytulne i przykre w mieszkaniu prywatnym lub w sali reprezentacyjnej.

Marmury kieleckie są materiałem nie mniej wartościowym, niż marmury zagraniczne, o czem świadczą rozmaite roboty wykonane z nich przed kilkuset laty, jak np. na Zamku Królewskim na Wawelu, w kościele O. O. Paulinów na Jasnej Górze, w Pałacu Biskupów Krakowskich w Kielcach i t. p., gdzie zachowały się bardzo dobrze.

Jeżeli jeszcze dodać do tego, że koszt marmuru zagranicznego jest o wiele wyższy od krajowego, i że przez sprowadzanie tego przedmiotu zbytku wywozi się walutę z kraju, dochodzimy do bezwzględnego przekonania, iż należy przy każdej okazji usiłować zastosować marmur krajowy, a nie zagarniczny. Szkoda tylko, że marmury nasze nie są jeszcze należycie popularne.

Na wystawie widzimy, że cały szereg odmian naszych marmurów oglądają nawet fachowcy z zacięciem.

Nie było można myśleć o marmurach na szerszą skalę w okresie tworzenia państwa, kiedy inne nieodzowne potrzeby powodowały stały brak gotówki. Kopalnie i fabryki przeróbki skał marmurowych stały w zaniebaniu, a ilekroć jakiś śmiałek próbował je uruchomić, okazało się, że zapotrzebowanie rynku jest tak małe, iż eksploatacja kopalń nie opłacała się, powodowało to wyrabianie coraz to gorszych materiałów i wreszcie fabrykę unieruchomiono. Konsument siłą faktów zmuszony był uciekać się do pomocy handlarzy „carrara“, którą można było bez ryzyka sprowadzać w ilościach odpowiadających chłonności rynku.

Obecnie jednak zaczynamy dbać o wygląd reprezentacyjny na szerszą skalę. Rząd pierwszy zrozumiał konieczność stosowania krajowych marmurów i użył je z powodzeniem przy budowie szeregu gmachów reprezentacyjnych jak B. G. K., P. K. O., Bank Rolny, Instytut Wychowania Fizycznego, Dworzec Lotniczy i inne, gdzie osiągnięto duży efekt, pomimo, że niema tam ani jednego metra marmurów zagranicznych.

Należy dodać, że marmury nasze budzą duże zainteresowanie zagranicą i gdyby nie ograniczenia celne — miałyby duże pole zbytu do szeregu innych krajów, konku-

rując pod względem estetycznym z marmurami tych krajów. Ale to sprawa przyszłości. Obecnie należy racjonalnie wykorzystać wszelkie możliwości zastosowania krajowych marmurów u nas, przyczyniając się do utrzymania przy życiu tej ciekawej gałęzi przemysłu, a przekonamy się prędko, że ozdobione niemi wnętrza zyskają b. wiele na estetyce, swoistości i cenie.

STOISKO MARMURÓW KIELECKICH
na Wystawie Budowlanej
— B. G. K. na Kole —

firmy

Inż. JAN WEBER

Budowlana Sp. Akc. — Tel. 9.12-37

Fabryka w Kielcach
ul. 3-go Maja Nr. 25

Fabryka w Warszawie
ulica Kopińska Nr. 25

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE „WUKO“

Eleganckie, zdaleka wybijające się, stoisko Firmy Zakłady Przemysłowe „Wuko“, Warszawa, ul. Królewska 35 przyciąga wzrok zwiedzających zarówno swą kompozycją jak i eksponatami.

Przedewszystkiem zwraca uwagę białe lśniące pokrycie. Jest to materiał do krycia dachów p. n. „Alumit“ — rodzaj papy bitumicznej z powłoką aluminiową — specjalny wyrób Firmy „Wuko“, z wyglądu podobny do blachy lecz, jak wynika z kalkulacji, tańszy od blachy, a zarazem trwalszy (bo nie podlega wpływom promieni słonecznych) i efektowny materiał do krycia dachów.

Produkcja Firmy „Wuko“ w dziedzinie wytwórczości materiałów dekarskich i izolacyjnych jest dość obszerna. Jakość zaś materiałów, które oddawna znalazły powszechne uznanie, wybija się na miejsce czołowe w produkcji firm krajowych.

Znajdujemy np. w stoisku specjalną amerykańską masę azbestowo-bitumiczną p. n. „Compact“ — wyrób tejże firmy „Wuko“ która — jak pouczają liczne świadectwa firm budowlanych i instytucyj — jest idealną izolacją wodoszczelną, chroniącą beton, żelazo, drzewo i t. p.

Szczególnie zwraca uwagę wyrób Firmy „Wuko“ p. n. „Jutex“ — bitumowana juta z elastyczną powłoką również bitumiczną — służący do izolacji mostów, tuneli, schronów, zbiorników betonowych, tarasów i wszelkich konstrukcyj żelazobetonowych.

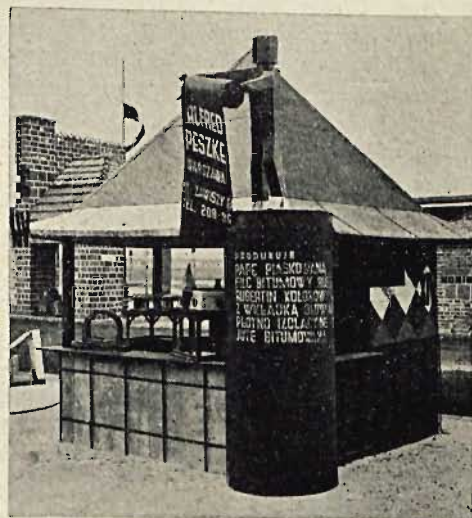
Ustawione po rogach stoiska, zbiorniki betonowe mimo, iż ciągle są napelniane wodą, wykazują suchą powierzchnię zewnętrzną: woda bowiem nie przenika przez ścianki betonowe dzięki temu, że zbiorniki te są izolowane, bądź przez „Compact“, bądź przez „Jutex“.

FABRYKA TEKTUR SMOŁOWYCH, BITUMICZNYCH I MATERJAŁÓW IZOLACYJNYCH I ASFALTU ALFRED PESZKE

Stoisko starej znanej zasłużonej Firmy: Fabryka Tektur Smalowc., Bitum. i Mater. Izolac. i Asfaltu Alfred Peszke, w/m, Zawiszy 8, tel 6-63-11, każdemu fachowcowi daje dużo pouczającego materiału.

Właściciel Firmy p. Alfred Peszke, starszy cechu dekarzy m. st. Warszawy, dzięki swej długoletniej działalności kładzie główny nacisk na solidne wykonanie robót i na wyprodukowanie dobrych materiałów. Toteż materiały „Rubertin“ — filc i juta bitumiczna — oraz „Rubertol“ mater. izolac. i wodoszczelne — jakie znajdujemy w stoisku Firmy A Peszke znane są dobrze każdemu z fachowców, który nie ugania się za tandetą (byleby „zaoszczędzić“ na kosztach budowy), a pragnie doprawdy rozumnie zaoszczędzić w przyszłości ciągłych reperacji i następstw lichy wykonanej izolacji. Firma nie tylko sprzedaje swoje materiały, ale sama fachowo wykonuje roboty izolacyjne, dachowe, asfaltowe, blacharskie i t. p., dając długoletnią gwarancję za wykonane roboty. W broszurze jaką dla orientacji otrzymuje na stoisku każdy z odwiedzających, połowa treści zajmuje same wyliczenie ilości robót, wykonanych przez firmę i stanowiących naj-

lepszą z najlepszych reklamę dla działalności p. A. Peszke. Firma jest nagrodzona złotymi medalami na Wystawie P. W. K. i na wystawie w Tuluzie.

„FELZYTYN“ i „TROCAL“

Firma I. Singer, Dzierżawa Zakładów Przem. „Felzytyn i Trocal“ (w/m., Kredytowa 18, tel. 5-18-48) wystawia wysokowartościowy preparat izolacyjny wodochronny „Trocal“ oraz wyprawę szlachetną „Felzytyn“ i sztuczny kamień „Skalenit“.

Artykuły, które wytwarza firma znajdują powszechne uznanie w sferach fachowych.

Do stałych odbiorców „Trocalu“ należą: Państwowa Wytwórnia Prochu Pionki, Zakłady „Skody“ Warszawa-Okęcie, Cegielski S. A., Poznań, Zakłady Przem. „Eternit“ S. A., Warszawa. „Trocaleni“ zostały wykonane izolacje dachów, tarasów i fundamentów najpoważniejszych obiektów w Polsce m. in.: Bank Gospod. Kraj. w Warszawie, Al. Jeruzolimka 1, Gmach Bratniej Pomocy Akad., Warszawa, ul. Grójecka, Gmach Śląskiego Urzędu Wojew. i Sejmu Śląskiego, Katowice, Sanatorium Bratni, Pom. Akademickiej w Zakopanem, Katedra Śląska, Katowice, Hotel Patria Jana Kiepury w Krynicy, Szkoła Techniczna w Katowicach. Ponadto izolacje tuneli i mostów w Dziedzicach, Wapienicach, Istebnej, Wiśle-Głębcu, Świętochłowicach, Katowicach, izolacje belek żelaznych w 16-piętrowym gmachu „Prudentialu“ w Warszawie i t. d.

Felzytynem i Skalenitem wykonywane są w sezonie bieżącym m. inn. następujące fasady: Min. Spraw Zagr. w Warszawie ul. Fredry, Bloków Mieszkalnych ZUPU na Żoliborzu, Auli Uniwersytetu Warszawskiego, Gmachu Urzędu Celnego na ul. Inflanckiej, Gmachu Lotniska na Porubanku pod Wilnem, Bloków Fund. Kwat. Wojsk. pod Lwowem, Sanatorium Koncernu Naftowego w Żegiestowie i wiele innych.

Na terenie Wystawy B. G. K. firma wykonała Felzytynem ściany domu pokazowego, oraz kilka płyt pokazowych tynkowania szlachetną wyprawą na szkielecie pokazowym Związku Hut Żelaznych.

„SOLOMIT“ jest to jeden z najciekawszych materiałów budowlanych z całej serii materiałów nowoczesnych, jakimi obdarzyła nas technika powojenna. Są to płyty ze słomy prasowanej, bardzo lekkie, absolutnie niepalne, bardzo tanie i ekonomiczne w użyciu. Płyta z takiej prasowanej słomy grubości 5 cm. zastępuje pod względem izolacji cieplnej i głosowej, mur grubości 2 cegieł.

„Solomit“ był początkowo wytworzony przez specjalną wytwórnię na Śląsku, którą jednak przed 2 laty zlikwidowano. Obecnie produkcję tych płyt podjęła firma „Solomit“ pod nowym kierownictwem w Katowicach (ul. Mickiewicza 36), która też zaprezentowała ostatnio na Wystawie Budowlanej B. G. K. w Warszawie nieduży domek, wykonany całkowicie z „Solomitu“, oczywiście w stanie surowym, aby zwiedzającej publiczności dać pojęcie o sposobie użytkowania konstrukcyjnego tych płyt.

PŁYTY płaskie i faliste azbestowo-cementowe marki „ETERNIT“

Tanie, ogniotrwałe, izolujące pokrycie dachowe i wykładzina ścian, sufitów i fasad.

Zakłady Przemysłowe „ETERNIT“ S. A.

Zarząd — Warszawa, ul. Czackiego 14
Tel. 203-83 i 693-95

STARACHOWICE

Oryginalny pawilon na Wystawie Mieszkaniowo-Budowlanej na Kole zbudowały Starachowickie Zakłady Górnicze. Zgrabny budynek o koronkowych zarysach, ze strze-listą żelazną wieżą, wykonany został z materiałów własnego wyrobu, nie wyłączając ścian z białej cegły silikatowej.

Wewnątrz rzuca się w oczy różnorodność wystawionych eksponatów, związanych z budownictwem mieszkaniowym z działów: metalowego i stolarsko-budowlanego.

Starachowice posiadają jedną z największych w Polsce stolarni, której wyroby zdobyły sobie u fachowców wielkie uznanie. Wystawione drzwi płytowe z kilku gatunków drzewa, drzwi „Drzewostal“ i drzwi filungowe — specjalnej konstrukcji, a dalej różne łączenia konstrukcyj drewnianych, modele okien szwedzkich, szczelnych okien patentu Wróblewskiego i t. p. świadczą, iż Starachowice przodują obecnie w zakresie stolarszczyzny budowlanej, wprowadzając ciągle szereg nowości i ulepszeń.

Interesujące są również nowe typy okuć budowlanych i ich zastosowanie, jakie do swoich wyrobów wprowadzają Starachowice.

W dziale metalowym zwraca uwagę przede wszystkim kocioł do centralnego ogrzewania parowego i wodnego syst. „Reck“. Kocioł ten stanowi nowość w Polsce, gdyż dzięki pomysłowej konstrukcji rusztu pochyłego i doprowadzeniu do komory paleniskowej powietrza z dwóch stron kotła, może on być opalany zarówno koksem, jak i węglem, drzewem, torfem i t. p. paliwem. Daje to wielką oszczędność w opale w porównaniu z kotłami innych systemów, opalanych wyłącznie koksem.

Prócz kotłów, z działu metalowego wystawione zostały okazy rur i kształtek kanalizacyjnych oraz żelaza profilowego.

Specjalną uwagę zwraca młotek pneumatyczny.

Narzędzia pneumatyczne dotychczas były sprowadzane z zagranicy. Starachowice są jedyną obecnie wytwórnią w Polsce narzędzi pneumatycznych, jak to: młotków do nitowania, diutowania i uszczelniania, oraz ubijaków.

Piękne fotomontaże produkcji w różnych stadjach oraz fotografie hal fabrycznych, stolarni Zakładów oraz różnych kotłowni z zainstalowanymi kotłami „Reck“ — dopełniają całości, czyniącej bardzo dodatnie wrażenie na zwiedzających.

INŻ. A. BRANDT.

OKNA STALOWE Z PROFILI SPECJALNYCH ZAKŁADÓW OSTROWIECKICH

Okna ze stali już oddawna były rozpowszechnione w budownictwie przemysłowym, zastępując stopniowo przestarzałą konstrukcję okien żeliwnych i współzawodnicząc skutecznie z oknami drewnianymi.

W ostatnich czasach jednak, dzięki przenikającym, z jednej strony, coraz głębiej prądom racjonalizacji w budownictwie, z drugiej zaś — wskutek znacznego postępu technicznego w wytwarzaniu profili okiennych — zakres stosowania okien stalowych bardzo się rozszerzył, obejmując również i wszystkie pozostałe dziedziny budownictwa — z mieszkaniowem na czele.

Ów postęp techniczny znalazł swój wyraz przede wszystkim w produkcji specjalnych profili okiennych o odrębnych kształtach, które w przeciwstawieniu do dotychczas używanych profili normalnych zapewniają konstrukcji okna szereg zalet technicznych, ekonomicznych i higienicznych.

Profile te o kształtach specjalnych będących wynikiem długoletnich badań, już oddawna były używane do konstrukcji okien zagranicą. W Polsce dotychczas profili specjalnych do budowy okien nie stosowano, huty krajowe bowiem ze względu na duże trudności techniczne, jakie nastęrczało walcowanie tych profili o kształtach złożonych, nie wytwarzały ich, sprowadzanie zaś materiału z zagranicy, oczywiście, nie opłacało się. Dopiero niespełna od roku Zakłady Ostrowieckie, po przezwycięzeniu szeregu przeszkód technicznych, podjęły walcowanie specjalnych kształtowników okiennych, stwarzając w ten sposób w kraju możliwości racjonalnego zastosowania stali do konstrukcji okien. Postać tych profili oparto na najlepszych wzorach zagranicznych.

Przy sposobności zwracamy uwagę na szereg właściwości, jakimi odznacza się okno stalowe, wykonane z profili specjalnych Zakładów Ostrowieckich. Są nimi:

- 1) trwałość,
- 2) wytrzymałość,
- 3) duża przepuszczalność światła,
- 4) odporność na działanie wilgoci i zmian temperatury,
- 5) odporność przeciwogniowa,
- 6) zupełna szczelność styków, zapewniająca nieprzepuszczalność kurzu, wody, powietrza i gazów,
- 7) doskonale połączenie futryny z murem,
- 8) szczelne połączenie szyby z elementami ramy,
- 9) zabezpieczenie od przedostawania się deszczu i topniejącego na szybach śniegu do wnętrza pomieszczeń,
- 10) odprowadzenie wody kondensacyjnej,
- 11) umożliwienie dostępnego i łatwego mycia okien,
- 12) niezawodne działanie urządzeń do otwierania i zamykania okien,
- 13) celowa konstrukcja wietrzników,
- 14) możliwość przekrywania dużych otworów,
- 15) estetyczna całość.

Trwałość okien ze stali była już kilkakrotnie tematem rozważań. Podane wiadomości o skutecznych sposobach uodpornienia stali od rdzy uzupełnimy je-

dynie wzmianką, że Zakłady Ostrowieckie dostarczają już profile specjalne do okien, walcowane ze stali miedziowej, odpornej na rdzewienie. Stanowi to duży krok naprzód w zakresie zabezpieczenia trwałości okien stalowych, którą przy starannej konserwacji możemy obecnie uważać za nieograniczoną.

Do uwag o własnościach wytrzymałościowych okien stalowych dorzucimy jeszcze kilka liczb porównawczych, charakteryzujących przewagę wytrzymałościową stali w zestawieniu z żelwem i drzewem. Jeżeli, mianowicie, za podstawę do porównania przyjmijemy wytrzymałość na zginanie, która ze względu na warunki obciążenia konstrukcji okna będzie w danym razie miarodajna, to przekonamy się, że jest ona dla normalnej stali konstrukcyjnej około 8 razy wyższa, niż dla drzewa sosnowego, 6 do 7 razy wyższa, niż dla drzewa dębowego około zaś trzykrotnie wyższa od wytrzymałości na zginanie żeliwa. Ponieważ ponadto naprężenie dopuszczalne dla drzewa i żeliwa określa się w założeniu większego współczynnika pewności, niż dla stali, więc liczby porównawcze wartości naprężeń dopuszczalnych dla tych materiałów dadzą nam jeszcze bardziej jaskrawy obraz wyższości stali pod względem wytrzymałościowym.

Z przytoczonej wyżej właściwości stali wynika jeszcze jedna cenna zaleta profili stalowych w konstrukcji okien, a mianowicie możliwość nadania tym profilom małych wymiarów poprzecznych do uzyskania niezbędnej wytrzymałości i sztywności. Wskutek tego ilość promieni świetlnych, przenikająca przez okno stalowe, jest znacznie większa niż w oknach drewnianych. W oknach mieszkalnych typu t. zw. „najczęstszego zapotrzebowania”, wykonanych z profili specjalnych, walcowanych przez Zakłady Ostrowieckie, stosunek powierzchni bocznej futryny i ramy (t. j. powierzchni t. zw. szkodliwej) do pola otworu okiennego jest blisko o 30% mniejszy, niż w oknach drewnianych tego samego typu. Jeżeli zważymy, jak wielki wpływ na zdrowotność mieszkańców ma obfity dopływ światła dziennego do pomieszczeń, to łatwo ocenimy doniosłą wartość higieniczną okien stalowych z profili specjalnych, przez które przenika o 30% więcej światła do mieszkań.

Odporność okien stalowych na działanie wilgoci i zmian temperatury, stanowi bezsprzecznie bardzo cenną właściwość tych okien.

Wiadomo ogólnie, ile kłopotu przyczynia mieszkańcom wielu domów, zwłaszcza nowowybudowanych zaopatrzonych w okna drewniane, paczenie i zsiychanie się drzewa. Nowoczesne błyskawiczne tempo robót budowlanych sprawia, że bardzo często okna są obsadzone w świeżym, wilgotnym murze. Oczywiście, sprzyja to bardzo procesowi paczenia się i zsiychania drzewa, który powoduje odkształcenia ram okiennych, utrudniające zamykanie i otwieranie okien. Doświadczenie wskazuje, że nieomal zawsze po pewnym czasie w nowowzniesionych domach zachodzi potrzeba sheblowywania futryny i ram i kłopotliwego dopasowywania okien drewnianych, w następstwie czego tworzą się w miejscach przylegania szpary, wymagające na zimę starannego uszczelniania okien. Rzecz jasna, że roboty te są kosztowne i kłopotliwe.

Okno stalowe z profili **Z a k ł a d ó w O s t r o w i e c k i c h** odznacza się bardzo dokładnym wzajemnym przystawianiem części ramy i futryny, dzięki zaś właściwościom stali, nie podlega żadnym odkształceniom wskutek czynników atmosferycznych. Wpływ rozszerzalności metalu daje się zawsze z łatwością usunąć przez zastosowanie odpowiednich luzów w częściach przylegających do siebie.

Niezależnie więc od pory roku okno stalowe zachowuje niezmienny kształt, specjalna zaś forma profili, używanych do jego konstrukcji zapewnia oknu zupełną szczelność. Okien stalowych nie potrzeba więc uszczelniać na zimę, co posiada duże praktyczne znaczenie.

(C. d. n.)

FABRYKA OKUĆ BUDOWLANYCH,
ODLEWNIA METALI I CHROMONIKŁOWNIA

Inż. **K. Dobrowolski i S-ka**

Warszawa, ul. Krowia Nr. 6/8

Telefon 10, 04, 79

wykonywa okucia luksusowe:

mosiężne, chromoniklowane, z białych metali, między innymi z nieoksydującego i nierdzewiejącego **anticorodal**

FABRYKA OKUĆ BUDOWLANYCH BRACIA LUBERT

SPÓŁKA AKCYJNA

Warszawa, ul. Złota Nr. 34. Telefony: 647-35 i 690-10

Na Wystawie Budowlano-Mieszkaniowej na Kole znana i zasłużona firma „Zakłady Kauczuko-

we „Piastów” S. A. wystawia podłogi gumowe „Ruboleum”. Wyroby tej firmy cieszą się dużym uznaniem wśród zwiedzających. Stoisko wywołuje zainteresowanie zarówno fachowców budowlanych, jak i prywatnej publiczności śledzącej postępy produkcji rodzimej. Poraz pierwszy nasz przemysł gumowy zwycięsko wkracza w budownictwo przez wprowadzenie podłóg gumowych, które zagranicą zdobywają sobie coraz pocześniejsze miejsce wśród artykułów budowlanych. Zalety podłóg gumowych są tak rozliczne, że napewno i u nas znajdują one szerokie zastosowanie. Podłogi gumowe „Ruboleum” wykleja się na dowolnych podłożach, w nowo budujących się domach najlepiej na betonie.

Można również używać „Ruboleum” jako luźno leżące chodniki zamiast chodników z linoleum i lub kokosowych. Mają one tę wyższość, że nie przyjmują kurzu i brudu, są dobrym oparciem dla nóg, przyjemne do chodzenia, a przytem jakżeż łatwe do utrzymania w czystości, zmywa się je bowiem wodą.

Zakłady Kauczukowe „Piastów” S. A. posiadają najnowocześniejsze urządzenia i dlatego wyroby tej fabryki należą do przodujących w kraju.

HUTA BANKOWA

T. A. Zakł. Hutniczych w Dąbrowie Górniczej!
Biuro w Warszawie, ul. Br. Pierackiego 11. Telefon 632-40 i 277-15.

Ekspozycje i ich rozmieszczenie mają na celu przekonać zainteresowanych nauce i dostępną nawet dla laika, że nowowyprodukowana stal „ISTEG“ Huty Bankowej jest pod każdym względem korzystniejsza w zastosowaniu przy budowie w żelbetnictwie, niż używane dotąd żelazo okrągłe.

Dla fachowców przytaczamy niżej bliższe dane dotyczące właściwości stali „ISTEG“:

Dopuszczalne naprężenie — 1800 — 2000 kg/cm², przez co przekrój mniejszy o 33%, materiał tańszy o średnio 15%, robocizna i przewóz tańsze o 33%. Cięcie i gięcie identyczne jak przy żelazie okrągłym. Wskutek dużej przyczepności stali ISTEG do betonu, dopuszczalne mniejsze haki. Rysunki wykonawcze pozostają bez zmian, wpisuje się tylko zamiast żelaza okrągłego, odpowiednie średnice stali ISTEG.

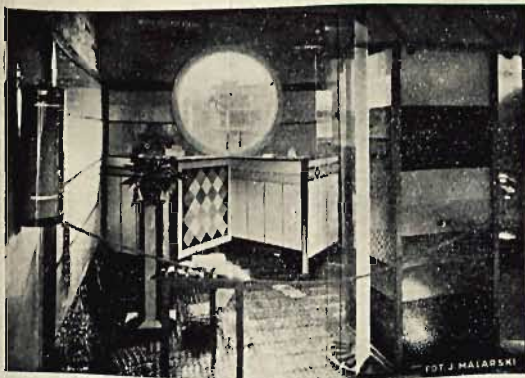
W przykładzie porównawczym kalkulacji przy zmianie 150 tonn żelaza na 100 ton stali ISTEG otrzymujemy następujące zestawienie:

	żelazo	stal ISTEG
Materiał f-co Chebzie	zł. 40.500.—	zł. 35.500.—
Przewóz koleją	„ 3.750.—	„ 2.500.—
Przewóz na budowę	„ 1.500.—	„ 1.000.—
Robocizna	„ 7.500.—	„ 5.000.—
	zł. 53.250.—	zł. 44.000.—

Cyfry powyższe mówią same za siebie.

Stal ISTEG służy do zbrojeń konstrukcyj żelbetonowych, jako to płyt, stropów, belek, podciągów. Pomimo, że stal Isteg została wynaleziona zaledwie przed 5 laty, stosowaną jest obecnie we wszystkich krajach Europy. W Niemczech stal Isteg produkują zakłady Kruppa, a miesięczna konsumpcja dochodzi do 5.000 tonn. W Polsce została ona wprowadzona na rynek pod koniec roku ubiegłego, pomimo to jednak w ciągu tak krótkiego czasu spotkała się z dużym zainteresowaniem i znalazła zastosowanie w całym szeregu budowli. Na stoisku stali Isteg wystawione są fotografie z budowy 8-piętrowego gmachu o szkielecie żelbetonowym, uzbrojonym stalą Isteg, dla Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Gdyni.

SZKŁO W BUDOWNICTWIE

Stoisko firm: Belgijska S. A. Tow. Pol.-Polskich Hut Szklanych i Malop., Fabryki Szkła, Sp. z o. o. Biuro hurt. sprzedaży Warszawa, Bracka Nr. 5

Szko jako artykuł budowlany ma najróżnorodniejsze zastosowanie. Szko w oknach, drzwiach wewnętrznych, dachach daje maksimum światła do wewnątrz budynków. W tym celu używa się dachówek szklanych dla oświetlenia strychów, posadzki szklanej do okien piwnicznych, cegły szklanej do ślepych okien, do całych ścian nawet. Im więcej szkła, tem więcej zdrowia.

Nowością obecnie są *szklane okładziny ścian*. Stosuje się w tym celu szkło grubsze — od 6 m/m, opalowe białe, czarne, żółte, zielone, niebieskie, szare, również t. zw. marbrity o powierzchni wielobarwnej. W stosunku do płytek fajansowych, pokrytych bardzo cienką warstwą glazury, szkło jest znacznie trwalsze i higieniczniejsze, daje się przytem łatwo układać w dowolne rysunki przez przycinanie różnych kolorów w żądanej formie.

Szko przezroczyste grube, opale i marbrity stosuje się w bardzo wielu wypadkach do mebli.

Znana od kilkudziesięciu lat F-ma „Korwinów“, Zakł. Ceram. Piekutowski i Płachecki, pod Częstochową, nagrodzona: **Złoty** Medalem (Częstochowa 1909 r.); **Srebrny** (Warszawa, 1927 r.) i **Dyplomem Honorowym** (Kraków, 1912), która

przeszła ostatnio w ręce zasłużonych w dziedzinie budowlanej Płacheckiego wystawia: cegłę budowlaną, dachówkę, kafle, drenaż i t. p.

W dziale wyrobów cementowo-betonowych wyróżnia się stoisko najstarszej w tej gałęzi F-my, Fabryka Wyrobów Betonowych K. Gagatnicki, S. Modelski i B. Słomczyński, Warszawa, Tyszkiewicza 25, która wystawiła między innymi szereg różnych wazonów betonowych, jak również dostarczyła na teren wystawy wszystkie obrzeża betonowe, do kwietników i płyty chodnikowe.

F-ma wykonytuje następujące wyroby: schody betonowe, cegłę, pustaki, studnie, koryta, płyty chodnikowe, krawężniki, przewody kablowe, obrzeżniki trawy, ławki, kamienie graniczne słupy, rury różnych wymiarów, posadzki cement., i lastricowe, parapety, schody lastricowe, baseny, zmywaki i t. p.

Skorowidz do przeglądu stoisk

Cement, wapno, wyroby betonowe.	str. I i XI.
Zakłady Solvay w Polsce — Tow. Przem. „Saturn“ — Kadzielnia — Edmund Szmidt — Inż. Stanisław Radziwiński — K. Gagatnicki, S. Modelski i B. Słomeczyński.	
Ceramika budowlana	str. II, III i XI
Pomorskie Zakłady Ceramiczne — Częstochowskie Zakłady Ceramiczne i Cegielniane Zakłady „Michalina“ w Częstochowie — Cegielnia „Saturn“ w Chełmnie — Korwinów.	
Drewno	str. III
Paged.	
Instalacje	str. IV i V
Cebesan — Tow. Sosnow. Fabryk Rur i Żelaza — Gazownia Miejska.	
Kamieniołomy i obróbka marmurów	str. V i VI
Inż. Jan Weber	
Krycie dachów i izolacje	str. VII i VIII
Zakłady Przemysłowe „Wuko“ — Fabryka Alfred Peszke — „Felzytyn“ i „Trocal“ — Eternit.	
Okna i drzwi	str. VIII do X
Starachowice — Zakłady Ostrowieckie — Inż. K. Dobrowolski — Bracia Lubert —	
Podłogi gumowe	str. X
Zakłady Kauczukowe „Piastów“	
Stal Isteg	str. XI
Huta Bankowa.	
Szkło	str. XI
Belg. Sp. Akc. Poł. Polskich Hut Szklanych.	

STROP URSUS

Jedyny strop drobożeberkowy racjonalnie uwzględniający siły ścinające oraz współpracę pustaka z betonem.

**Warszawa, Pl. Napoleona 1 m. 16.
Telefony: 998-86 i 502-20.**

Zdolny technik-budowniczy, samodzielny, dobrze wprowadzony w przedsiębiorstwach budowlanych oraz kanalizacyjnych, poszukuje przedstawicielstwa rur kamionkowych, żeliwa i t. p. materiałów budowlano-kanalizacyjnych, na Łódź i Województwo.

Oferty proszę kierować do Administracji Przeglądu Budowlanego pod „Energetyczny”.

Chcąc w interesie zainteresowanych stron usprawnić służbę informacyjną

W ZAKRESIE SPRZEDAŻY I WYNAJMU INWENTARZA BUDOWLANEGO

Przegląd Budowlany

zaofiarowuje Szan. Prenumeratorów swe usługi w tym zakresie
W tym celu:

PRZEGLĄD BUDOWLANY przyjmuje bezpłatnie od swych prenumeratorów zgłoszenia maszyn i narzędzi budowlanych zaofiarowanych na sprzedaż lub do wynajęcia

Przegląd Budowlany na podstawie zgromadzonego w ten sposób materiału i działając ściśle w myśl otrzymanych zastrzeżeń n. p. co do poufności, udziela odpowiedzi na konkretne zapytania pragnącym nabyć lub wypożyczyć inwentarz budowlany (telefonicznie lub listownie za zwrotem kosztów znaczka pocztowego). Zgłoszenia maszyn zaofiarowanych do sprzedania lub wynajmu należy dla ułatwienia ich segregacji nadsyłać napisane na oddzielnych kartkach formatu znormalizowanego (210 x 297 lub 210 x 148 mm) według następujących działów

środki transportu poziomego (lokomotywy, szyny, wózki, taczki i t. d.

windy i kafary

betoniarki mieszarki, narzędzia i maszyny do betonu i żelbetu

maszyny do robót ziemnych (bagry i t. p.)
pompy
narzędzia do pracy sprężonym powietrzem
maszyny drogowe
motory
narzędzia ręczne

WYSTAWA

Budowlano - Mieszkaniowa

BANKU GOSPODARSTWA KRAJOWEGO

w Warszawie na „Kole” 23-V – 15-VIII 1935 r.

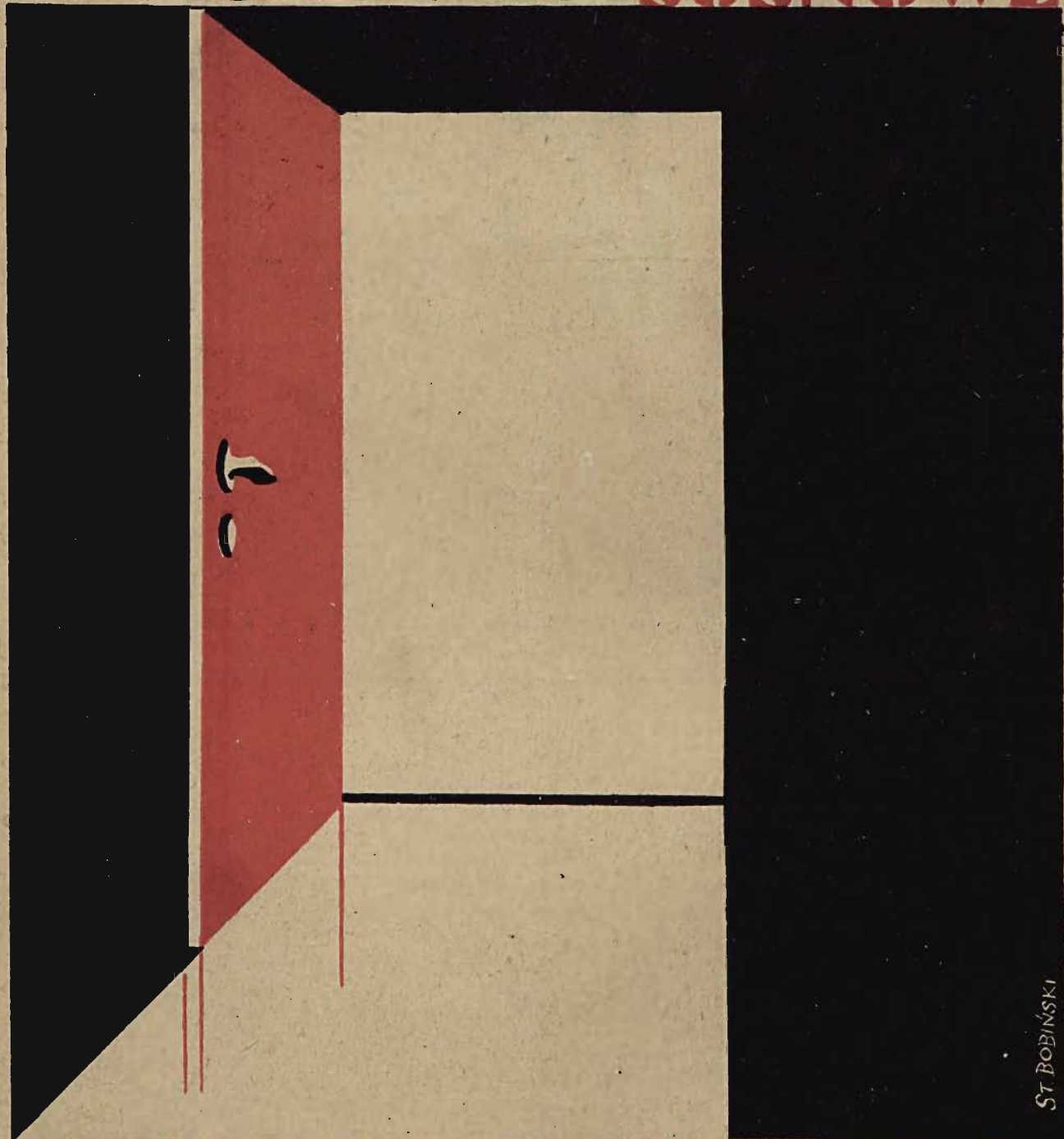
Pokaz wzorowych domów mieszkalnych wolnostojących, bliźniaczych i szeregowych, wzorowo urządzonych wewnątrz mieszkalnych. Wystawa sprzętów i urządzeń gospodarstwa domowego. Urządzenia ogródków. **Materiały i konstrukcje budowlane.** Elementy budowy. Instalacje sanitarne, ogrzewnicze i oświetleniowe. Dział informacyjno-dydaktyczny z zakresu spraw budowlano-mieszkaniowych.

~~~~~ Dojazd tramwajem linii Nr. 9. ~~~~~

Informacyj udziela: Zarząd Wystawy na „Kole” telefon 6-45-19
Związek Propagandy Turystycznej m. st. Warszawy, w/m. Wierzbowa 8, tel. 217-58.

DRZWI PŁYTOWE
SOSNOWE

ST. BOBINSKI

STARACHOWICE

**WARSZAWA
WARECKA 15**

CENA ZESZYTU 3 ZŁ.